

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Merkitään nämä tiedoksi. Ja edelleen yksi ilmoitusasia. Nimittäin niitä tovereita, jotka ovat jättäneet läheisen Otakuja 3-nimisen talon pihaan autoja kehoitetaan ottamaan huomioon, että siinä kyseisessä talossa asuu henkilöitä, jotka eivät ole meidän kanssamme täällä, vaan ovat tulossa näitä aikoja töistä. Ne autot pitäisi siirtää sieltä Otakuja 3:n pihasta. Näin espoolaisena vetoan että ette pilaa »demareiden» mainetta täällä, kun sitä muuten niin hyvin hoidetaan. Siis Otakuja 3:n pihasta pyydetään siirtämään autot pois. Tämä ilmoitusasioista.

POLIITTINEN TILANNE

Keskustelu

Puheenjohtaja: Palataan kohtaan 13 keskusteluun puheenjohtaja Sorsan katsauksen johdosta. Toteaisin, että täällä on 24 puheenvuoroa pyydettyä. Täältä on esitetty vetoamus siitä, että puheenvuorot rajoitettaisiin vapaaehtoisesti 5 minuuttiin. 24 puheenvuoroa on jäljellä niin toivon että mahdollisuuksienne mukaan otatte sen huomioon. Jos joku yrittää puhua yli sen 10 minuutin, niin sitten kyllä nuija käy ja puheenvuoro katkeaa vaikka kesken lauseen.

Palataan poliittiseen keskusteluun seuraava puheenvuoro toveri Markku Tynnilä, Uusimaa ja hänen jälkeensä toveri Jussi Pikkusaari Helsingistä, valmistautukoon.

Tynnilä, Markku (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja hyvät toverit! Sosialidemokraattinen puolue on nyt kuluneella puoluekokouksella kokeillut olemista sekä hallitusvastuussa että oppositiossa. Tuloksia kummastakaan näistä olomuodoista ei voi sanoa loistokkaiksi. Eivätkä äänestäjät ole vaaleissa palkinneet sen enempää hallitus- kuin oppositiopolitiikkaakaan äänivyöryllä.

Nykyisessä hallitustilanteessa on ollut ja on työttömyys suurin ongelma. Vaikka monet poliittiset umpisolmut on sinnikkydellä saatukin avatuksi, ei kaiken taustalla hämmöttävää työttömyyttä ole voitu poistaa. Ne satakahdeksankymmentätuhatta työtöntä odottavat edelleen hallituksen toimia päästäkseen toteuttamaan työhalujaan. Kuten toveri Sorsankin puheenvuorossa todettiin, työttömyyden ylläpitäminen talouspoliittisena keinona ei voi sopia sosialidemokraattiseen ajatusmaailmaan.

Työttömyyden jatkuminen pakottaa sosialidemokraattisen puolueen tässä puoluekokouksessa ottamaan voimakkaasti kantaa harjoitettuun talouspolitiikkaan. Maamme elinkeinoelämä ei ole vastannut sille annettuihin tukiaisiin ja helputuksiin työpaikkoja lisäämällä. Päinvastoin uhkaukset nykyistenkin työpaikkojen vähentämisestä ovat osoittautuneet tehok-

käiksi kiristyskeinoiksi niin valtiovaltaa kuin työläisiäkin kohtaan.

Sosialidemokratian suunta-ohjelman tähän uuteen muokattuun versioon on lisätty erinäisiä talouspoliittisia kannanottoja. Nämä kannat merkitsevät erältä osiltaan myönteistä kehitystä sosialidemokraattisessa talouspolitiikassa. Todetaanhan ohjelmassa nyt mm. seuraavaa: »Valtiovalan toimesta on jatkuvasti edistettävä uusia tuotannollisia ja julkisia palveluja investointeja». Hallituksen politiikkahan ei tältä osin ole Suunta-ohjelman mukainen. Esim. valtiolla on työpaikkoja suunnitelmallisesti vähennetty.

Kun tämä sosialidemokraattisen puolueen 31. puoluekokous nyt Suunta-ohjelman käsittelyn yhteydessä ja toivon mukaan muissa kannanotoissaan hahmottelee talouspolitiikan uusia linjoja, on näiden linjanvetojen sitten näyttävä myös sosialidemokraattien hallitus- ja talouspolitiikassa.

Puheenjohtaja: Kiitoksia ja sitten toveri Pikkusaari, ja hänen jälkeensä valmistautuu toveri Lepistö Vaasan piiristä.

Pikkusaari, Jussi (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit! Jatkuvasti kasvanut työttömyys on ollut päättyneen puoluekokouksen vaikein ja toistaiseksi ratkaisemattomaksi jäänyt ongelma. Olemme siitä paljon keskustelleet ja mielipiteessämme on tapahtunut tietty kehitys. Olemme ruvenneet näkemään työttömyytemme suhdannetyöttömyyden sijasta voittopuolisesti rakennetyöttömyytenä. Sen mukaisesti käsityksemme on, että täystyöllisyyteen ei Suomessa enää päästä entisellä tuotantorakenteella eli tuottamalla tavaroita ja palveluksia entisin paljoussuhtein entistä enemmän, kunhan vain suhdanteet paranevat. Tarvitaan uudenlaista jakoa tuotettavien hyödykkeiden ja niiden tuottamisessa tarvittavien voimavarojen välillä.

Sosialidemokratian suunta asiakirjakin nähdäkseni käsittelee aivan oikein työllisyyskysymyksiä siltä pohjalta, että työttömyydessä on ennen kaikkea kysymys vaikeasta tuotannon rakenneongelmasta. On oikein kysyä minkälaisen hyödykkeiden tuottamisella on parhaat mahdollisuudet tarjota työtä kaikille sitä haluaville yhteiskuntamme jäsenille ja pyrkiä kysymykseen vastaamaan. Kuitenkin sosialidemokraateille on mielestäni vielä tärkeämpää esittää myös toisenlainen kysymys. Meidän on kysyttävä, onko yhteiskunnan ja talouselämän muissa osissa ja osatekijöissä seurauksena ylipääsemättömiä ongelmia tai kohtuuttomia epäkohtia, jos täystyöllisyys toteutetaan maassamme kertakaikkiaan pakottavan lainsäädännön voimalla, eli jos teemme työttömyyden lailla mahdottomaksi.

Minulle tulee tässä yhteydessä pakostakin mieleen huoli, jota olemme aikuiskoulutuspolitiikassa kantaneet siitä, että aikuiset osallistuvat koulutukseen sitä vähemmän mitä sivistyksellisesti huono-osaisempia he ovat, ja että kaikkein huono-osaisimpien suuri ryhmä ei osallistu ollenkaan. Sit-

ten olemme olleet miettimässä millä tavoin saisimme huono-osaisimmat innostumaan opiskelusta. Viimeiseksi on koeteltu ns. hakevaa toimintaa, eli käyty henkilökohtaisesti pyytämässä ihmisiä mukaan. Tulokset ovat parantuneet, mutta kaikkein huono-osaisimmat ovat edelleen poissa. Kuitenkin heidät olisi helppo saada mukaan, jos järjestäisimme heille silloin tällöin opiskelumahdollisuuden työaikana, työpaikalla täydellä palkalla, eli säättäisimme asiasta lain tai tekisimme työehtosopimuksen.

Työttömyys on moraaliselta kannalta solidaarisuuskysymys ja älylliseltä kannalta organisointitaidollinen ongelma yhteiskunnassa. Kaikille riittää työtä maassamme jollei muuten niin tehtävät työt uudelleen jakamalla. Asia on mitä suurimmassa määrin myös työväenluokan ja työväenliikkeen sisäinen solidaarisuuskysymys, Etelä-Pohjanmaan körttiläisten keskuudessa on ainakin aikaisemmin ollut tapana sanoa, että »Ei synty synnin peitoksi kelpaa». Eivät työväenluokan ja työväenliikkeen suhteellisen varman ja hyvätuloisen työpaikan omaavat jäsenetkään voi sillä puolustella mahdollista taipumustaan epäsolidaarisuuteen tässä asiassa, että eivät kapitalistit ja porvarit ja vielä hyväosaisemmat palkansaajatkaan ole solidaarisia. Sellaiset toverimme unohtavat, ettei kapitalisteilta, porvareilta ja työväenliikkeen ulkopuolisilta palkansaajilta voi juuri odottakaan omaehtoista solidaarisuutta. Ne tulevat mukaan vain, jos muuta mahdollisuutta ei ole.

Olen henkilökohtaisesti vakuuttunut, että suomalainen yhteiskunta pystyy niin halutessaan järjestämään tuotantonsa siten, että kaikille halukkaille yhteiskuntamme jäsenille löytyy mielekäs työpaikka tuotannossamme ja ilman, että kansainvälinen kilpailukykyemme sen johdosta mil-lään tavalla vaarantuu. Missään tapauksessa emme voi mielestäni muuta-kaan mieltä olla ennenkuin olemme asiaan syventyneet.

Olisi ollut hyvä jos jo Sosialidemokratian suunta-asiakirjassa olisi käsitelty työllisyyskysymyksiä siitä lähtökohdasta käsin, että maassamme luotaisiin lakisääteisen työllistämisvelvollisuuden järjestelmä, ja sen pohjalta punnittu, miten sellainen järjestelmä olisi käytännössä toteutettavissa ja mitä mukautumisvaatimuksia se asettaisi meille itsekullekin ja koko yhteiskunnalle. Kun niin ei ole tehty, on kysymykseen tartuttava puolueko-kouksen jälkeen. Meidän on ryhdyttävä selvittämään, minkälaisille talou-dellisille yksiköille lakisääteinen työllistämisvelvollisuus olisi osoitetta-vissa, mitä talousjärjestelmämme kehittämistarpeita siitä olisi seuraukse-na ja mitä se edellyttäisi yksityisiltä kansalaisilta. Käsitykseni on, että so-sialidemokraatit eivät voi työttömyystaistelussaan tyytyä vähempään kuin pyrkimykseen tehdä työttömyys lailla mahdottomaksi. Täystyöllisyyden tulee olla meille lähtökohtakysymys, eikä taloudellisen kasvun tai raken-nemuutoksen mahdollinen seurausilmiö.

Hyvät Toverit! Ensi puoluekokouksessa vuonna 1981 tulee kuluneeksi lähes 30 vuotta voimassaolevan periaateohjelmamme hyväksymisestä. Se

sukupolvi, joka nyt on keskeisesti viemässä eteenpäin sosialidemokratian asiaa on siis perinyt periaateohjelman edelliseltä sukupolvelta. Niin voi olla hyväkin. Sosialidemokratian keskeiset periaatteet ovat vielä vanhempia, yhtä vanhoja kuin liike itse. Kuitenkin uskaltaudun esittämään sen mielipitteen, että jokaisen sukupolven puolueessamme on saatava määritellä ja muotoilla periaatteensa itse. Olemme tietysti vakuuttuneita, että ne liittyvät aikaisempien sukupolvien luomaan perinteeseen, mutta uusi aika ja uudet ongelmat tuovat niihin varmasti uusia piirteitä, ja uusia painotuksia.

Haluamatta millään tavalla arvostella voimassa olevaa periaateohjelmaamme olen sitä mieltä, että meidän olisi ryhdyttävä luomaan uutta periaateohjelmaa. Muuten on olemassa vaara, että periaateohjelmamme jää asenteissamme sanan täydessä merkityksessä »historialliseksi» asiakirjaksi, jonka paikka on siellä missä muidenkin historiallisten asiakirjojen, arkistossa.

Haluan omalta osaltani jättää puolue toimikunnan tehtäväksi arvioida, miten periaateohjelman uudistaminen pitäisi toteuttaa. Eräs mahdollisuus olisi se, että seuraavassa puoluekokouksessa käytäisiin asiasta laaja lähetekeskustelu, jonka perustalta puolue toimikunta laatisi sitten esityksen järjestökäsittelyn avulla vuoden 1984 puoluekokoukselle.

Lopuksi haluan kiittää puolueen johtoa, puolue toimikuntaa, sos. dem. kansanedustajia, sos. dem. ministereitä, lukuisten kunnallisjärjestöjen johdossa olleita tovereita ja sosialidemokraattisia kunnallispoliitikkoja siitä tuesta, jota olette antaneet Työväen Sivistysliiton järjestölliselle ja toiminnalliselle kehittämiselle kuluneena puoluekokouskautena.

Merkittävin uudistus on ollut opintokeskuslain voimaan tuleminen ja sen soveltamisen aloittaminen. Tärkeätä oli sen välittömän porvarillisen huononnusyrityksen torjuminen viime vuonna. Työväen Sivistysliitto on osa sosialidemokraattista työväenliikettä, jossa eri osilla on sama kohtalonyhteys. Sosialidemokraattinen sivistysliike menestyy vain jos sosialidemokraattinen puolue menestyy. Toivon, että puolue jatkaa menestyksellä oman sisäisen koulutustoimintansa kehittämistä, ja että sen ja Työväen Sivistysliiton välinen läheinen yhteistyö siinä pyrkimyksessä jatkuu. Kiitoksia hyvät toverit.

Puheenjohtaja: Kiitoksia toveri Pikkusaari. Seuraavana toveri Matti Lepistö Vaasan piiristä, toveri Aattela Etelä-Hämeestä valmistautuu.

Lepistö, Matti (Vaasan piiri): Minäkin haluan antaa tunnustuksen sille erittäin ansiokkaalle esitykselle jonka puolueemme puheenjohtaja antoi poliittisen ja talouselämän kehityksestä Jyväskylän puoluekokouksen jälkeen. Kun on tutustunut puolue toimikunnan toimintakertomukseen viimeiseltä kolmelta vuodelta se osoittaa puolueen ja erityisesti puolue toimiston taholta, erittäin suurta ja monitahoista toimintaa. Puolueella on ollut runsaasti työryhmiä eri aloilla ja sillä on ollut kurssi- ja koulutustoimin-

taa erittäin mittavasti. Puoluetoimikunnan puheenjohtajan ja sihteerin johdolla ovat puoluetoimiston osastopäälliköt valmistelleet asiat puoluetoimikunnalle. Toivottavaa olisi, että nämä lähes kolmekymmentä toimikuntaa, jotka puoluetoimikunnan avuksi on perustettu, olisivat kaikki voineet tehokkaasti toimia. Eräs asia minua on kuitenkin ihmetyttänyt. Olen haastellut useita pääjohtajia, meikäläisiä pääjohtajia, ja jokainen heistä, joitten kanssa olen keskustellut, on todennut, että puoluetoimikunta ei ole tarvinnut heidän asiantuntemustaan. Tämä minua suorastaan ihmetyttää, kun suurella ryminällä ja kovalla tappelulla on saatu tärkeisiin virastoihin päteviä meikäläisiä johtajia, niin sitten heidät unohdetaan ja heidän asiantuntemukselleen ei anneta arvoa. Minusta uudella puoluetoimikunnalla olisi syytä menetellä toisin ja käyttää myöskin sitä asiantuntemusta jota nämä toverit hallitsevat.

Pääjohtajien osalta on nähtävästi samanlainen tilanne kuin myöskin vanhempien puolueihmisten syrjäänheitto. Missään muussa puolueessa tuskinpa missään eurooppalaisessa maassa ei ole niin jyrkkää rajaa vedetty että ikääntyneempi väki on täysin syrjäytetty koko poliittisesta toiminnasta. Ehkäpä tämä johtuu siitä että se nuori väki, joka Paasion johdolla ja Paasion jälkeen otti puolueen johdettavakseen katsoo itsensä niin hiton viisaaksi, että se ei enää tuota vanhempaa kokemusta muka tarvitse. Meillä on vanhemman väen taholla lohdutettu sillä, että kun puoluejohdossa tehdään virheitä, heille tulee erehdyksiä, sellaista meidän mielestämme puolueenkin toiminnassa silloin tällöin tapahtuu, niin kaippa he siitä oppia ottavat tulevaa toimintaansa varten.

Minä en kyllä henkilökohtaisesti tunne syrjässä oloa. Erään kerran kuitenkin erehdyin joitakin ajatuksia esittämään. Oli käynnissä hallitusneuvottelut ja tarjosin toveri Sorsalle eräitä metsätalouskysymyksiä vietäväksi hallitusohjelmaan. Ne koskivat suhdannepidätyksiä, metsänmyyntitulojen käyttämistä, paitsi tilan hakkuualojen myöskin muiden tuottamattomien metsäalojen kunnostamiseen ja yksityismetsien uudistusalojen valvonnan tehostamista. Tällöin toveri Sorsa sanoi: »Pane ne paperille». Tein työtä käskettyä, mutta hituistakaan noista asioista ei myöhemmin kuulunut. Minä epäilen, että hallitusneuvottelijat eivät nähtävästi oikein käsittäneet, mitä noilla kysymyksillä tarkoitettiin. Kun sitten syksyllä Niilo Hämälinen kävi työehtosopimusneuvotteluja, niin hän ajoi siellä metsäteollisuudelle suhdannepidätykset ja josta myöskin metsänomistajat sai oman osansa ja jo seuraavana vuotena ne kantoivat lannoitteina metsiinsä.

Maatalouskysymyksiin en halua puuttua, mutta joskus on harmittanut, kun puolue ja sen hallitusryhmä ovat tehneet mielestäni huonoja kompromisseja kepun ja MTK:n kanssa. Mielestäni mentiin jopa älyttömyyksiin hiljattain hyväksytyssä laissa, jossa maanviljelijöistä tehtiin erikoinen rälssisääty tähän maahan.

Toimintakertomuksesta selviää, että puheenjohtaja, puoluesihteerin ja

puoluetoimiston osastopäälliköt ovat mudostaneet puoluetoimikunnan työvaliokunnan, joka valiokunta valmistaa esitykset kerran viikossa koontuvalle puoluetoimikunnalle. Puolueen puheenjohtajan lisäksi vielä puheenjohtajana tärkeimmissä toimikunnissa on hoitanut ja hoitaa pääministerin tehtävät, niin täytyy tosiaan nostaa hattua toveri Sorsalle. Kyllä siinä varmasti on yhden miehen osalle suuri työpanos. Ja kaikesta päättäen näyttää myöskin, että tämä systemi on kyllä pelannut, en minä halua sillä arvostella. Kuitenkin minä pelkään, että tässä systeemissä sittenkin piilee byrokratian vaara. Kun täällä puoluekokouksessa valitaan puoluetoimikunnan rinnalle kaksi varapuheenjohtajaa ja jäsenet puoluetoimikuntaan, niin voi olla mahdollista, että nämä korkeat toverit tuntevat itsensä syrjäytetyiksi. Tuntuu esimerkiksi varapuheenjohtajien kohdalta, että he jäävät tässä systeemissä vain kuvaksi. Se voi johtaa tulevaisuudessa ehkä hyvinkin vakaviin erimielisyyksiin ja siksi minusta sietäisi tulevassa puoluetoimikunnassa tätä asiaa uudelleen harkita. Niinä vuosina, jolloin minä olin mukana puoluetoimikunnan työssä, silloin toimittiin tällä tavoin, mistä minä olen maininnut, ja kyllä silloinkin asiat tulivat hoidetuiksi.

Toimintakertomuksessa käy kyllä ilmi, ja se on käynyt täällä puheenvuoroissakin, että puolueen kasvu ja kannatus on pysähtynyt, jopa eteläisemmässä teollisuus-Suomessa on tapahtunut suoranaista laskua. Tähän on syytä kiinnittää vakava huomio ja on tutkittava, mistä se johtuu. Joutuu kysymään, eikö sittenkään puolueen kuva ole riittävän selvä.

Passiivisuus puolueen kentältä on saatava häviämään. Puolueelle on saatava uudelleen sellainen näyttö, että se on koko kansan laajojen piirien yhteistyöalue. Millään erikoisryhmittymällä ei ole oikeutta yksin puolueen kuvan esittämiseen, ei oikealla eikä vasemmalla. Sosialidemokratia ja puolue ei ole minkään ryhmittymän tai ryhmän erikoisomaisuutta.

Vanhempien tovereitten keskuudessa tunnetaan huolta siitä, että suhde kommunisteihin ei ole aina riittävän selvä. Me emme suinkaan odota ärhentelyä, mutta johdonmukaisella esiintymisellä on sosialidemokraattien oma tie riittävästi alleviivattava. On tuotava esiin periaatteellinen ero sosialidemokraattien ja kommunistien pyrkimysten välillä. Yhteistoiminta koskeeseen kunkin ajankohdan ajankohtaisiin kysymyksiä.

Neuvostoliiton on alleviivattava jatkuvasti hyvien ja luottamuksellisten suhteitten tärkeyttä ja merkitystä. Ylikorostusta puoleen tai toiseen on vältettävä. Luottamuksellisesti ja viisaasti nämä asiat on hoidettava.

Kansainvälisellä tasolla SDP:n esiintymiset on punnittava huolellisesti ja reaalisesti maan kannalta. On oltava selvillä, mitä sidonnaisuudet merkitsevät tai voivat tulevaisuudessa merkitä. Päällimmäisenä on pidettävä kaikkien ongelmien keskellä kysymystä Suomen kansainvälisen aseman tarkastelua, ei ole otettava myöskään liian suuria tehtäviä.

P u h e e n j o h t a j a : Tässä on aika hyvin vähissä, että toivon, että voit pian lopettaa.

L e p i s t ö , Matti: Koetetaan mennä tässä nopeasti.

No niin, kansainvälisissä asioissa ei ole otettava liian suuria tehtäviä. SDP:n johdon harkinta ja päätöksien teko on maan kannalta ensiluokkaisen tärkeää. Suhteissa ystävällisiin maihin ei ole syytä harjoittaa diskriminointia vieraitten maitten virallisiin edustajiin nähden.

Työttömyyskysymyksessä minä haluaisin sanoa, että se on muodostunut, ja niin kuin täällä on korostettu, minä voin yhtyä siihen, se on meillä kysymys numero 1. Minun mielestäni ei ole olankohautuksella sivuutettava esimerkiksi niitä ideoita, joita Hannes Tiainen idearikkaana on tuonut »työnteon sosialisomisesta». Seppo Lindblom on käyttänyt puheenvuoron, jota on haukuttu porvarilliseksi, jopa kapitalistiseksi, mutta siinäkin esitettiin ajatuksia, joita ei pitäisi heittää ilman muuta roskakoppaan. Puolueelle ja ammattiyhdistysliikkeelle työllisyys on tämän päivän suomalaisen yhteiskunnan suuri haaste. Se on meidän kyettävä ratkaisemaan.

Sallikaa, hyvät toverit, minun kiinnittää vielä huomiota verotuskysymykseen. Vallassa olevat toverit siirtäkää rohkeasti valikoivaan välilliseen verotukseen. Vain tällä edellytyksellä voimme turvata sosiaaliset saavutukset ja jatkuvan yhteiskunnan rakentamisen.

Olen esittänyt kritiikkiä ja luulen myöskin niitä ajatuksia, joita on liikunut meidän vanhemman puolueväen keskuudessa. Me pohdimme näitä asioita vanhain tovereitten kerhossa. Siellä ei tehdä päätöksiä eikä ponsia, mutta huoli puolueesta ja sen toiminnasta meillä on, ja minä luulen, että meidän joukossa on aika paljon kokemusta politiikasta ja puolueen toiminnasta. Tietenkin mekin aikoinaan teimme virheitä, jopa suuriakin virheitä, mutta peruslinja, isänmaa ja sosialidemokratia kestävät arvostelun. Kun jotkut maitopartaopiskelijat ja maisterit kirjoittavat työväenliikkeen historiaa, kustantajana TSL, he väittävät, että sosialidemokraatit eivät 1930-luvulla taistelleet lapuanliikettä vastaan, vaan kävivät vain kommunisminvastaista kampanjaa, se on suoranainen herja meille, jotka henkemme kaupalla ase taskussa olimme tuon taistelun tulilinjoiilla, mutta me voitimme tuon taistelun ja me kykenimme lyömään suomalaisen fasismin.

Sodanjälkeisissä oloissa käytiin taistelu sosialidemokratiasta ja Suomen tulevaisuudesta suurilla teollisuuslaitoksilla, niiden työpaikoilla. Siellä sosialidemokraattiset työläiset kantoivat raskaan paineen, ja puolueen johdolla tämä taistelu voitettiin.

Hyvä kokouksen puheenjohtaja. Minun pitäisi käsitellä tässä vielä erästä TV-esitystä, joka hiljattain näytettiin. Siinä esitettiin, kuinka meillä sodan jälkeen kommunistit olivat kilttejä ja että vastuuttomat sosialidemokraatit loivat heistä vallantavoittelijan kuvan. Siinä esityksessä ei totuus päässyt esille. Miksi ei haastateltu silloisia tovereita, jotka olivat suurilla työpaikoilla. Miksi ei Yleisradiossa haastateltu niitä tovereita, jotka olivat puolueen johdossa. Missä ovat ne Yleisradion sosialidemokraatit, jotka eivät puolusta meidän vanhan kaartin toimintaa ja taistelua, toiminn-

taa, jonka tuloksena teille nuoret toverit kykenimme säilyttämään rakennuskelpoisen ja vapaan Suomen (Suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Kiitoksia toveri Lepistö! Seuraava puheenvuoro toveri Kalervo Aattela, Etelä-Häme, toveri Jorma Rantanen, samoin Etelä-Hämeestä valmistautuu.

A a t t e l a , Kalervo (Etelä-Hämeen piiri): Sen minkä toveri Lepistö äsken ajassa ylitti, sen tulen alittamaan.

Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Etelä-Hämeen edustajana Päijät-Hämeen alueelta asioita tarkastellen kohoavat nykyisiksi keskeisiksi kysymyksiksi työllisyyden turvaaminen ja taloudellisen tilanteen kehittyminen. Kun esimerkiksi Lahdessa on kuluneen kevään aikana ollut noin 6 000—7 000 työtöntä työnhakijaa, jolloin työttömyyden vaikutukset perheenjäsenet mukaan luettuina on ulottunut ainakin 20 000:een henkilöön, on koettavana ollut sellainen ahdistava tilanne, joka on edellyttänyt tarmokkaita, tehokkaita ja oikein valittuja toimenpiteitä.

Kaiken koetun kokonaisuutena on todettava, että näiden tarvittavien toimenpiteiden etsimisestä, löytämisestä ja toteuttamisesta on annettava puolueen johtoiluille, tovereille maan hallituksessa ja eduskunnassa täysi tunnustus. Tehtyjen ratkaisujen kautta on nimittäin sekä välillisesti että välittömästi panostettu sellaiset rahamäärät ja ryhdytty sellaisiin toimiin elinkeinoelämän ja maan talouden elvyttämiseksi, kuin käytettävissä olevat mahdollisuudet suinkin ovat antaneet myöten. Näiden toimenpiteiden hyödyntämisen on nyt perustellusti ja vakaasti todettava olevan elinkeinoelämän itsensä varassa ja vastuussa.

Toimenpiteiden toistuva vähättely ei enää riitä selittelyksi taktillisena aseena vasemmistoa ja erityisesti sosialidemokraatteja vastaan. Tällainen vähättely on lisäksi jo saanut inflatorisen arvon, tulokset kun alkavat olla näkyvissä ja taustalla elätelty henkinen lama alkaa väistyä. Työttömyyteen ei kuitenkaan lyhyellä tähtäimellä ole odotettavissa nopeaa helpotusta, ei ainakaan, jos jäädään odottamaan yksinomaan yksityisen sektorin toimia.

Rakennetyöttömyydestä toveri Sorsa alustuksessaan antoi yksityiskohtaisen selvityksen. Tiedetään, että sen voittamiseen kuluu vuosia. Lisäksi tämän päivän lama on arkea, jota sävyttävät yksityisten yritysten rationalisointitoimet, joiden vallitessa jo entistenkin työpaikkojen säilyttäminen saattaa olla saavutus ja uusien työpaikkojen syntyminen tapahtuu vasta käytyään läpi tiheän henkisen asennoitumisen ja taloudellisen tarkastelun seulan.

Tämän vuoksi on kiinnitettävä entistäkin enemmän huomiota julkiseen sektoriin ja sen mahdollisuuksiin. Hallituksen toimissa on kyllä tässäkin suhteessa ollut oikeaa suuntaa, mistä eräänä esimerkkinä on mainittava talvikautta 1978—79 varten tarkoitettu 300 milj. mk:n kuntalaina. Tällaisin

keinoin voidaan luoda ja varmistaa työpaikkoja kustannuksiin verrattuna varsin paljon.

Toveri puheenjohtaja.

Toivon, että tässä kokouksessa tehtävät päätökset paitsi, että ne ovat luomassa suuntaa sosialidemokratian etenemisen aatteelliselle perustalle, myös osaltaan ovat tukemassa ja parantamassa eteläisten alueiden elinmahdollisuuksia ja työllisyyttä. Näille alueille tästä asiasta on muodostumassa vakava, perusteisiin käyvä kysymys. Ja tässä asiassa on kuntien toiminnan tukemisella keskeinen sija. (Suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro toveri Rantanen, Etelä-Häme. Toveri Lahoniitty Varsinais-Suomesta valmistautuu.

Rantanen, Jorma (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja arvoisat kokousedustajatoverit. Esitän erään arvion puoluekokouksen vaalitappioista ja niihin vaikuttaneista syistä sekä joitakin erillisiä irrallisia hajamietteitä.

Sosialidemokraattisen politiikan arvoimisessa yhtenä luotettavimpana osoittimena on vaalimenestys. Ja kiertelemätön on se tosiasia että perinteisillä kannatusalueillaan Eteläisessä Suomessa sosialidemokratia 'pii-puttaa'. Puoluekokouksessa puolueumenestyksen kannalta tärkeimpänä arviona on selvittää mistä tämä johtuu ja onko meillä mahdollisuuksia palauttaa asemamme ja kasvattaa sitä.

Menneen puoluekokouksen keskeinen politiikan kysymys on ollut maapaketti. Puolueen politiikan sen johdon ja asiantuntijoiden merkittäväksi voitoksi voidaan laskea se, että maapaketti on vihdoinkin siedetävässä muodossa hyväksytty. Mutta kun asiaa tarkastellaan tavallisen äänestäjän näkökulmasta, niin on pakko kysyä oliko koko asia sen dramatiikan arvoinen, mitä kansalle esitettiin.

Etenkin kun ottaa huomioon maapaketin taustalla olleet yhdyskuntapoliittiset tavoitteet ja perustelut viihtyisien ja ihmisläheisten kaupunkien rakentamiseksi. Näiltä osiltaan maapaketti oli 20-vuotta myöhässä ja toisaalta samaan aikaan kun näistä ylevistä tavoitteista taisteltiin sama sosialidemokratia arkipolitiikassa iski kätensä kyynärpäitensä myöten krynderien ja maakeinottelijoiden taskuun unohtaen, että näin pala palalta tavoitteet käytännössä murennettiin. Etenkin suuremmissa kaupungeissamme kaavoitus- ja rakennusoikeuskysymykset ovat vahvasti sosialidemokratistien vallankäyttäjien ulottuvissa mutta siitä huolimatta ne on jo pitkälle piloille rakennettu. Ja kunniakkaasta paljon poliittista hammasten kiristelyä aiheuttaneesta maapaketista huolimatta kansa ei hämmästykseltään tajua mitä sosialidemokratia kaupungeissa on ja mitä se haluaa. Tämä mielestäni on eräs oiva esimerkki selittämään sitä miksi kannatuksemme on kääntynyt laskuun.

Osansa ansaitsee myöskin sosialidemokraattinen nuorisopolitiikka. Vaalitulosten synkimmät tiedot on luettavissa nuorisoa koskevilta riveiltä. Se on äänestäjäkunnan passiivisin osa ja yhteiskunnallisesti välinpitämättömin ja se on sitä perinteisillä työläisalueilla ja vaalipiireissä, joissa sosialidemokraateilla on muutoin kannatusta. Sosialidemokratia ei ole saavuttanut sitä asemaa nuorison keskuudessa mihinkä sen olisi pitänyt ulottua. Enemmittä moitteita totean että uudelleen arviointiin on aihetta, etenkin arkielämää vierastavien teoreetikkojen joukossa. On ollut todettavissa ja ymmärrettävää, että sosialidemokraattien harjoittama politiikka arkityönä ei ole ehdotonta ja sytyttävää eikä ehkä siksi ole saanut riittävää vastakaikua nuorisossa. Tavallisena arkipäiväisenä työnä puolue on kuluneena kolmivuotiskautena saavuttanut mittavia tuloksia, näitä ei vain ole kyetty hyödyntämään kannatuksen lisäyksenä. Toisaalta on selvää, että luottamusta ei ole kasvattanut toimiminen huonoissa taloudellisissa tilanteissa ja siksi on korostettava erikoisesti sitä ettei informaatio katkoksia saa syntyä kuten tapahtui työmarkkinapolitiikassa. Muistamme varhentamisen ja myöhentämisen. Tulevalla puoluekokouskaudella puolueen tulee ottaa nuorisoliikkeensä erityisen tuen kohteeksi. Muutoin jääme vanhojen ukkojen puolueeksi ja ainoaksi kulkutiekse vastuunalaisille paikoilla jää 'herrahissi'. Siksi olisi huomioitava nuorison tarpeet kun puolue toimikuntaa valitaan. Tästähän on ehdotuksia ollut julkisuudessa ja kokouksissakin varmasti on ehdotuksia tehty toveri Sarkkisen valinnasta ja valitsemiseksi.

Esitys suuntaohjelmaksi on hyvä joskin se on aika pyöreä. Tuon esille joitakin näkökohtia, jotka mielestäni olisi huomioitava tulevaisuudessa joko käytännön työssä taikka ohjelmassa. Keskustelua minimipalkasta ja minimieläkkeestä olisi täsmennettävä ja yksilöitävä. Se on luisunut tasolle, jonka seuraukset toteutuessaan johtaisivat suuriin epäoikeudenmukaisuuksiin. Eläkkeissä on luonnollisesti huomioitava ammattiyhdistysliikkeen kanta. Kansaneläkepuolella on edelleenkin säilytettävä harkinnanvaraisuus. Työtulon perusteella saataviin eläkkeisiin on suhtauduttava niin, että niitä kehitetään eikä romuteta ja samalla kartuteta kepin pistepussia ja maalaisten rahapussia. Aktiivi ammattityövoiman väliinputoaminen, verotuksesta johtuen, yhteiskunnan tukikysymyksissä kaipaa pikaista tarkistamista. Esimerkiksi asumistuen piiriin, asuntolainoitettuihin vuokra-asuntoihin pääsemiseen tulorajat ylittävät tavallisella ammattityövoimalla jo nyt varsin merkittävästi, kun verot kuitenkin leikkaavat siitä pois niin suuren osan ettei tulotaso ole merkittävästi korkeampi. Kattoja olisi tarkistettava varsin kovasti. Työelämän demokratisoimispyrkimyksessä tulee korostaa, ei niinkään yksilö pääluottamusmie- ja toisaalta työsuojeluvaltuutettujen merkitystä, vaan ammattiosastojen merkitystä, että kollektiivinen päätöksentekijärjestelmä tulisi paremmin esille. Työntekijäin vaikutusmahdollisuudet tulee ulottaa paitsi itse välittömään työympäristöön

myös kunta- ja valtiotasolle vaikuttamiseen työpaikkojen sijoittumiseen. Eräs yksityiskohta lopuksi: naisen asemassa työelämässä on edelleenkin tehtävää.

Tuon esille naisten yötyökysymyksen. Se on lailla kielletty, josta vain poikkeusluvilla saadaan poiketa. Je ne on myöskin poikkeuksesta saatu lupia anottaessa. Näihin poikkeuslupaehdoin olisi otettava lausuma, joka velvoittaisi raskaana olevalle järjestämään päivätyötä ja jonka olisi jatkuttava erikseen harkittavan ajan synnytyksen jälkeen. Samassa yhteydessä on toisaalta korostettava työsuhdeturvan ja työntekijän vaikutusvalan lisäämistä, jolloin voidaan välttää kielteiset seurannaisilmiöt (Suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro toveri Armas Lahoniitty, Varsinais-Suomi. Toveri Kalevi Leino Varsinais-Suomesta valmistautuu.

Lahoniitty, Armas (Varsinais-Suomen piiri): Jyväskylän puoluekokouksen asettama taloudellisen kansanvallan lisäämisen tavoite on tämän puoluekokouksen aikana hyvin katkeralla tavalla osoittautunut tarpeelliseksi satojen tuhansien suomalaisten elämässä. Juuri niitten elämässä jotka ovat joutuneet olemaan työtä- ja toimeentuloa vailla. Me olemme asettaneet ja asetamme tässäkin kokouksessa tavoitteeksemme täystyöllisyyden saavuttamisen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä edellyttää silloin eräitä hyvin perustavaa laatua olevia talouspoliittisia ja talouselämän rakenteeseen liittyviä päätöksiä jotta tämä täystyöllisyys voitaisiin turvata myöskin niissä olosuhteissa jolloin taloudellista kasvua ei ylipäättään tässä yhteiskunnassa tapahdu.

Tässä yhteydessä keskeiselle sijalle nousee tällöin niitten pääomien käyttö, jotka meillä Suomessa on. Ja näitä pääomiahan hallitsevat hyvin suurelta osalta ja niiden käytöstä päättävät meidän arvoisat liikepankkimme, vakuutuslaitoksemme ja muut vastaavat instituutit. Jyväskylän puoluekokouksen jälkeen tapahtuneet tapahtumat tällä sektorilla osoittavat aivan selvästi miten häikäilemättömiä moraalittomia ja yhteiskunnan kokonaiseduista piittaamattomia näiden laitosten päätöksentekijät ovat. Nousukauden aikana liikepankit olivat valmiita avokätisesti antamaan luottoja yrityksille ja jopa ovat harrastaneet eräänlaista rikollisenkin toiminnan suojaamista, mistä viimeaikaiset tapahtumat veronkierron selvitusten yhteydessä ovat esimerkkinä. Me tiedämme että sitten kun nousukausi on päättynyt nämä pankit hyvin kovin kourin puuttuvat näitten yritysten perusteisiin ja harjoittavat saneeraustoimenpiteitä joiden seurauksena tuhannet työntekijät ajetaan maantielle.

Tällainen toiminta ei ole missään suhteessa taloudellista kansanvaltaa, se ei ole sosialidemokraattien periaatteiden kanssa yhdensuuntainen eikä koko työväenliikkeen historiallisten tavoitteiden kanssa. Tästä syystä meidän tulee jos haluamme täystyöllisyystavoitteen toteuttaa puuttua ni-

menomaan sinne yhteiskuntamme rakenteissa missä pääomista päätehtään. Tämä edellyttää niinkuin suuntaohjelmassa todetaan liikepankkien aseman olennaista muuttamista Suomalaisessa yhteiskunnassa. Riittääkö se että valtiovalta nimeää enemmistön päätöksentekuelimiin on harkintakysymys, joka tapauksessa sietää keskustella ja miettiä olisiko mahdollista tässä suhteessa esittää vielä pidemmälle meneviä vaatimuksia ja esimerkiksi toteuttaa Ranskassa, Italiassa tai Itävallassa olevaa järjestelmää, jossa liikepankkien toiminnasta noin 60—80 % tapahtuu valtion liikepankkien kautta.

Viime aikoina on keskustelu kääntynyt puolueen sisällä varsin paljon meidän poliittisen kannatuksemme nousun pysähtymiseen ja tässä yhteydessä on hyvin usein tuotu esille ajatus, joka on varmasti oikea että meidän pitää pyrkiä hankkimaan lisäkannatusta nimenomaan niiltä äänestäjiltä, jotka ovat erehtyneet äänestämään maamme porvarillisia puolueita viime vaaleissa. Mutta älkäämme kuitenkaan tehkö tästä sellaista johtopäätöstä, joka joskus myöskin on näkynyt eli että meidän tulisi luopua sosialistisista tavoitteistamme ja muuttua porvariston kaltaisiksi jotta saisimme nämä äänet itsellemme. Tällaisesta kehityksestä ei voi olla kysymys.

Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen entisen puheenjohtajan toveri Rafael Paasion lausuma vuodelta 1963 jolloin hän totesi, että puolueen kurssia muutetaan pari piirua vasemmalle. Tämän seurauksena puolueen asema suomalaisessa yhteiskunnassa vakiintui ja kannatuksemme nousi kasvuun. Ei voi olla senkaltainen ajattelutapa mahdollista, että muuttumalla porvarillisemmaksi saisimme lisää kannatusta. Tämä edellyttää erityisesti työväen henkisyuden ja aatteellisuuden nostamista uudelleen entistä paremmin esille sekä myöskin järjestötyön kunnioittamista ja sen arvoon nostamista perusjärjestö, kunnallisjärjestö että piirijärjestö tasolla. Meidän tulee pitää kiinni tavoitteistamme ja luoda uusilla menetelmillä, uudella tiedotuspolitiikalla itsestämme sen kaltainen kuva, että ihmiset paremmin ymmärtävät tavoitteemme ja pyrkimyksemme ja sen seurauksena myöskin meitä äänestävät (Suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava puheenvuoro toveri Kalevi Leino Varsinais-Suomesta. Toveri Skinnari Etelä-Hämeestä valmistautuu.

Onko toveri Kalevi Leino.

Toveri Puoskari on pyytänyt puheenvuoroa esityslistan kohtaan 13. Puheenvuoroa ei myönnetä, koska puheenvuoropyynnöt on rajoitettu jo pari tuntia sitten ja keskustelu kestää näilläkin puheenvuoropyynnöillä useita tunteja.

L e i n o , Kalevi (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja. Hyvät Toverit. Suomen sosialidemokraattinen puolue valitsi 1963 puheenjohtajakseen miehen, jolla oli kykyä ja näkijän lahjoja oivaltaakseen sen, että joukot tarvitsevat toisenlaisen linjan kuin mitä puolue oli siihen asti kulke-

nut. Linja on pitänyt, se oli onneksi puolueelle, se oli onneksi koko maalle, vaikka toveri Lepistö äskén näytti asiaa epäilevänsin.

Laajat sosiaali-, terveys- ja koulutuspolitiikkaa koskevat muutokset toteutettiin pääosaltaan sosialidemokraattien vetäminä. Ulkopoliittisesti omaksuimme uuden ilmeen. Kulttuuripolitiikassa virisivät raikkaat ja ennakkoluulottomat tuulet. Sitten tapahtui äkillinen muutos, kuten täällä on monta kertaa todettu. Tämä johtui yleismaailmallisesta öljyn hinnan ko hoamisesta ja tämän seurauksena tullee k riisistä ei ole vielä kukaan selvitty. En ole suinkaan ainoa, joka näkee tässä kehityksessä paradoksin. Sosialidemokratian johdolla tapahtuneet muutokset olivat mahdollisia voitosta voittoon harppovassa markkinamekanismeissa. Ulosmittaus tapahtui yritysmaailman liikevoitoista — eikä meillä ollut mitään sitä vastaan — ei luultavasti kapitalisteillakaan.

Olimme toki myyneet solidaarisuusruusuja, tarjonneet suojaa fasis tien vainoamille etelä-amerikkalsille ja seisoneet jopa korkeimman neuvpsto johdon rinnalla Lokakuun vallankumousjuhlissa. Silloin tällöin pidimme puheita aidolla marxilaismurteella, mutta todellisuudessa puolue kypsyi vasta 1975 sellaiselle asteelle, että se koettiin porvarillisella taholla uhkaavaksi järjestelmälle. 12 vuotta vuoden 1963 puoluekokouksen jälkeen.

Minkälaiseksi tilanne on kehittynyt nyt kolmessa vuodessa, sen voimme päätellä tämän puoluekokouksen jälkeen. Joka tapauksessa elämme edelleen jo monia vuosia jatkunutta laman kautta, jonka päättymisestä ehkä nyt on jonkin verran olemassa lupauksia. Pitkällä tähtäimellä hyvinvointi-idea on kokenut jokatapaauksessa kohtalokkaan iskun. Kapitalismi ei enää toimi sillä tavalla kun olimme tottuneet kuvittelemaan. Vasta nyt on olemassa merkkejä siitä, että myös puolue on tiedostamassa syvällisemmin kasvuun liittyvät ongelmat kuten monet toverit ovat täällä puhujapöytässä asian selittäneet. Tiedemiehet selittävät ja sanovat että kasvulla on rajansa. Niitä ei voi ylittää rikkomatta ekologisia lainalaisuuksia, riistämättä uusiutumattomia ja uudistuvia luonnonvaroja. Kaiken syynä on viime kädessä se, että vanhat energia- ja raaka-ainevarat ehtyvät. Ydine nergiaan taas liittyy arvaamattomia riskitekijöitä. Ja tämän kaiken seurauksena kasvu on pysähtynyt ja se on pysähdyttänyt tietysti myös kansantulon kasvun.

Pahinta on, niin kuin täällä on todettu, että me emme tiedä miten sovit taisimme yhteen polttavimman ongelman: työllisyyden turvaamisen ja taloudellisen kasvun hidastumisen tai pysähtymisen.

Socialidemokratian Suunta-asiakirjan ensimmäinen luonnos suhtautui luvattoman kevytmielisesti mainittuihin ongelmiin. Jo tuohon aikaan niistä oli riittävästi tietoa julkisuudessa, vaikka luonnoksen tekijät eivät sitten omaehtoiseen päättelyyn olisi pyrkineetkään. Tämä ei ole oikeastaan ihme, sillä sivilisoitunut maailma yhtä hyvin kapitalismi kuin sosialismikin

oli perustanut toimintansa jäsentymättömään kasvuun. Silti on epäiltävä, etteivät tämän hetken työväenluokan edustajiksi koulutetut teknokraati-kaan näytä aina oivaltavan, että sosialistisen aatemaailman syvin sisältö on hyvin huonosti yhdistettävissä kapitalistiseen kulutusyhteiskuntaan. Kun sosialismin lähtökohta on nostaa ihmisen valtaa rahan vallan yli, näyttää siltä, että kehitys on viimeisten kymmenen vuoden aikana kulkenut päinvastaiseen suuntaan. Varsinais-Suomessa on sanottu, että toveri Karl Marx- ja toveri Karl Kautsky eivät varmaankaan tarkoittaneet, että elääkseen onnellista elämää täytyy olla uima-allas ja jos omistaa 10 000 markan auton on kehityksen nimissä kaikin keinoin pyrittävä saamaan 40 000 markan ajoneuvo.

On realistista uskoa, että maailma tulee toistamiseen kohtaamaan öljykriisin tapaisia shokkeja. Kun lisäksi on muistettava, että kolmas maailma — todellinen proletariaatti — jolle me niinkään vannomme kansainvälistä solidaarisuutta, vaatii osansa, joudumme arvioimaan monia asioita uudestaan. Mutta ennen kaikkea me emme saa unohtaa sitä, että Suomessa on jo nyt ollut 200.000 työtöntä. Se on tosiasia, jota ei voida yliarvioida.

Jos ja kun tulevaisuuden yhteiskunta on niukkuuden yhtiskunta, sosialististen tavoitteiden vaatimus korostuu, meidän on yleisesti ottaen pyrittävä sen vaurauden tasaamiseen, mikä todella on käsissämme. Näihin toimenpiteisiin kuuluu mm. rahavallan tukikohtien liikepankkien ja vakuutuslaitosten ottaminen yhteiskunnan haltuun. Tähän mennessä koettu lama on johtanut pääosaltaan päinvastaiseen tilanteeseen. Pääoma on kasaantunut suurkapitalistien haltuun.

Ei ole tietenkään mahdollista, että näillä toimenpiteillä on sinänsä välitöntä vaikutusta. Mutta nämä ovat kuitenkin ainoita keinoja, joiden avulla työväenluokka, kansa itse, voi määrätä kohtalostaan. Kukaties tässä tilanteessa on todettava, että on parempi kun kansalaiset saavat itse päättää myös negatiivisista ratkaisuista.

Hyvät toverit, suuret muutokset edellyttävät suuria ja ennakkoluulottomia päätöksiä. Toivon että menneet vuodet ovat opettaneet sekä SDP:lle että SKP:lle yhteistyön merkityksen. Valtakunnalliset suunnantarkistukset odottavat koko työtätekevän väestön myös pikkutalonpoikien ja pikku-ryhtäjäyhteistyötä. Sosialidemokratian on tehtävä parhaansa, jotta edes edistykselliset porvarit kykenevät nykyistä selkeämmin irrottautumaan suurpääoman otteesta, jonka edusmiehinä heidän ministerinsä usein tuntuvat olevan (Suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro toveri Jouko Skinnari Etelä-Hämeestä. Toveri Gustafsson Pohjois-Hämeestä valmistautuu.

Huomautan, että puheenvuoroja on 17 jäljellä tässä vaiheessa.

S k i n n a r i, Jouko (Etelä-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Talouselämän uudelleen järjestäytyminen Euroopassa ja muualla

on johtanut meilläkin monien työntekijöiden kannalta kielteisiin ilmiöihin. Se on myös haaste työväenliikkeelle kansainvälisesti. Vaikka vientimme on edistynyt suhteellisen hyvin, yritysten liikevaihto on viime vuonna kasvanut ja kauppatase on nyt ylijäämäinen, työttömyys pysyy vain numerollisesti suurena. Yritykset vähentävät työvoimaansa. Ongelmavyöhyt on pikku hiljaa porvarillisen tiedotusvälineistön avulla yritetty kaataa nykyisen hallituksen syyksi. Tämä on täysin kohtuutonta ja perusteetonta.

Sosialidemokraattien ongelma ei ole enää siinä etteikö meillä olisi vastauksia yhteiskuntamme moniin tärkeisiin kysymyksiin. Vaikka vastaukset vaihtelevatkin jonkin verran niiden antajasta ja hänen asemastaan riippuen, tavoitteet ovat sittenkin verrattain yhteneväiset.

Viime aikoina on kuitenkin ollut havaittavissa, että työttömyyden torjuntakeinoja etsittäessä muutamat oikeistolaiset vaihtoehdot ovat saamassa yllättävän suuren vastakaibun. Ilmapiiri on tähän todella otollinen. Vaatimukset julkisen menotalouden supistamisesta, ansioaitien kotiinjäätymisestä, luopuminen ainakin tässä vaiheessa porvarienemmistöisen eduskunnan 70-luvun alussa tavoitteekseen hyväksymästä kansanterveyspalvelujen maksuttomuudesta ja niin edelleen, ovat saaneet huolestuttavan suuren jalansijan käytännön toimia myöten.

Mutta Forssan puoluekokouksen viitoittamaa tietä tulee jatkaa. Äskettäin Lahdessa paljastettu punavankien muistomerkki kuvasi mieleenpainuvalla tavalla kuinka vuosikymmeniä sitten työväki ei uhrauksia kaihtanut yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Uskon ja tiedän että sosialidemokraattisessa puolueessa on halukkuutta siihen nytkin. Ohjelmallinen valmiutemme on hyvä. On kysymys vain siitä, mistä saamme voimaa ja kannattajia näiden uudistusten toteuttamiseksi. Kyse on silloin myös siitä, kuinka vaikuttavalta toimintamme tavoitteiden toteuttaminen näyttää ulospäin. Eli miltä sosialidemokratia näyttää ulospäin eikä yksistään siitä, miltä me sosialidemokraatit haluaisimme sen näyttävän.

Työelämän uudistaminen oli viime puoluekokouksen tärkeimpiä uudistuskohteita. Kuten puheenjohtajamme täällä kertoi edistystä työterveyshuollon, yritysdemokratian, irtisanomis- ja pakkolomautussuojan ja talviloman ja niin edelleen on tapahtunutkin. Samaa linjaa tulee jatkaa. Mutta polttavaksi näyttää työelämään liittyen nousevan kysymys työntekijöiden järjestäytymisestä. SAK:n eheytetty, työväen urheiluliike on eheytyvässä. Mutta työntekijät tapahtuneesta kehityksestä huolimatta kuuluvat neljään keskusjärjestöön SAK:hon, TVK:hon, STTK:hon ja Akavaan. Toimihenkilöiden määrän lisääntyessä ymmärrettävää kuumenemista on tapahtunut niiden omaan tällä sektorilla.

Jos ammattiyhdistysliike on todella vahva, se edellyttää kaikkien voimien kokoamista nykyisen hajanaisuuden sijasta. Jos aikoinaan SAK:n ja SAJ:n nyt TUL:n ja TUK:n yhdentyminen on ollut sosialidemokraateille päänsärky, niin ongelmia aiheuttava on tämäkin.

Suurimpana puolueena SDP:n olisi yhdessä koko ammattiyhdistysliikkeen kanssa saatava ratkaisu aikaan. Määrätietoisia otteita yhteistyössä ammattiyhdistysliikkeen kaikkien järjestöjen ja ennen kaikkea kenttävään kanssa tarvitaan mitä pikimmin. Ammattiyhdistysliikkeen voimien kokoaminen ei saa tapahtua työväenliikkeen eikä sen sosialidemokraattisen valtaosan eikä ammattiyhdistysliikkeen aatteellisuuden tai SAK:n järjestövoiman kustannuksella.

SDP:n järjestötoiminnan kehittäminen kaikilla tasoilla on ensiarvoista. Koulutustoiminta yhteistyössä Työväen Sivistysliiton kanssa ei ole edistysaskeleistaan huolimatta vielä täydellä voimalla käynnissä. Tietoisuus puolueemme tavoitteista ja aatteellinen vahvuus korostuu vaatimuksena erityisesti tällaisina kriittisinä aikoina. Tämän vuoksi perusjärjestöjen asemaa puolueessamme ja toimintamahdollisuuksia tulee kaikin tavoin tukea; myös taloudellisesti nykyistä enemmän. Aatteellisesti vahvojen ja toimivien perusjärjestöjen avulla sosialidemokratiaa voidaan rakentaa ja tavoitteita toteuttaa toverillisessa yhteistyössä kaikkien jäsenten kanssa, olkoon maassa poliittinen tilanne mikä tahansa.

P u h e e n j o h t a j a : Nyt on puheenvuoro toveri V. O. Veilahdella ja hänen jälkeensä toveri Gustafsson, molemmat Pohjois-Härneestä. Toveri Veilahti ole hyvä.

V e i l a h t i V.O. (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät puoluetoverit! Tämä keskustelu on lähete keskustelu, jonka pitäisi ymmärtääkseni pohjautua toveri Sorsan pitämään poliittiseen katsaukseen. Sikäli kun olen kuunnellut puheenvuoroja, on kuitenkin hahmottunut kuva keskustelusta sellaiseksi, että se on ikään kuin kahtalainen. Toisissa käsittelyssä valtaosaltaan mennyttä puoluekokouskautta ja toisissa puheenvuoroissa taas kiinnitetään huomiota jopa niihin asioihin, jotka tulevat esille Sosialidemokratian suunta-ohjelmasta keskusteltaessa. Tietysti puoluekokouksen luonne onkin tavallaan kahdenlainen. Ensiksi on välittömän linjan ja välittömien ongelmien hahmotus ja mikäli aikaa on ja halua on ja aiheetta on, menneiden toimenpiteiden tilitys ja arviointi ja arvostelu.

Toinen linja on se, että katsellaan puolueen periaatteita ja periaatteellisia kysymyksiä. Ehkä tämän vuoro kuitenkin on vasta vähän myöhemmin.

Käsitykseni on se, että kulunut puoluekokouskausi kolmivuotiskausi on kuluttanut Suomen sosialidemokraattista puoluetta, sillä se on joutunut suurimman osan ajasta pääasiallisena hallituspuolueena kantamaan valtiollista päävastuuta. Onko vastuun kantaminen ollut sitten liiallista käytettävissä oleviin voimavaroihin ja vallitseviin voimasuhteisiin nähden ja onko ollut reilua se, että sosialidemokratiasta on tehty tässä maassa sellainen syntipukki ja tekisi mieli sanoa yleinen sylkykuppi, jonka vertaisista ei ole aikoihin mistään muusta puolueesta maassamme yritetty tehdä.

Kaikista kahdelta suunnalta tulleista puserruksista poliittisesta pai-

neesta huolimatta mielestäni puolue on selviytynyt verrattain hyvin.

Tietysti puoluekokouskautta on sävyttänyt ensisijaisesti puolustuksellinen asenne, millä en tietenkään halua kieltää sitä, etteikö myöskin ole saavutettu joitakin selviä edistysaskeleita. Mielestäni olennaisinta on se, että taloudellinen kriisi ei ole päässyt muuttumaan sosiaaliseksi kriisiksi. Suomalaisella yhteiskunnalla ja suomalaisella valtiolla ei ole enää varaa sellaiseen 30-luvun kaltaiseen yhteiskunnalliseen kriisiin, mikä historiasamme silloin nähtiin ja yritykset palata 30-lukuun ovat aivan turhia. Historia ei tässä asiassa käsitykseni mukaan toistu. Ketä siitä voidaan kiittää? Siitä voidaan kiittää kyllä ensisijaisesti sosialidemokratiaa, joka tämän maan asioista on olennaiselta osalta vastannut 1960-luvun loppupuolelta lähtien.

Siitä huolimatta Suomi on edelleen porvarillinen Suomi. Se on talous- ja yhteiskuntajärjestelmältään porvarillinen järjestelmä ja puolueellamme on edelleen, niin kuin tiedämme, valtavan paljon tehtäviä edessä. Keskeisistä asioista, joissa olisi toivonut voitavan edetä nopeammin kuin mitä on tapahtunut, mainitsisin valtiosääntökysymykset. Tämä kysymys on yhä merkittävämpi edessä olevan kolmivuotiskauden aikana. Se on suomalaisen kansanvallan ydinkysymyksiä, se on myöskin sosialidemokratian ydinkysymyksiä, sillä miten me pääsemme laillista tietä uuteen, parempaan, oikeudenmukaisempaan yhteiskuntajärjestelmään, ellemme muuta tämän laillisen tien tukkeina olevia vakavia, juridisia esteitä, joita sitten poliittisesti käytetään hyväksi ja joita vielä poliittiset realiteetit vahvistavat. Tämä on ensisijainen asia, jossa on päästävä tuloksiin.

Ideologisessa mielessä Suomen kansan poliittinen kasvatus ei näytä olevan kovin korkealla tasolla. Esimerkkinä mainitsisin sosialismilla pelottelun. Se on erinomaisen onnistunutta päätellen siitä, mitenkä aina vaalien alla porvarillinen tiedotushegemonia toimii. Ei sosialismi suinkaan ole asia, joka ja jonka sisältö ilmaistaan niin kuin Veli Vatanen vuosisadan alussa, että sosialismi, hyvät toverit, se on sitä, että kaikki tasan aina tätä myöten! Silloin ei ollut muuta kuin tätä, ei ollut paljoa jaettavaa. Tämän päivän ihmisillä on kohtuullinen itse omalla työllä hankittu omaisuus ja toimeentulomahdollisuus ja varallisuus, ei sosialismi merkitse sitä, että tämä otetaan keneltäkään pois. Se merkitsee taloudellista kansanvaltaa ja taloudellisen kansanvallan puitteissa myöskin omistusoikeusjärjestelmään kuuluvia omaisuuden ja taloudellisen vallan siirtoja sikäli kuin poliittinen tilanne ja voimasuhteet sen antavat myöten.

Tasa-arvo ei ole siis niinkään paljoa tasajakoa, mutta jos tilanne kärjistyy sosiaalisesti, jos siitä tulee kriisinomainen, silloin ei ole myöskään paljon mitään jaettavaa. Noudatettua hallituspolitiikkaa on arvosteltu, arvostelun sijaa saattaa joissaki yksityiskohdissa varmaan ollakin. Työttömyyttä ei ole onnistuttu torjumaan, mutta olisiko mikään hallitus Suomen maassa kyennyt siihen? Se on minun mielestäni kysymys, joka voidaan va-

kavasti esittää. Edelleen on tunnustettava muutama tosiasia ja eräs semmoinen on se, että vaikkakaan en ole mikään nollakasvuhaihittelija, vaan pidän taloudellista kasvua ja sen jatkumista edelleen välttämättömyytenä, jopa täysin mahdollisena, niin se ei voi koskaan todennäköisesti olla niin kiihkeä, niin voimakas kuin se oli maailmantalouden nousun kausina 60-luvun lopulla, 70-luvun alussa aina tähän ns. öljykriisiin saakka. Ja tästä seuraa tietysti se, että on myöskin asennoiduttava työllisyysongelmaan toisin, nähtävä asia siten, että työnteon oikeuden vastakohta ei ole tämän oikeuden kieltäminen eli työttömyys, vaan ihmiset voivat olla esimerkiksi koulutuksessa, he voivat aktivoitua, he voivat tuntea itsensä ihmisen arvoisiksi kansalaisiksi siitä huolimatta, että työelämään toistaiseksi eivät sijoitu.

Taloudellinen demokratia on vaikeasti toteutettava asia, se etenee ylhäältä käsin lakien avulla, mutta se etenee alhaalta käsin ammattiyhdistysliikkeen avulla, sopimuspolitiikan avulla, yritysdemokratian avulla. Yritysdemokratia on mielestäni niin kuin koko talouden demokratia koulutuskysymys ja tärkeintä on se, että me emme anna tämän laman lamauttaa uskoamme suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuteen oman puolueemme kasvuun, oman puolueemme sanoman myönteisyyteen, siihen, mihin me uskomme; demokraattiseen sosialismiin, jonka asia on kaikille meille erittäin kallis. Kiitos.

Puheenjohtaja: Keskeytetään hetkeksi tämä poliittinen keskustelu.

Poliittisen tilanteen keskustelu keskeytettiin.

ASETETAAN EHDOKKAAT PUOLUENEUVOSTON PUHEENJOHTAJAKSI, I JA II VARAPUHEENJOHTAJAKSI SEKÄ PUOLUENEUVOSTON MUIKSI JÄSENIKSI, PUOLUETOIMIKUNNAN PUHEENJOHTAJAKSI, I JA II VARAPUHEENJOHTAJAKSI, PUOLUESIHTEERIKSI, RUOTSINKIELISTEN PUOLUEJÄRJESTÖJEN EDUSTAJIKSI SEKÄ PUOLUETOIMIKUNNAN MUIKSI JÄSENIKSI JA VARAJÄSENIKSI.

Puheenjohtaja: Hyvät toverit, totean, että kello on ylittänyt 18.00. Ovatko kaikki jättäneet esityksensä kohtaan 14 kuuluvuihin puolue-neuvoston ja puoluetoimikunnan tehtäviin. Kukaan ei myönnä myöhästyneensä. **Todetaan, että esitysten jättäminen on päättynyt.**

Todettiin, että esitysten jättäminen puolue-neuvoston puheenjohtajiksi ja jäseniksi sekä puoluetoimikunnan puheenjohtajiksi, jäseniksi, varajäseniksi sekä puoluesihteeriksi oli päättynyt.

Puheenjohtaja: Ennen kuin jatkamme poliittista keskustelua, jossa Jukka Gustafsson on seuraavana, Terttu Lappalainen Puistolän Nuorista laulaa pari laulua meidän virkistykseksemme tähän väliin.

Terttu Lappalainen esitti kaksi laulua. Hänen esityksensä palkittiin voimakkein suosiososoituksin.

POLIITTINEN TILANNE

Keskustelu

Puheenjohtaja: Ja palaamme työhön, kohtaan 13. Seuraava puheenvuoro toveri Jukka Gustafsson Pohjois-Hämeestä ja pyydän toveri Juha Hämäläistä Pohjois-Karjalasta valmistautumaan.

Gustafsson, Jukka (Pohjois-Hämeen piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajatoverit. Puheenvuorossani tuon esille niitä ajatuksia, joita maineikas Rantaperkiön Työväenyhdistys Tampereella esitti minun tai esitti toivomuksen, että täällä näitä asioita toisin esille.

Tarkasteltaessa puoluekokousvälin tapahtumia ja toimintaa on luonnollisesti kovimpana purtavana ollut taloudellisen laman tuomat ongelmat, erityisesti työttömyys. Se mitä puoluehallituksessa ja toisaalta hallituksen ulkopuolella on voinut tehdä on suurin piirtein tehty. Kun suuryritykset toisaalta ovat tilannetta hyväksikäyttäen pumpanneet kaiken ei juuri välttämättömän työvoiman ja vähän sen ylikin ulos ja yhtäältä sadat pienet yritykset ovat joutuneet lopettamaan alihankinta- ym. töiden vähene-
misen vuoksi toimintansa, hallitus ja maan työväenliike ovat olleet tekemisissä voimien kanssa, jossa hallitus on pikemminkin joutunut suojaamaan kapitalismin tulelta ei vielä roihuvia taloja ja verstaita, kuin poistamaan tämän kriisin ongelmia. Hallituksen punaiset palosotilaat ovat onnistuneet kapitalismin puristuksessa siedettävästi toimimaan, vaikkakin työttömyyden vähentyminen on ollut liian verikkaista.

Kuluneen puoluekokouskauden osalta myönteisempiä tapahtumia ovat olleet sosialidemokraattisen puolueen suuret saavutukset kansainvälisen politiikan alueilla, joista mieleenpainuvin ja toivottavasti laajakantoisin merkitykseltään oli sosialidemokraattisen puolueen isännyys Sosialistisen Internationaalin aseidenriisuntakokouksessa Helsingissä. Unohtamatta myöskään tässä yhteydessä puolueen keskeistä roolia maan hallituksessa ETYK:in periaatteiden toteuttamistyössä kansainvälisen liennyt-
tyksen edistämiseksi.

Kun myöhemmin tulee myös risua puoluejohdolle, niin tulkoöt tässä asiassa ajan ankean hengen mukaisesti vain sanallisia punaisia neilikoita puolueen johdolle. Myönteisenä on kirjattava myös vasemmiston yhteistyön jatkuminen ja myös hienoinen syveneminen. Läheinen vuorovaikutus

tekee hyvää myöskin kahden työväenpuolueen välisissä suhteissa. Yhteistyön jatkamista ja kehittämistä pitää edelleen vaalia.

Puoluesihteeri Sundqvist totesi hiljan miten kulunut puoluekokouskausi on ollut järjestöllisesti merkittävä. Puolueen sisältäpäin katsottuna se pitää paikkansa. Poliittisesti merkittävintä on ollut SAK-laisessa ammattiyhdistysliikkeessä tapahtunut eteneminen. Myös puolueen koulutus-toiminnan asteittainen laajeneminen ja systematisoituminen on pidemmällä tähtäimellä merkittävä edistysaskel.

Kuitenkin oleellisempi tarkastelu kertoo sen, johon myöskin täällä jo näissä puheenvuoroissa on viitattu on se, että puolueen kannatus on laskenut. Eikä suurempaa nousuvirettä ole pikaisesti näkyvissä. Kannatuksen vähenemisen syitä pohdittaessa on yleensä todettu sen johtuneen pitkästä hallituksessa olost, lamasta, työttömyydestä, taloudellisen kasvun ja elintason nousun pysähtymisestä, järjestötyön kuihtumisesta, puoluejohdon väitetyistä epäkarismaattisuudesta, suurten kunnallisjärjestöjen virkamiessosialidemokratiastajne.

Luetteloni ei luonnollisestikaan pyrkinyt olemaan täydellinen. Jätin siitä pois mielestäni tärkeimmän ja ratkaisevimman syyn. Sosialidemokratian koko kuvan selkiytymättömyyden, tavallisten ihmisten, toimihenkilöiden ja myös uuden työväestön keskuudessa. En enää olisi niinkään huolestunut puolueen aatteellis-ideologisesta kuvasta kansan keskuudessa kuin SDP:n omien näkökantojen piiloutumisesta hallituksen ja niin sanotun yleisen politiikan sokkeloihin. Lukuunottamatta SAK:n sosialidemokraattisen johdon keskeistä roolia työmarkkinapoliittisissa ratkaisuissa, niin saa etsimällä hakea sellaisia asioita, kamppailukysymyksiä, joissa puolueen johto olisi esiintynyt »massiivisesti», »päättäväisesti», »lujasti», »näkyvästi», loppuun asti johdonmukaisesti» jonkin asian merkeissä. Poikkeuksia toki löytyy, mutta, tämäntyyppinen arvio, jonka esitin on oikeutettu ja oikea, kun poliittista toimintaa tarkastelee tavallisen ihmisen arjesta käsin. Ei sitten ihme, jos puolueen politiikka samaistetaan enimmäkseen hallituspolitiikkaan.

Sosialidemokraattisen politiikan ja vaihtoehtojen tuntemiseksi on korkea aika nostaa arvoon puheenjohtaja Paasion lauseen ja ajatustenaloitus: »Me sosialidemokraatit olemme tätä mieltä». Vasta sen jälkeen voi selvittää minkä tähden ja millainen kompromissi kepun tai liberaalien kesken on jouduttu tekemään. Kysymys on pohjimmitaan vakavammasta asiasta kuin esiintymistaidosta, propagandasta tai muusta sellaisesta. Peruskysymys on ongelman palauttamisesta aatteellis-toiminnallisiin lähtökohtiin. Koska olen vakuuttunut puolueen aatteellisesta vilpittömyydestä ja tiedän sosialidemokraattisten ministereiden puurtavan lähes epäinhimilliseen työtahtiin työtä ja turvallisuutta ihmisille, niin näkisin perusongelman olevan tietyn poliittisen toiminnan suunnittelemattomuuden, päiväkohtaisen toiminnan ympärille käpertymisen.

Näkisin, että sosialidemokraattisen puolueen tulisi keskittää nykyistä voimakkaammin kaiken voimansa niin johto- kuin kentätasollakin mukaan lukien puolueen sisärjestöt, ammattiyhdistysliikkeen, työväen sivistysliikkeen, tärkeiden kysymysten esillenostamiseksi ja ajamiseksi ihmisten tietoisuuteen. Vain siten syntyy laajoille ihmisjoukoille oikea kuva sosialidemokraattisesta työväenliikkeestä.

Edellä esitetyn kaltainen kamppanjointi on toistaiseksi ollut vähäistä ja se on jäänyt irralliseksi puoluejohtoon toimintapolitiikasta. Ruotsin sosialidemokraateilta meillä olisi paljon oppimista tässä asiassa, siitä, miten siellä kaikilla puolueorganisaation tasoilla ikään kuin vyörytetään asiat ihmisten, tavallisten ihmisten tietoisuuteen.

Sosialidemokraattinen työväenliike on ollut ja on tänä päivänä yhteiskunnallisen uudistustyön moottorimies, käynnistäjä. Käyttäakseni ajan-kohtaista urheilutermiä, niin toteaisin, että yhtä tärkeää kuin voittaa porvaristo kolme—nolla on se, että koska kerran me sosialidemokraatit teemme ratkaisevat maalit yhteiskunnassa, tehkäämme ne yhteispelillä ja vähän »naatiskellen», että jokainen katselija ja ihminen näkee ja tuntee, että sosialidemokraatit senkin homman hienosti hoitivat. Maaleilla tarkoitan mm. valtiosääntöuudistusta, kahden viikon talvilomaa, työelämän jatkuvaa uudistamista, (suosionosoituksia).

Kutsuvieraiden esittely

Puheenjohtaja: Hyvät toverit. Ennen kuin luovutan puheenvuoron Juha Hämäläiselle Pohjois-Karjalasta pyydän saada esitellä paikalle saapuneet toveri Espanjasta, toveri Fransisco Lopez Real, joka edustaa Espanjan Sosialistista Työväenpuoluetta ja hänen puolisonsa Eugenia Montoya del Lopez Real.

Pyydän saada toivottaa toverit kokouksen puolesta lämpimästi tervetulleiksi ja toivoa, että viihdytte hyvin täällä kanssamme (suosionosoituksia).

Ja sitten seuraava puheenvuoro toveri Juha Hämäläinen Pohjois-Karjala, toveri Jokinen Uusimaa valmistautuu.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi Alpo Henriksson sekä sihteereiksi Kari Pekkonen ja Mikko Karppinen.

Keskustelu:

Hämäläinen, Juha (Pohjois-Karjalan piiri): Toveri puheenjohtaja. SDP:n harjoittama aktiivinen ulkopoliittikka kuluneella puoluekokouksella on, kuten toveri Gustafsson edellä totesi, todella tuottanut hyviä tuloksia ja terävöittänyt puolueemme ulkopoliittista profiilia.

Työ Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden rakentamisessa, puolueemme ja NKP:n yhteyksien uusien ulottuvuuksien etsimisessä, Sosialistisen Internationaalin aseriisuntakokouksen isännöys ja niin edelleen ovat saavutuksia, joista puoluejohtolle tulee tuki antaa tunnustus.

Puolueen toimintaan ulkopoliitiikan alalla sisältyy toisaalta myös eräitä epäjohtonmukaisuuksia. Esimerkiksi suhtautuminen Latinalaisen Amerikan Kehityspankin toimintaan olisi mielestäni ollut vähintäänkin keskustelun arvoinen asia. Voi esittää kysymyksen, työnnyimmekö me todella kaikille mahdollisille uusille markkina-alueille, myöskin Etelä-Afrikkaan, Argentiinaan, Chileen. Kulkevatko siis kauppapolitiikka ja puolueen muut ulkopoliittiset tavoitteet tykkänään eri jalkaa.

Liiemmin ei keskustelua ole käyty myöskään Nato-maiden kanssa harjoitettavista asekaupoista suhteessa puheisiin aseidenriisunnasta.

Kuluneella puoluekokouskaudella on lyhyttä katkoa lukuunottamatta kyetty harjoittamaan Jyväskylän puoluekokouksen sisäpoliittisen asiakirjan edellyttämää vasemmiston ja keskiryhmien hallitusyhteistyötä. Hallitusyhteistyöhön keskiryhmien kanssa on kuitenkin sisältynyt piirteitä, joita ei voi sivuuttaa. Keskiryhmien hallituskäyttäytyminen hallitussopimusiin ja hallituksen esityksiin nähden on ollut niin kaksinaamaista, että sitä eivät sosialidemokraatit saa hyväksyä. Tähän tulee puuttua entistä tiukemmin.

Hallituksia muodostettaessa tulee vastaisuudessa voimasuhteista keskusteltaessa pitää kiinni siitä periaatteesta, että hallituksessa on ministereitä kunkin hallitukseen osallistuvan puolueen tosiasiallista parlamentaarista voimaa vastaava määrä, eikä yksikään hallituspuolue omi itselleen jonkin porvarillisen ryhmittymän tai peräti porvarillisen eduskuntaenemmistön pohjalta hallituspaikkoja, kuten keskustapuolue nyt on tehnyt.

Jatkossa tulee myös entistä tiukemmin ottaa keskusteltavaksi kysymys keskustapuolueen kanssa harjoitettavasta hallitusyhteistyöstä kaiken kaikkiaan. MTK:n valjastama ja Virolaisen ohjastama keskustapuolue on, niin kuin täällä on todettu, kallistumassa yhä oikeammalle. Näin ollen sen kanssa harjoitettava yhteistyö on myös merkinnyt hallituspolitiikassa selvästi oikeistolaisempaa leimaa, tämän vuoksi voidaan mielestäni perustellusti kysyä, miksi Suunta-asiakirjassa sosialidemokratian lähtökohdissa juuri nyt on korostettava poliittisen keskustan kanssa tehtävän yhteistyön tärkeyttä. Ja toinen kysymys, miksi Suunta-asiakirjassa ei yhdessäkään kohdassa mainita sellaista käsitettä kuin vasemmistoenemmistön eduskunta.

Tarkasti on harkittava myöskin suhtautumista porvarillisiin pienpuolueisiin, LKP:hen ja RKP:hen. Voitaneen nimittäin väittää, että erityisesti liberaalisen kansanpuolueen hallitusyhteistyössä pitäminen samalla pitää tuota puoluetta hengissä. Tarvittiin ministeriys Itälälle, ennen kuin hänestä verraten sopuisasti saatiin puolueen puheenjohtaja.

Vakavaa suhtautumista edellyttää liberaalisen kansanpuolueen kampanja niin sanotun keskiluokan kosiskelemiseksi. Samankaltaisena ilmiönä voidaan pitää myöskin pyrkimyksiä uuden ammatillisen keskusjärjes-

tön luomiseksi SAK:n vastapainoksi. Nämä pyrkimykset »uusien yhteiskuntaluokkien» luomiseksi on torjuttava. Työn ja pääoman ristiriidassa on SDP:llä tarpeeksi töitä.

Tärkeä asia nimenomaan tässä yhteydessä käsiteltäväksi on puolueen ja tasavallan hallituksen harjoittaman politiikan toisistaan erottamattomuus tai erottaminen. Nykyisellään tavallinen kansalainen väistämättä seuratessaan maan asioiden hoitoa saa usein sen kuvan, että sos.-dem. puolueen ja hallituksen politiikka ovat yksi yhteen, yksi ja sama asia.

Tähän ongelmaan tulee kiinnittää huomiota, sen hoitamisen edellytyksenä on, että puoluejohto hallituksessa olemisesta huolimatta pystyy keskeisissä yhteiskuntapolittisissa asioissa ja tapahtumissa esittämään selkeän sosialidemokraattisen vaihtoehdon itse kullekin ratkaisulle. Tämä ei merkitse sitä, että puolue olisi oppositiossa tukemaansa hallitusta kohtaan, mutta luulisi jo pelkästään vaalitaktisista syistä olevan tarpeen turvata hallituksessa ollessakin puolueen omien näkemysten esille tulo. »Me sosialidemokraatit», kuten Gustafsson äsken totesi!

Kehitysalueelta olevana kokousedustajana annan tunnustuksen sosialidemokraattisen puolueen ja hallitusryhmän harjoittamalle kehitysaluemyönteiselle aluepolitiikalle, jonka tunnustuksen jälkeen on kuitenkin heti todettava, etteivät nämä toimenpiteet toki ole olleet riittäviä. Ehkä ne kuitenkin ovat olleet niin riittäviä kuin mihin tämä hallitus nyt on voinut pystyä. Kehitysalueiden ihmisten toimeentuloedellytyksien turvaaminen kotipaikkakunnalla edellyttää aluepolitiikkaa, jolla yksityisen pääoman sijoittumista kyetään ohjaamaan näille alueille, alueille, joilla on raaka-aineita, joilla on työvoimaa, siis noita Suunta-asiakirjassa mainittuja luontaisia edellytyksiä.

Toveri puheenjohtaja, yhteenvetona voimme todeta sen, että puoluekokouskauden toimintaa on leimannut lama, kapitalistinen lama, joka edellyttää sosialidemokraattiselta puolueelta entistä selkeämpää yhteiskunnan rakenteellisia uudistuksia vaativaa politiikkaa. Kiitos (suosionsoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraavana Jorma Jokinen, Uusimaa ja valmistautuu Mikko Elo.

J o k i n e n , Jorma (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat. Toveri Sorsan alustuksen pohjalta haluaisin kiinnittää huomiota muutamaa keskeiseen seikkaan. Ensiksikin on syytä ilolla todeta se, että tällä hallituskaudella taikka jo hieman sitä aiemminkin alkanut työsuojelun voimakas parantuminen on suurella tyydytyksellä todettu myöskin työpaikoilla. Se lainsäädännöllinen työ, mitä tämän hallituksen aikana työsuojelun edelleen kehittämiseksi on tehty, on myöskin noteerattu. Kuitenkin tällä hetkelläkin työpaikoilla edelleenkin odotetaan, että työsuojelulaki, joka tällä hetkellä lienee jossain eduskunnan käsittelyvaiheessa,

saataisiin mahdollisimman nopeasti toteutetuksi, ja se saataisiin myöskin käyttöön.

Toinen merkittävä kohta taikka asia, johonka toveri Sorsa puuttui, on työttömyyskysymys. Olen iloinen siitä, että hän mainitsi sosialidemokraattien myöskin ottavan tämän vakavasti. Me kaikki tiedämme, jotka työpaikoilla joudumme keskustelemaan näistä asioista, että SKDL ja kommunistit yleensä pitävät huolen siitä, että työttömyyskysymyksestä keskustellaan huolimatta siitä, että heillä on tällä kertaa ministeri sitä hoitamassa.

Sosialidemokraattisen puolueen ja meidän kaikkien velvollisuutena on tehdä kaikkemme työttömyyden poistamiseksi. Toveri Sorsa kysyi myöskin joukkotyöttömyydestä sitä, kuinka kauan SDP voi kantaa sitä. Sanoisin omana henkilökohtaisena käsityksenäni, ettei se voi sitä kantaa enää yhtään. Tämä on meidän keskeisin talouspoliittinen kysymys, ja työttömyyden poistaminen tältä osalta on eräs niitä kysymyksiä, joita pitää toteuttaa.

Tähän työttömyyteen liittyy varsin olennaisesti myöskin kaupan lisääminen erityisesti Neuvostoliittoon ja muihin SEV-maiden suuntaan siitä syystä, että monilla työpaikoilla viestit kulkeutuvat jatkuvasti sen suuntaisina, että vientiä sinne voitaisiin kehittää, kysyntää olisi siis siellä ja niin pois päin. Tästä huolimatta kuitenkin ei kotimaisen teollisuuden kehittämistä voi hylätä.

Ja eräs kysymys, johon vielä haluaisin puuttua, on yhteistyö yleensä SKDL:n ja SKP:n kanssa ja eräs sellainen, jossa voidaan merkitä onnistumisenkin tuloksia, tarkoitan lähinnä työläisurheilun eheyttämistä. Me kaikki tiedämme, kuinka suuren työn ja tuskan takana oli SAK:n eheyttäminen, naisliikkeen eheyttäminen ja täytyy antaa tunnustus kaikille niille henkilöille, jotka ovat hoitaneet tehtäviä nyt sillä tavalla, että työläisurheilu on eheytyvässä.

TUK:n ja TUL:n kesken ollaan pääsemässä sopimukseen ja tämä on suuri asia. Työläisurheilun takatalvi on ollut aivan liian pitkä, ja oikeastaan täytyy todeta, että se on myöskin ollut täysin turha. Kuitenkin ennen kuin uusi orastava kevät tämän työläisurheilun saralla kukoistaa, joudutaan ylikäymään kovista karikoista, jotka mm. SKP:n vähemmistön taholla on jo esille heitetty. Joka tapauksessa tätä edistysaskelta on pidettävä hyvänä ja voimakkaana. Sosialidemokraattien tai niin kuin edellinen puhuja sanoi, meidän sosialidemokraattien, on nyt pidettävä huoli siitä, että nyt saavutetut tulokset eivät joudu uudelleen missään vaiheessa uhanalaiseksi eikä työläisurheilu myöskään tätä tee.

On sanottu, ettei vierivät kivet sammaloidu. Sen takia on meidän pidettävä TUL:n kivet liikkeellä, etteivät ne sammaloidu, eikä toveri Matti Ahteen tukka alkuaan heti harmaantuisi. Kiitoksia (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Mikko Elo. Seuraava Risto Parjanne.

Elo, Mikko (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja! On ollut ilahduttavaa todeta se, että tämä puoluekokous on täyttänyt ne ennako-odotukset, mitä sille on asetettu siinä suhteessa, että tästä kokouksesta on kaikesta päätellen tulossa keskustelevala puoluekokous, koska ollaan jo jouduttu puheenvuorojen aikaakin rajoittamaan. On myös ilahduttavaa se, että tässä kokouksessa keskustellaan paljon enemmän kuin SKP:n viikko takaperin pidetyssä kokouksessa työttömyydestä, ja varmaa on, että nämä keskustelut, joita ehkä joskus tuntuu liiankin paljon käytävän, niin tulevat aikanaan johtamaan toimenpiteisiin tämän ennätystyöttömyyden poistamiseksi.

Kun viime puoluekokouksen aikoihin kolme vuotta sitten inflaatio ja kauppataaseen alijäämäisyys olivat talouspolitiikan keskeisimmät kysymykset, ovat nämä ongelmat siirtyneet taka-alalle ja päähuomio on kiinnitetty työttömyyden torjuntaan. Kun pidetään täystyöllisyyttä sosialidemokraattien keskeisenä tavoitteena, onkin luonnollista, että työllisyyden parantaminen on oleellisin ongelma erityisesti, koska puolueellamme on varsin keskeinen asema nykyisessä hallituksessa.

Me kaikki tiedämme, mitä meidän vuodelta 1919 peräisin oleva hallitusmuotomme sanoo työpaikkojen järjestämisestä. Hallitusmuoto sanoo näin: »Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa. Valtiovallan asiana on tarvittaessa järjestää Suomen kansalaisille mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty.» Kuten tiedämme, laissa ei ole toisin säädetty, vaan valtiiovallan velvollisuutena olisi ollut järjestää työtä myös niille 200.000 ihmiselle, jotka ovat olleet ilman työtä tämänkin vuoden aikana.

Kun me sosialidemokraatit lähdemme siitä, että työ on kaiken hyvinvoinnin perusta ja ihmisten oikeus työhön on vapaan yhteiskunnan tunnus, ei varmasti mikään meille voi olla suurempi ongelma kuin tämä nykyinen työttömyys. Me ehkä jo tajuaamme sen, ettei nykyinen taloudellinen kriisi ole ohimenevä ilmiö. Nekin, jotka pari vuotta sitten ennustivat parempien aikojen koittavan piankin, ovat menettämässä toivoaan. Näyttää myös siltä, että elvytyksestä ei saada sitä vetoa tuon työllisyyden parantamiseen, jota oli toivottu. Varsin yksimieliset ennusteet viittavat siihen, että työttömyys pysyy nykyisellä tasolla myös ensi vuonna.

Emme voi kuitenkaan vain tällä toteamuksella hyväksyä tilannetta pysyvänä tosiasiana. En nimittäin usko, että nykyinen tilanne koituu sosialidemokraattien eduksi, jotka näyttelemme varsin keskeistä osaa hallituspolitiikassa. Jos ei rakenteellisia muutoksia suoriteta, ei mitään parannusta ole kuitenkaan näkyvissä. Kun elvytyksestäkin teollisuudelle tuleva hyöty käytetään lähinnä investointeihin, jotka korvaavat ihmistyövoimaa, on selvääkin selvempää, etteivät pelkät teollisuuden tukitoimenpiteet ri-

tä. Luonnollista onkin, että esimerkiksi työajan lyhentäminen on otettava entistä vakavamman pohdinnan kohteeksi, sillä luvalla sanoen meidän on mahdotonta jatkaa maan hallitsemista, jos ei käännettä työllisyystilanteen paranemisessa saada nopeasti aikaan.

Vasemmistopuolueiden yhteistyö hallituksessa antaa kuitenkin aihetta toivoa, että jotakin pysyvää tilanteen muuttamiseksi parempaan suuntaan on odotettavissa. Ja ilman kansandemokraattien tukea sosialidemokraatit tuskin olisivat näin vaikeassa tilanteessa pystyneet yksin edustamaan työväestöä hallituksessa. Tuntuukin siltä, että kommunistit ovat nykyisessä hallituksessa entistä paremmin seuranneet demokratian pelisääntöjä huolimatta puolueensa sisäisestä tilasta.

Mielestäni me sosialidemokraatit olemmekin ehkä kiinnittäneet liian vähän huomiota kommunistien ideologiseen muuttumiseen meillä ja muualla Euroopassa. Näyttää siltä, että kommunistisen puolueen enemmistösiipi pyrkii todella rehelliseen ja avoimeen yhteistyöhön sosialidemokraattien kanssa.

Mielestäni myös meidän pitää entistä tarkemmin pohtia suhtautumistamme kommunisteihin. En usko että olisi mitään mieltä sanoa, että kommunistien ideologinen uudelleen arviointi olisi pelkkää taktista hämäystä, mutta kieltämättä kommunistien ideologiset erimielisyydet Suomessa aiheuttavat monia arveluja ja kysymyksiä myös sosialidemokraattien keskuudessa. Ovatko enemmistökommunistit todella hyväksyneet demokratian pelisäännöt ja reformipolitiikan. Ovatko he luopuneet proletariaatin diktatuurista ja demokraattisesta sentralismista kuten vähemmistökommunistit väittävät? On joka tapauksessa luonnollista, että sosialidemokraatit jatkavat nykyistä yhteistyölinjaa kommunistien kanssa kysymyksissä, joista kulloinkin erikseen sovitaan, kuten »Suunta»ohjelmassa todetaan. Meidän on myös syytä tarkasti seurata kommunistisen puolueen kehitystä entistä luottamuksellisemman yhteistyön aikaansaamiseksi. Tässä tilanteessa lienee kuitenkin parasta olla ryhtymättä yhteisten tavoiteohjelmien laadintaan, vaikka Sellaisia onkin eräissä puoluekokousaloitteissa esitetty.

Toveri puheenjohtaja haluan myös muutamalla sanalla puuttua meidän puolueen vaalityöhön.

Seuraavat eduskuntavaalit ovat viimeistään ensi vuoden maaliskuussa, ja meidän on tietysti hyvä lähteä vaaleihin yhtenäisin voimin. Koska kuitenkin puolueen vaalimenestys on jonkin verran viime vuosina heikentynyt, lienee kuitenkin paikallaan käydä keskustelua myös siitä tavasta jolla vaalitaistelua meidän puoleltamme käydään. Usein on havaittu että puolueen kansanedustajaehdokkaat käyvät sosialidemokraattisten järjestöjen vaalitulaisuuksissa joissa on melkein pä yksinomaan sos. dem. puolueen jäseniäkuulijoina. Saattaa olla tilaisuuksia, joissa on viisi ehdokasta puhu-

massa 30—40 puolueen jäsenelle. Tästä saa sen vaikutelman että ehdokkaat kilpailevat lähinnä keskenään eivätkä niinkään muiden puolueiden ehdokkaiden kanssa. Me yritämme siis saada vakuuttuneeksi niitä jotka jo ovat vakuuttuneet sosialidemokratian paremmuudesta muihin aatteisiin nähden. Viimeistään näissä vaaleissa puolueen vaalitoimintaa olisi suunnattava entistä enemmän ulospäin, niihin henkilöihin jotka eivät vielä ole vakuuttuneita sosialidemokratian etevämyydestä. Meidän on suunnattava vaalityömme entistä enemmän työpaikoille, toreille, kaduille, kouluihin, kaikkialle missä voimme tehdä tunnetuksi sosialidemokratian keskeisiä kysymyksiä.

On sinänsä varsin kummallista että vasemmiston kannatus pysyy 43—44 %:ssa ja porvarit saavat vastaavasti 56—57 % äänistä. Me kaikki ymmärrämme että ei voi olla niin, että maamme kansan enemmistöllä todella olisi varaa äänestää porvareita. Ilmeistä on että porvarillisen tiedotusvälineistön ylivoima saa monet mahdolliset sosialidemokraattien kannattajat jatkuvasti äänestämään porvareita. Selvää on myös että pienet hajotuspuolueet kuten vennamolaiset ja kristilliset saavat paljon vähävaraisten harhaanjohtettujen ihmisten ääniä. Luultavaa on että äänikynnyksen pikainen toteuttaminen selventäisi huomattavasti suomalaisten puoluekantaa. Koska vapaat vaalit ovat tärkein demokratian tunnus on luonnollista että me sosialidemokraatit kiinnitämme niihin mitä suurinta huomiota. Vaalityötä aktivoimalla ja monipuolistamalla voimme kuitenkin yhtenäisin rivein käydä turvallisin mielin seuraaviinkin eduskuntavaaleihin vaalivoitto tähtäimessä. Mutta hyvät toverit puolueen yhtenäisyyttä on kaikin tavoin vaalittava myös tulevaisuudessa.

Puheenjohtaja: Pyytäisin kokousedustajia pidättäytymään keskustelusta salissa koska häiritsee puhujaa. Seuraavana on Risto Parjanne, ole hyvä ja valmistautuu Mauno Anttila Lappi.

Parjanne, Risto (Kymen piiri): Toveri Puheenjohtaja Hyvät Toverit. Keskityn tässä lyhyesti arvioimaan niitä mielialoin joita mennyt puoluekokouskausi ja keskeiset puoluekokousaloitteet ovat keskusteluja aiheuttaneet lähinnä Kymen piirin alueella. Yleistoteamuksena voitaisiin mainita että varsin laajasti ylipäättänsä ottaen ollaan tyytyväisiä menneen puoluekokouskauden työhön. Puoluelinja keskitetysti sanoen on ollut oikea. Tämä perustuu siihen, että ulkopoliittinen asema on edelleen kestänyt ja vahvistunut.

Samoin puolueen asema sisäpoliittisesti on ollut varsin keskeinen. Hallitusyhteistyössä on pystytty vaikuttamaan asioihin ja on myöskin pystytty viemään uudistustoimintaa eteenpäin. Voisin kiteyttää tämän siihen, että Paasion—Sorsan linja tyydyttää jäsenistöä varsin laajasti meidän alueella. Puolueen sisäisestä tilanteesta toteaisin, että varsin paljon on keskusteltu puolueen yhtenäisyydestä, ja todettu että se on hyvällä tolalla.

Meillähän on esimerkkejä siitä muissa puolueissa. Näin ei suinkaan asia ole. On syytä korostaa edelleen että puolueen yhtenäisyys on perusvoima vaikeuksien voittamiseen.

Kun nämä perusedellytykset ovat kunnossa on kysyttävä, että miksi puolue ei sittenkään ole nostonut kannatustaan, mitkä tekijät tähän vaikuttavat nähdäkseni nämä olisivat keskeisiä tekijöitä selvittää tässä puoluekokouksessa. Taloudellinen kriisi joukkotiedotusvälineitten suuntautuminen sosialidemokratiaa vastaan kenties porvareitten pelästyminen siihen että sosialidemokratia saattaisi nousta samanlaiseen valta-asemaan kuin Ruotsissa ja jokin tekijä puolueen vetovoimassa, joka ei tuo riittävän lähelle tavallista ihmistä kenties ovat vastauksia eräiltä osin tähän kysymykseen. Tämän puoluekokouksen päätöksillä on nyt rakennettava näille myönteisille edellytyksille entistä suuremmat mahdollisuudet kääntää puolueen kannatus kasvuun. Meidän on ensisijassa esitettävä realistiset toteuttamiskelpoiset ratkaisut polttaviin ongelmiin. Voidaan täysin yhtyä siihen, että tällöin työttömyys on ensimmäisellä sijalla, siitä on puhuttava, meidän on puhuttava siitä koska kommunistit keskittyvät lähinnä sisäisten erimielisyyksiensä peittelyyn, meidän on puhuttava niistä asioista, jotka ovat lähellä tavallista ihmistä. Talouspoliittisesti keskusteltaessa on jonkin verran esiintynyt arvostelua ja tämä voitaisiin lyhyesti todeta yhtyen puheenjohtaja Sorsan sanoihin, että »enemmän on tarvetta terävöittää talouspolitiikkaa». On varsin myönteistä, että puolueen kannatuksen kasvulle edellytyksiä pyritään luomaan myös järjestötoiminnan merkityksellä, kuten tämän kokouksen erilliset asiakirjatkin edellyttävät.

Sensijaan me Kymen läänissä ja vaalipiirissä emme voi yhtyä siihen että aluepoliittisesti puolue olisi hoitanut tyydyttävästi osansa sillä suurten asutuskeskusten väestö osin nähdäkseni näistä syistä on vähän meitä arvostellut ja katsomme nimenomaan että puolueen kannatuksen kasvussa on otettava huomioon entistä painokkaammin suurten asutuskeskusten ongelmat. Viime kunnallisvaalien tulokset ovat peloittava esimerkki.

Hyvät toverit! Meidän on tässä puoluekokouksessa pystyttävä antamaan uskottava realistinen vaihtoehto suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi työtäänantavaksi ja ihmisten perustarpeet tyydyttäväksi ja tasa-arvoa lisääväksi ratkaisuksi. Kiitoksia.

Puheenjohtaja: Maunu Anttila Lapin piiri, seuraavana on Tarja Halonen Helsinki.

Anttila, Maunu (Lapin piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät toverit! Viime puoluekokouksen jälkeen on yhteiskuntamme suurimmaksi ongelmaksi muodostunut laaja massatyöttömyys. Erityisesti me Lapissa olemme tunteneet tämän kapitalistisen järjestelmän kirot. Työttömyyden ja taloudellisen laman seurauksena on tullut yhteiskuntaamme yhä enemmän oikeistolaisia, jopa äärioikeistolaisia piirteitä. Me emme saa hyväksyä sitä

että maassamme on jatkuvasti 200.000 työtöntä. Syvä taloudellinen laraa ei saa vaikuttaa heikentävästi järjestövoimaamme.

Huonosta ajasta huolimatta Lapin piirijärjestössä olemme voineet todeta selvää edistymistä. Erityisen iloisia olemme nuorten aktiivisesta osallistumisesta puolueemme toimintaan. Ammattiyhdistysliikkeen kanssa yhteistyö on pelannut hyvin. Kokonaisuudessaan piirimme on yhtenäinen ja yhteistyökykyinen. Jostain syystä puolueemme ei ole reagoinut työhömmme vastaavalla tavalla. Kentällä on hyvin yleinen käsitys että puolueemme johtavilla tovereilla ei ole tarpeeksi aikaa tutustua varsinaiseen puolueutyöhön eri piiri- ja puoluejärjestöissä. Tämän olemme kokeneet puutteeksi ja toivomme, että tulevalla puoluekokouskaudella puoluejärjestötyössä paneudutaan lattiataso-ongelmiin. Puolueen toiminnan on ulotuttava yhä tehokkaammasti ja voimakkaammasti myös niille alueille, joissa kannatus on vähäisempää kuin etelässä. Lapin elinkeinorakenteen muuttuminen viittaa SDP:n kannatuksen nousuun. Toivomme, että huomioidaan Lapin piirin erityisongelmat puolueetasolla.

Sosialidemokraattisen puolueen eduskuntaryhmässä on käyty viime aikoina keskustelua SDP:n linjasta aluepolitiikassa. Lapin sosialidemokraattinen piiri pitää edellytyksenä rakentavalle puolueytyölle asiallisen ja asiantuntevan aluepolitiikan keskustelun käymistä. Aluepoliittinen lainsäädäntö puutteistaan ja vinoutumistaan huolimatta on osoittautunut tarpeelliseksi. Lapin sosialidemokraattinen piiri toivoo, että tulevissa aluepoliittisissa päätöksissä ei vastakkain asetettaisi etelän ja pohjoisen työmiestä. Lapissa työttömyysaste on pysytellyt sinnikkäästi yli 10 %:tin. Lappi tarvitsee pikaisesti valtion ja yksityisten investointeja. Kaipaamme Soklin kaivoksen pikaista avaamista. Lapin korkeakoulun toiminnan aloittamista. Lapin leivän isä Kemi Oy on joutunut ennennäkemättömiin vaikeuksiin. Vain valtiovallan toimenpiteillä voidaan tämä iso ruumis pelastaa. Kysymyksessä on kahdentuhannen viidensadan työpaikan menetys, välillisesti päätökset vaikuttavat noin 10.000 ihmisen toimeentuloon. Sosialidemokraattisella puolueella, vastuullisena puolueena on tässä kysymyksessä keskeinen asema ja vastuu.

Lapin sosialidemokraattinen piiri näkee yhteiskuntamme ongelmat kapitalistisen järjestelmän ongelmina. Vain määrätietoisella linjakaalla politiikalla voi sosialidemokraattinen liike edetä. Sosialismi ja demokratia ovat sosialidemokratian kulmakiviä, ja vain näiden teesien avulla voidaan pitkällä tähtäimellä päästä kerta toisensa jälkeen toistuvista taloudellisista lamoista. Puolue työ edellyttää aatteellista valppautta ja valmiutta toimia näiden periaatteiden mukaisesti.

Hyvät Toverit! Puolueessa ja ammattiyhdistysliikkeessä käydään keskustelua yhteistyöstä. Viime TES-kierroksen tarkistukset olivat ajamassa ay-liikettä ja puoluetta pahaan kriisiin, josta oli erittäin vaikea päästä pois. Vastakkain asettelu puolueen ja ay-liikkeen välillä on nähdäkseni keinote-

koinen ja tarpeeton. Kahden työväenliikkeen lohkon toiminta on nähtävä työnjakona eikä vastakkaisena ilmiönä. Meillä olisi oltava enemmän aikaa keskustella, ettei viime kierroksen tapainen kissanhännänveto toistu. Puolueen päätösten tiedottaminen ja julkistaminen on muodostunut erääksi laajoihin joukkoihin vaikuttavaksi ongelmaksi. Yhden illan tv-lähetyksessä saattaa esiintyä kaksi sosialidemokraattia, joilla on täsmälleen vastakkaiset käsitykset ajankohtaisista kysymyksistä. Eräiden johtavien tovereiden ja puolueen päätösten välillä on julkisuudessa esiintynyt ristiriitaisuuksia, joita porvarilliset tiedotusvälineet luonnollisesti mielellään käyttävät hyväksi. Olisi korkea aika päästä tällaisesta sekaannuksesta ja pyrkiä yhteistyöhön puolueen sisällä vallitsevasta linjasta. (Suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava puheenvuoro toveri Halonen Helsinki, valmistautuu puhumaan Folke Sundman.

H a l o n e n , Tarja (Helsingin piiri): Jokapäiväistä työtäni ammattiyhdistysliikkeessä tekevänä ilahduttaa se keskeinen asema, joka työelämän uudistamisella ja työllisyyskysymyksillä on ollut tässä kokouksessa. Omalta osaltani en puutu tähän sinänsä ehkä kokouksen keskeisimpään asiaan vaan aivan toiseen huomattavasti vähemmän esillä olleeseen kysymykseen. Nimittäin lapsen asemaan. Tosin täällä puolueemme puheenjohtaja leikkisästi totesi sen valittaessa yhtä kokouspuheenjohtajaa lisää, kertoen, »että tosin olemme jo ohittaneet naisten vuoden ja väittäen hie-man ennakoiden, että vietämme lasten vuotta (joka on siis ensi vuonna)», mutta toivaisin, että tämä lastenvuosi ja lasten asema sinänsä otettaisiin puoluekokouksessamme keskeisesti esille. Työväenliikehän on perinteisesti osannut arvostaa lasta nimenomaan sen vuoksi, että hän on sekä tämän päivän että huomisen päivän ihminen. Ja meillä on aivan oma erityinen järjestömmekin, Nuoret Kotkat, joka on erikoistunut kasvatustyöhön ja lasten puolesta puhumiseen. Mutta lasten asema on tottakai myöskin itse puolueen asia. Kun me Helsingin piirissä valmistauduimme tähän puoluekokoukseen tutkimalla niin suuntaohjelmaa kuin myöskin erityisohjelmia, ja yhdistysten tekemiä aloitteita, totesimme, jakun nyt sitten vielä tämän lisäksi tuli puolueemme puheenjohtajan varsin laaja alustuspuheenvuoro, voin edelleen todeta, että kaikki nämä yhdessä käsittelevät varsin laajasti sosiaalipoliittisia ongelmia ja vaikka niissä edelleenkin on keskeisellä sijalla eläkepolitiikka, niin aivan ilahduttavasti on huomio kiinnittynyt tänäpäivänä yhä enemmän myös lapsiperheiden asemaan. Näissä esityksissä keskitytään sinänsä tärkeään kysymykseen: lapsiperheiden taloudellisen aseman tukemiseen ja mahdollisimman hyvien kasvuolosuhteiden antamiseen lapsille, kun sen sijaan lapsi yksilönä on jäänyt näiden esitysten ulkopuolelle. Ja tämän vuoksi me Helsingin piiristä haluaisimme kiinnittää, toverit, teidän huomiotanne lapseen myös yksilönä ja esitän, että puoluekokous sekä täällä että valiokuntatyöskentelyssään tai sitten jul-

kilausumassaan kiinnittäisi huomiota tähän kysymykseen ja velvoittaisi puolueitoimikuntaa ryhtymään sekä ohjelmallisiin että käytännön toimenpiteisiin, lapsen aseman ja oikeuksien aseman parantamiseksi ja että näissä toimenpiteissä tulisi ottaa huomioon erityisesti myös valmistautuminen ensi vuonna vietettävään lasten vuoteen, (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro on Folke Sundman. Seuraava puheenvuoro on Laxen Marianne.

Sundman, Folke (Sosialidemoklattisen Nuorison Keskusliitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Menneen puoluekokouskauden kehityksestä ja tuloksista voidaan sanoa, että kapitalismin syvä kriisi, epävakaisuus poliittisissa asetelmissä sekä yhteiskunnan henkisen ilmapiirin taantuminen ovat aikaansaaneet sen, ettei SDP:n puoluekokouksen asettamien rakenteellisten uudistustavoitteiden toteuttamisessa ole merkittävästi edistytty. Sosialidemokraattien hankkimat kokemukset menneeltä puoluekokouskaudelta ovat myös osoittaneet eräitä ratkaisevia aukkoja ja heikkouksia puolueemme poliittisessa strategiassa ja toimintakyvyssä.

Ensinnäkin osoitti Jyväskylän puoluekokouksen ja vuoden 1975 syysvaalien välinen aika, miten helposti puoluekokouksen viitoittaman toimintalinjan ja asettaman tavoitetaso sekä poliittisen käytännön välille syntyy kuilu. Jyväskylän sisäpoliittisessa asiakirjassa puolue asetti lukuisia kauaskantoisia ja radikaaleja uudistustavoitteita, jotka herättivät koko Suomen porvarillisen valta- ja propagandakoneiston voimakkaaseen hyökkäykseen punastunutta sosialidemokratiaa vastaan. Puolueen reaktiot tähän hyökkäykseen on kuitenkin vaikea tulkita muuksi kuin perääntymiseksi, sillä loppukesästä 1975 hyväksytty vaalijulistus sisälsi enää hyvin vähän puoluekokouksen rakenteellisesta uudistustavoitteesta. Kyse ei ollut pelkästä tilanpuutteesta, vaan tavoitetaso oli muuttunut ja tämä vaikutti kielteisesti SDP:n politiikan uskottavuuteen.

Toiseksi on voitu havaita, että puolue on menneellä kaudella hahmottanut politiikan sisältöä kahdella eri tasolla. Samanaikaisesti kun on erilaisista hallituskoalitioista käsin »Korpilammen hengessä» kehitelty kapitalismin elvytyspolitiikkaa, on sosialidemokratian suunnan valmistelutyössä ja kenttäkäsitelyssä luotu monelta osin ratkaisevasti toisenlaista kuvaa sosialidemokraattien pyrkimyksistä. Kun nämä kaksi tasoa ovat olleet niinkin ratkaisevasti erillään toisistaan, on melkein pä näyttänyt siltä, kuin olisi kyse kahdesta puolueesta: sosialidemokraattinen hallituspuolue, joka pitkälti järjestelmän ehdoilla uurastaa talouden elvyttämiseksi ja sosialidemokraattinen joukkopuolue, joka tilaisuuksissaan pohtii mahdollisuuksia keinoja sosialismin toteuttamiseksi.

Ja kolmanneksi, lyhyeksi muodostunut oppositiokausi vuoden 1976 alussa osoitti, että 60-luvun puolivälistä alkanut pitkäkö hallitusvastuu ja vastuu ja siihen liittynyt toimintalinja valtiollisten vaikutusasemien lisää-

miseksi on osittain rajoittanut sosialidemokratian toiminnallista liikkumatilaa. Puolue jäi pois hallituksesta, mutta mitään erityistä oppositiopolitiikkaa ei saatu aikaiseksi. Työväenpuolueen oppositiopolitiikka on tehokasta vain, jos parlamentaariseen oppositioon kytketään voimakasta ulkoparlamentaarista vaikuttamista, jos pyritään aktiivisesti mobilisoimaan joukkoja ja niiden mielipidettä vaihtoehtoisen politiikan puolesta, jotta muutos olisi mahdollinen seuraavissa vaaleissa. Lyhyt oppositio episodi osoitti valtion vaikutusasemien valtion valtiollisen myöntämäänsä mukanaan tuomia kielteisiä vaikutuksia.

Socialidemokratian samaistuminen valtiokoneistoon on tänä päivänä Suomessakin reaalin vaara, josta on avoimesti keskusteltava. On kyettävä myöskin käytännössä soveltamaan sosialidemokratian suunnassa ilmoitettu peruslähtökohta: sosialidemokraattinen työväenliike on työtätekevien yhteiskuntaluokkien kansan liike, joka toimii kansanvaltaisen ja sosialistisen yhteiskunnan puolesta.

Tätä puoluekokousta on ennakkoon luonnehdittu sekä porvarillisessa että omassa lehdistössämme asiakokoukseksi, jossa henkilökysymykset jäävät taka-alalle. Erityisesti on julkisuudessa korostettu puolueemme yhtenäisyyttä ja eheyttä, ennen kaikkea verrattuna muihin suurpuolueisiin. Totta onkin, että puolueemme on järjestöllisesti ehyt ja tulee olemaan sitä edelleenkin. Todella toimivan ja todellisen yhtenäisyyden toteuttaminen kuitenkin edellyttää tiettyjen eroavien mielipidesuuntien tai linjojen olemassaolon avointa tunnustamista ja näiden linjojen huomioonottamista puolueorganisaatiomme kaikilla tasoilla. Olkoon siis tämä puoluekokous ensisijaisesti asia- ja työkokous, mutta tätä linjakysymystä ei myöskään sovi unohtaa, kun puoluekokous käy valitsemaan uutta puoluejohtoa. Toivottavasti voidaan keskustella ennakkoluulottomasti kaikista henkilövalinnoista, myös puolueemme korkeimman johdon asemasta. Puoluejohtoa valittaessa on syytä huomioida, paitsi liikkeemme aatteellinen ja poliittinen kokonaisuus, myös sen järjestöllinen kokonaisuus. Nuorisoliitto ja myöskin naisliike on keskeinen osa tätä järjestöllistä kokonaisuutta.

Keskustelussa nuorisokysymyksestä, on aiheellisesti kiinnitetty huomiota siihen ongelmaan, että puolueessamme on huolestuttavan vähän nuoria jäseniä ja että nuorisoliittomme järjestöme voima ei kaikista ponnisteluista huolimatta ole toivottavalla tasolla. Olen kuitenkin kuullut vedettävän tästä myös sen suuntaista johtopäätöstä, että juuri nuorison ja nuorisoliiton heikohkosta asemasta johtuen, ei ole aiheellista tehdä tilaa nuorisoliitolle puoluetoimikuntaa valittaessa. Toki nuorisoliitossakin on aihetta itsekritiikkiin, mutta olemme kuitenkin jatkuvasti yrittäneet ja yritämme laajentaa vaikutustamme nuorison keskuudessa. Tärkein menossa oleva yritys on syksyllä Lahdessa järjestettävän sosialidemokraattisen työläisnuorisotapahtuma, johon toivomme koko puolueväen aktiivisen tuen. Mutta kyllä puolueeltakin kaivataan muuta kuin huolestunutta puhet-

ta nuorison asemasta. On suoraan sanottava, että nuorisotyön arvostamisesta puolue voisi ehkä jotakin oppia maamme muilta suurilta puolueilta sekä oikealla että vasemmalla. Jos pyritään rakentavasti suuntautumaan eteenpäin, on vedettävä täsmälleen päinvastainen johtopäätös kuin edellä mainitsin nuorisoliiton ja nuorison asemasta. Nimenomaan nuorison aktivoimiseksi puolueutyöhön on nuorisoliitolle annettava mahdollisuus suoraan vaikuttamiseen myös puolueen johtotyössä. Näin lujitamme puolueemme elävää järjestöllistä yhtenäisyyttä ja toimintakykyä, näin kannamme huolta puolueemme tulevaisuudesta (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Laxen Marianne. Valmistautuu Matti Vuorio, Mikkelin piiristä.

Laxen, Marianne (Sosialidemokraattisten Naisten Keskusliitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Tämän päivän aikana on moni toveri tässä keskustelussa ottanut esille taloudellisen laman ja useimmat toverit ovat olleet hyvin huolestuneita tästä tilanteesta, missä eletään työttömyyden merkeissä. Se tuli esille myöskin toveri Sorsan alustuksessa. Kuitenkin käsitykseni mukaan voidaan ehkä vetää joitakin johtopäätöksiä jo siitä keskustelusta, mitä tähän saakka ollaan käyty. Toinen johtopäätös on se, että meidän puolueessamme on tovereita, jotka edelleenkin uskovat siihen, että kapitalismin vallitessa voidaan tätä työttömyyttä korjata. Ja toinen linja on se, joka ei luota enää tässä vaiheessa kapitalismiin.

Tältä osin minun käsitykseni mukaan kannattaa vakavasti pohtia asiaa siitä näkökohdasta mitä me tarkoitamme hyvinvoinnilla. Onko meidän hyvinvointimme vain materialistista hyvinvointia, edelleen lisää tavaraa tuotettavaksi, lisää tavaraa kulutettavaksi tai onko meidän hyvinvointimme jostain muuta. Onko kysymys siitä, että olemme sokeita tässä yhteiskunnassamme sille mitä ihmiset todella tarvitsevat. Henkilökohtainen käsitykseni on se, että elintasoa, se on materiaalista elintasoa, on jaettava tasaisemmin tässä yhteiskunnassa, mutta en luota siihen, että me tarvitsemme koko ajan lisää tavaraa kulutettavaksi. Me tarvitsemme henkistä hyvinvointia tässä maassa. Ja tätä hyvinvointia on rakennettava toisella tavalla kuin tähän saakka on yritetty. Kysymys on siitä millä tavalla ihmiset viihtyvät tässä yhteiskunnassa kun heidän taloudellinen tilanne on turvattu.

Ensisijainen tehtävä meillä on tässä tilanteessa luoda työpaikkoja suurinpiirtein 160.000:lle ihmiselle. Ja se on valtava haaste meidän liikkeellemme. Tilanne on se, että teollisuuden rahan sysääminen tänä päivänä ei luo uusia työpaikkoja ihmiselle, sen me tiedämme. Se ehkä tuottaa lisää, se lisää tuottavuutta, mutta se rationalisoi pois työntekijät. Palveluammatit, julkinen sektori on se, joka luo lisää työpaikkoja. Minun käsitykseni mukaan on myös se sektori, joka luo meille toisenlaista hyvinvointia eli hyvinvointia, joka ei vain lähde kulutuksen filosofiasta. Lisäämällä koulutuspalveluja, päivähoitopalveluja, terveyspalveluja, tuottamalla

asuntoja jokaiselle tarvitsevalle saamme lisää työpaikkoja ja lisäämme oleellisesti nykypäivän ihmisten hyvinvointia. Tästä on käsitykseni mukaan lähdettävä liikkeelle kun rupeamme suuntaa 80-luvulle etsimään.

Tässä ihmisten hyvinvointikeskustelussa on hyvin oleellista myöskin muistaa se, miten käsittelemme ja millä tavalla kohtelemme tovereitamme ja muita kanssaihmissiämme. Tämän päivän aikana on jonkin verran ollut keskustelua naisten asemasta ja kiitän sydämestäni Ilkka Taipaletta siitä puheenvuorosta, jonka hän käytti. Haluaisin itse lisätä pari ajatusta Ilkan puheenvuoroon.

Kysymys, kun puhutaan naisen aseman parantamisesta sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamisesta ei ole siitä, että naiset ottaisivat tässä yhteiskunnassa miehen roolin ja ryhtyisivät toimimaan niin kuin miehet tässä yhteiskunnassa, vaan kysymys on siitä, että saamme uuden ihmisen roolin, jossa jokaisella miehellä on myös mahdollisuuksia hellyyteen ja lämpöön ja myöskin ajallisesti mahdollisuuksia olla mukana perheensä kanssa. Tämä on hyvin oleellinen lähtökohta, koska emme voi käsitellä miehiä ja naisia erilaisina ihmisinä. Tästä myöskin lähtee se, että jokaisella naisella on oikeus tehdä työtä ja jokaisella naisella on oikeus saada tästä työstä palkkaa. Koskaan työväenliikkeessä ei ole ollut vaatimuksena se, että vain miehille taattaisiin työtä. Ja tästä on myöskin lähdettävä. Jos jokaisella naisella, jokaisella ihmisellä on oikeus työhön, niin silloin on hoidettava toisella tavalla kuin nykyään lasten päivittäinen hoito ja kasvatus, jotta annettaisiin mahdollisuus ihmisten käydä työssä.

Tässä työttömyystilanteesta voidaan vakavasti minusta keskustella kuuden tunnin päivittäisestä työajasta. Tämä keskustelu käytiin Jyväskylän puoluekokouksessa 1975 ilman että puolueemme silloin pystyi ottamaan kantaa työajan lyhentämisen tärkeysjärjestykseen. Nyt eletään vuotta 1978, eikä edelleenkaan vielä puolueellamme ole selvää kuvaa siitä millä tavalla työaikaa tulee lyhentää jos sitä tulee lyhentää. Lapsiperheiden kannalta on hyvin oleellista päivittaisen työajan lyhentäminen, koska se antaa mahdollisuuden molempien vanhempien osallistua työelämään ja toisaalta antaa mahdollisuuden vanhemmille olla pitempään lastensa kanssa.

Kun puhutaan sukupuolten välisestä tasa-arvosta, niin hyvin usein kuulee toteavan sen, että lapset tässä taistelussa kärsivät. Ja tästä ei minun käsitykseni mukaan ole ollenkaan kysymys. Päinvastoin. Kun me naiset puhumme sukupuolten välisen tasa-arvon toteuttamisesta, niin me lähdemme lapsesta ja lapsen tarpeesta. Eli haluamme että lapsella on mahdollisuus olla molempien vanhempiensa kanssa ei vain äitinsä kanssa, takaamme turvallisemman kasvuolosuhteen lapsille. Tämä periaate on myöskin nähtävä meidän puolueen toiminnassamme ja kun vietämme lapsen vuotta 1979 se tuleeikin viettää teeman alla »koko perhe mukaan puolue toimintaan». Meidän pitää pohtia sitä, millä tavalla muttaa puoluejärjestöjen toimintaa niin, että koko perhe voi osallistua siihen, että annamme

kasvatuksellista sisältöä myös lapsille puolueen toiminnassa. Kysymys on hyvin pitkälle siitä miten viihdymme puolueen toiminnassa, miten toimimme toverillisessä hengessä silloin kun toimimme puolueessa. Tältä osin tältä kokoukselta voisi toivoa kannanottoja, jotka koskevat naisten aseman parantamista, lasten aseman parantamista ja nuorten aseman parantamista. Sekä yhteiskunnassa yleensä että puolueessamme (suosionsoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Matti Vuorio, Mikkelin piiri. Valmistautuu Pekka Moilanen.

Vuorio, Matti (Mikkelin piiri): Toveri puheenjohtaja. Mikkelin läänin edustajien mielestä maamme eri osien tasapuolinen kehittäminen on ensiarvoisen tärkeää. On kysymys harhanäystä, jos nähdään oleellinen ristiriita teollistuneen Suomen ja toisaalta kehitysalueen välillä. Kyllä oleellinen ristiriita on edelleenkin työn ja pääoman välinen ristiriita.

Tämän vuosikymmenen alussa meidän keskellämme oli kultainen vasikka, jota me kaikki kumarsimme. Sen nimi oli taloudellinen kasvu. Vielä tätä sos.dem. suuntaa kirjoitettaessakin on ehkä oltu liian optimistisia ja toivottu ns. hyvän ajan palaavan. Meidän on muistettava, että taloudellista kasvua tärkeämpi seikka on olemassaolevien resurssien suunnitelmallinen käyttö. Kapitalistisen tuotannon anarkian tilalle me vaadimme suunnitelmataloutta.

Nykyisistä teollistuneiden maiden vaikeuksista on syytetty öljyntuotajamaiden suorittamaa nopeata raakaöljyn hinnan nostamista. Syytöksessä on kyllä perää. Mutta ajatellen vähänkin pitemmällä tähtäyksellä on myönnettävä, että OPECin öljyn hintapolitiikka on ollut aivan oikeaa. Suorastaan välttämätöntä. Mehän tiedämme, että nykyisin tunnetut ja vielä löydettävät öljyvarat — geologithan pystyvät ennustamaan vielä senkin mitä suunnilleen tullaan löytämään — ne riittävät kuitenkin nykyiselläkin kulutuksella vain muutamaksi vuosikymmeneksi eteenpäin. Tottakai on siis välttämätöntä, että teollisuusmaat pakotetaan etsimään keinoja öljyn korvaamiseksi jollain muulla. Ja ainoa tepsivä pakote on öljyn hinnan korottaminen. Tosin on sanottava, että suurin öljyn kuluttaja USA on viimeaikoina käyttänyt öljyn hinnan korotukselle karvaan makuista vastalääkettä,

jota öljyntuottajamaat ovat joutuneet nielemään ja niiden lisäksi monet muutkin, nimittäin USA:n dollarin arvon alentamista.

Oli miten oli, meidän suomalaistenkin on nyt jälleen nähtävä se tosiasia, että me käytämme tuhlaavaisesta monia muitakin luonnonvaroja kuin öljyä. Sanon jälleen, sillä sodan aikana ja sen jälkeisenä pulan aikana tuhailu pakon edessä lopetettiin ja monia tuotelajeja opittiin keräämään talteen ja palauttamaan ne käytön jälkeen takaisin kiertoon raaka-aineena. Näin oli laita mm. paperin, metallien, lasin ja tekstiililumppujen osalta. Oli pa meillä sitä varten valtakunnallinen organisaatiokin, Maan Romu nimeltään. Nykyisin meillä jälleen osataan jo ottaa talteen melkoisen suuri osa esim. jätepaperista. Tällä linjalla meidän on syytä jatkaa.

Uusiutuvista luonnonvaroistamme tärkeintä, nimittäin puuta, me tuhlaamme nykyisin valtavat määrät. Me jätämme ainakin puolet kaikesta siitä puusta, mitä metsissämme kasvaa sinne metsään mätänemään. Latvat, kannot, risut, kelot, kuoret ja kävyt lahoavat siellä kaikessa rauhassa ja samaan aikaan me voihkimme tuontipolttoaineen hinnan kalleutta ja sitä että kesällä jolloin opiskelijat ja koululaisetkin ovat lomalla sadattuhannet nuoret ovat vailla töitä. Hyvät toverit, ei ole ainakaan liian paljon populistisesta vaatia sitä, että työ on palautettava arvoonsa. Työ on arvo sinänsä. Sillä on arvoa, sillä on muutakin arvoa kuin siitä saatava palkka. Työllä on myöskin — tarkoitan tässä erityisesti ruumiillista työtä — on erittäin suuri kasvatuksellinen merkitys. Talkoohenkikin on jälleen herätettävä. Pankaamme siis insinöörit suunnittelemaan jätetuon polttoon sopivia polttolaitoksia. Pankaamme metallimiehet rakentamaan näitä laitoksia ja pankkaamme nuoret metsiin keräämään sieltä polttoaineet talteen.

Toveri puheenjohtaja, Mikkelin läänin puoluekokousedustajat lausuvat puoluetoimikunnalle kiitokset siitä tavasta, jolla tätä sos.dem. suuntaa on valmisteltu viime talven aikana. Tämähän tuli jo hyvissä ajoin syksyllä järjestökasittelyyn, laajaan ja perusteelliseen käsittelyyn, ja jokaisella puolueemme 100.000 jäsenestä on ollut mahdollisuus tutustua tähän ohjelmaan. Jokaisella on ollut myös mahdollisuus lausua tästä ohjelmasta käsityksensä. Näin jokainen meistä voi tuntea todella omakseen tämän tärkeän ohjelma-asiakirjan (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Pekka Moilanen, Oulun piiri, seuraava Veikko Halonen, Keski-Suomi.

M o i l a n e n , Pekka (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Sosiaalidemokratian suunta ja puheenjohtaja Sorsan alustus ja käyty keskustelu osoittavat kiitettävällä tavalla sen, että puolueessamme suunnataan nyt päävoimavarat ihmisten tarpeista lähtevän talouspolitiikan hahmottamiseen nimenomaan konkreettisella ja suunnitelmallisella tavalla.

Tämä onkin hyvä asia ja hyvä jatko puolueen harjoittamalle politiikalle, joka mennyttä hiukan arvioiden, on saanut piirikokouksissamme yksimie-

lisen tuen asiakokonaisuus ja poliittinen tilanne huomioonottaen.

Me olemme nyt nostaneet suuntakeskustelun myötä erityisesti esille talouspoliittisten toimintaedellytysten parantamiseksi mm. perustuslakien uudistamisen. On korostettava sitä, että tässä uudistustyössä myös onnistutaan. Uudistustavoitteiden esittämiseen ei ole varaa. Muussa tapauksessa uskottavuus puolueeseen horjahtaa pahemman kerran.

Puheenjohtaja Sorsan esittämään analyysiin yhteistyökumppaneista ja vastustajista on helppo yhtyä. Esitetyt havainnot näyttäytyvät hyvin konkreettisesti myös kunnallispolitiikassa. Pyrkimys yhteistoimintaan keskiryhmien kanssa on ollut kitsasta ja tulokset kovasti laihoja, paljon laihempia kuin valtakunnan politiikassa, johtuen keskustapuolueen tavasta istua kahdella pallilla. Nyt on arvion aika myös kunnallispoliittisella tasolla samaan tapaan kuin valtakunnan tasolla me parastaaikaa olemme tekemässä. Huolimatta siitä, että kokoomus on monissa eri yhteyksissä haastettu päävastustajaksemme, haluaisin korostaa kuitenkin sitä, että meidän pitää tarkasti pitää huoli myös siitä, että keskustapuolue ei etene sutena lammasten vaatteissa.

Pohjois-Suomen näkökulmasta katsottuna voimme varauksetta yhtyä siihen, että poliittisen toiminnan pääpaino suunnataan työllisyyden hoitoon. Työllisyyden hoito liittyy oleellisesti aluepolitiikkaan, me Pohjois-suomessa tunnemme luonnollisesti erityisen suurta mielenkiintoa harjoitettavaan aluepolitiikkaan. Nyt ei tässä yhteydessä kuitenkaan ole tarpeen ryhtyä erittelemään aluepolitiikkaa nimenomaisesti Pohjois-Suomen näkökulmasta, kuitenkin haluan todeta sen, että aluepolitiikasta tulee käydä keskustelua, puolueen tulee etsiä ratkaisumalleja silmällä pitäen ainakin kahta periaatetta. Ensimmäinen periaate on se, että työn saanti turvataan ensisijaisesti työnhakijain omalla asuinalueella ja tämän periaatteen hyväksyminen luo puolestaan edellytykset sille, että aluepolitiikka kattaa koko maan.

Pohjois-Suomen edustajana haluan lopuksi korostaa sitä, että käytävässä keskustelussa ja päätöksenteossa aluepolitiikasta ei saa muodostua puolueeseen ristiriitoja synnyttäviä tekijöitä. Kiitoksia/

P u h e e n j o h t a j a : Veikko Halonen. Valmistautuu Liisa Jaakonsaari Oulun piiri.

H a l o n e n , Veikko ((Keski-Suomen piiri): Täällä käytti äsken puheenvuoron Naisliiton uusi sihteeri Marianne Laxen ja hänen esittämiin ajatuksiin täytyy yhtyä erittäin lämpöisesti. Sillä myöskin sosialidemokraattisessa liikkeessä perhe on kokonaisuus. Ei se ole ainoastaan miehen osa, että hän ottaa erittäin aktiivisesti osaa järjestö-, kunnallis- ym. yhteisiin toimiin. Aivan Mariannen ajatuksella ajatellen perheen kokonaisuus varmasti kärsii tällaisesta menettelystä, sen vuoksi järjestöpoliittinen ohjelma ottaakin kantaa jo hänen esittämiin ajatuksiin, että näitä kysymyksiä vastai-

suudessa sosialidemokraattisessa puolueessa harkittaisiin ja meneteltäisiin niin, että koko perhe osallistuu sosialidemokraattisen liikkeen toimintoihin. Kannatan hänen esittämiä ajatuksia erittäin lämpöisesti.

Kun täällä on eräissä puheenvuoroissa väläytelty sellaisia näkökohtia, että puolueen johto ei ole tarpeeksi tai riittävän tarmokkaasti toiminut menneen puoluekokouskauden aikana, onpa puhuttu myöskin puoluejohdon passiivisuudesta, rohkenen esittää henkilökohtaisesti parhaat kiitokseni puolueen johdolle, lähinnä puheenjohtajalle ja sihteerille, sillä he ovat suorittaneet tuota vaativaa puolueen johtotyötä erittäin vaikeana ajankohtana ja vaikean kriisivaiheen aikana. He ovat onnistuneet luotsaamaan sosialidemokraattisen liikkeen toimintaa tämän puoluekokousväliskauden mielestäni erittäin onnistuneesti.

Kun toveri Sorsa alustuspuheenvuorossaan täällä totesi, että eräänä merkittävänä saavutuksena tämän puoluekokouskauden aikana on tapahtunut työväen urheilutoiminnan eheytyminen, pidän tätä kysymystä myöskin tässä huomion arvoisena sikäli, että työväen urheiluliikkeen eheytymisestä on puhuttu jatkuvasti vuoden 1963 puoluekokouksesta lähtien. Tiedämme varsin hyvin, että se työ, joka tuossa eheyttämisessä suoritettiin, oli erittäin vaikeaa ja tänä päivänä voimme ilolla todeta sen, että se on onnistunut. Nyt on pidettävä huoli vain siitä, että tämä lopullinen eheytyminen tapahtuu kaikella parhaalla mahdollisella tavalla, että tuosta eheytymisestä jäisi kaikille osapuolille sellainen ajatus mieleen, että olemme toissaan vahvistaneet työväen urheilun toimintaa ja vahvistaneet sen perinteelliselle Työväen Urheiluliiton TUL:n toiminnan pohjalle.

Otan tässä esiin erään näkökohdan, jota on aikaisemmassa puheenvuorossa eräs toveri ainakin väläyttänyt. Tämä koskee suhdetta ammattiyhdistysliikkeen johdon, sosialidemokraattisen johdon sekä hallituksessa olevien toverien yhteistoimintaan. Käsitykseni mukaan tuo erittäin tärkeä yhteistoiminta pitäisi olla tulevaisuudessa paljon läheisempi, ettei syntyisi tällaista tilannetta, kuten viime TES-sopimuksen yhteydessä syntyi. Ay-liikkeen sosialidemokraattinen johto julkisti kantansa ja puolueen toverit hallituksen työssä mukana olevat toverit asetettiin tavallaan niin kuin penkin ja seinän väliin, kun me puolueuuevostossa jouduimme näitä ratkaisuja sitten sovittamaan niin siellä varsinkin ammattiyhdistysväki otti tässä asiassa kantaa siinä mielessä, että vastaisuudessa olisi tällaiset hankalat vastakkaisasettelut poistettava, onhan joku viisas keksinyt puhelimen ja onhan varmaan kiireisilläkin ihmisillä sen verran aikaa, että näistä keskeisistä tärkeistä kysymyksistä, jotka sivuavat niin puolueen kuin myöskin ammattiyhdistysliikkeen sosialidemokraattista toimintaa erittäin keskeisesti, ne hoidettaisiin myös hyvässä yhteistoiminnassa, ettei kenttävälle jäisi asetelmaa siitä, että puolueen käsitys ja ammattiyhdistysliikkeessä olevien sosialidemokraattien käsitykset ovat poikkeavia.

On eräs asia, jonka haluaisin tämän puoluekokouksen yhteydessä

myöskin tuoda esiin, se on porvarilehdistön käyttämä ruoskimiskampanja sosialidemokraatteja vastaan. Otan havainnollisen esimerkin siitä, kuinka journalistiikkaa Suomessa porvarilehdet käyttävät. Kun Naantalın kaupungissa kaupunginvaltuutettu-sosiaalitarkkailija varastaa vanhusten tai kavaltaa vanhusten rahoja, niin porvarilehti otsikoi uutisen siten, että »sosiaalitarkkailija kaupunginvaltuutettu kavalteli vanhusten varoja». Ei mainita mistä ryhmästä henkilö on, koska se on tarkoituksenmukaisuuskysymys. Näppärä lukija johdattelee ajatuksiaan niin, että »jaaha kaupunginvaltuutettu ja sosiaalitarkkailija on ilman muuta sosialidemokraatti», oli tässä tapauksessa onni, että Suomen Sosialidemokraatti julkaisi myös asianomaisen kavaltajan puoluekannan.

Kun tuo ns. Salora-juttu, kuuma Salora-juttu tuli tapetille, niin kansanedustajain saamat alennustelkkarit otettiin hyvin näkyvästi porvarilehtien toimesta julkisuuden valokeilaan. He eivät puhuneet kovinkaan isoilla kirjaimilla siitä, mitkä miljoonat liukuvat verotuksen ohi, mitkä miljoonat on sijoitettu toisarvoisiin seikkoihin. Näistä tavallaan niin kuin visusti vaiettiin. Huomattiin, että joku sosialidemokraattinen pääjohtaja on tehnyt ulkomaanmatkan ja joutui tässä erittäin tärkeän huomionosoituksen kohteeksi. Tämä osoittaa sen, että meidän sosialidemokraattien täytyy säilyttää moraalinen selkäranka hoitaessamme yhteisiä asioita. Ennen kaikkea niiden tovereiden, jotka ovat vastuu- ja johtopaikoilla, sillä aivan varmaa on se, että jos tässä maassa jotain tapahtuu ja vaikka porvarit taikka kapitalistit sen tekevät niin syy on sosialidemokraattien ja silloin tutkitaan suurenuslasia käyttäen sosialidemokraattisten henkilöiden liittyminen asian yhteyteen henkilön syntymästä saakka. Vielä pienenä esimerkkinä vain, että kun joku sosialidemokraattinen kansanedustaja kalastaa Lapissa virvelillä ilman lupaa, se on etusivun arvoinen juttu porvarilehdissä. Ja varmasti löytyy tilanteita, että paljon suurempia ryöväreitä liikkuu pohjolan metsästyks- ja kalavesillä kuin joku sosialidemokraattinen kansanedustaja. Hyvät toverit, puolueen suuntaan kuuluu myöskin tämä viimeinen ajatus, jonka tässä esitin. Tulevaisuudessa toimikaamme moraalisesti ja ryhdykkäästi oikein, ettei kapitalistit ja porvarit pystyisi meitä sormella aiheetta osoittamaan. Kiitoksia.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava puheenvuoro Liisa Jaakonsaari Oulun piiri.

J a a k o n s a a r i , Liisa (Oulun piiri): Hyvät toverit! 1800-luvulla, aloitanpa näin aikaisista ajoista, silloinkin oli kova työttömyys ja työläiset alkoivat ratkaisemaan työttömyysongelmia särkemällä koneita. Tämä historiassa Luddismin -nimellä kulkenut joukkoliike sai kuitenkin pian työläisten tuomion, sillä he huomasivat, että työttömyyden syy ei suinkaan ole näissä koneissa vaan näitten koneitten kapitalistisessa käytössä, kuten Karl Marx asian ilmaisi.

Näitä 1800-luvun luddittien vanhentuneiksi kokemia ajatuksia on viime päivinä ruvettu nostamaan yhä yleisemmin. Monta kertaa sanotaan, että koulutetun väestönsosan työllisyysongelmat johtuvat siitä, että ihmisiä koulutetaan liikaa ja halutaan murskata yksi tärkeä tuotannontekijä — koulutettu työvoima. Toinen luddistinen ajatus tämä päivänä niin kuin toveri Laxen ilmaisi, on se, että ryhdytään vaatimaan naisia kotiin näin laman aikana. Ei varmasti ole ihme, jos jonain päivänä joku vuorineuvos ilmestyy televisioihimme ja ilmoittaa, että oikeastaan kaiken laman ja pahan syy ovatkin naiset, jotka ovat tunkeutuneet työmarkkinoille.

Sosialidemokraattista »luddismia», eli huomion siirtämistä ja syiden etsimistä muualta kuin ne ovat, on suhtautuminen aluepolitiikkaan. Harmillisen usein kuulee mainittavan, että Etelä-Suomen työttömyys johtuu siitä, että sosialidemokraattien aluepoliittiset näkemykset ovat saaneet vastakaikua. Syy ei tietenkään ole kuten Marx asian nyt ilmaisisi, aluepolitiikassa, puhumattakaan SDP:n aluepolitiikassa, vaan tuotantovälineiden ja niiden määräämän aluepolitiikan kapitalistisessa käytössä. Kapitalismi on nyt se kone, jonka särkemiseen olisi aihetta, aluepolitiikan käsisorvi jätettäköön rauhaan.

Hyvät toverit! Täältä Espoosta alkavalla kolmivuotiskaudella puolue joutuu päättämään nykyisten aluepoliittisten lakien jatkamisesta ja myös uusista aluepoliittisista laeista. Olisi siis erittäin perusteltua, että nämä periaatteet kirjattaisiin Sosialidemokratian suunta-asiakirjaan tai vähintäänkin täällä kokouksessa hyväksyttävään sisäpoliittisen julkilausumaan. Olen nähnyt tuon julkilausumaluonnoksen ja se ei sisällä mainintoja näistä asioista.

Minä uskon, että me olemme monista aluepolitiikan periaatteista laajasti yksimielisiä. Yksi on se, että vastikkeettomista yritysten tukimuodoista on siirryttävä lainoihin, tukien myöntämisen automaattisuutta on vähennettävä, aluepoliittisten toimenpiteitten seuranta on järjestettävä ja nykyinen pelkkään tietojen vaihtoon perustuva herrasmiesjärjestelmä olisi muutettava yritysten sijainninhajaukseksi. Mielenkiintoista on se, että ainakin kehitysalueilla on myös keskustapuolueen äänenpainot lisääntyneet siihen suuntaan, että yhteiskunnan ohjausta yritysten sijainnissa olisi lisättävä.

Monta kertaa sanotaan, että keskustapuolueen kanssa ei kannata kilpailla aluepolitiikassa. Olen toista mieltä. Aloitteellisuus ja yhteiskunnan rakenteita muuttava ote vie tässäkin asiassa eteenpäin. Olemme olleet uudistamassa aluepoliittista ajattelua Suomessa, miksi nyt lähtisimme poukkoilemaan malttamattomina. Kepu on saanut liikaakin harhauttaa suomalaisia pelkällä suun soitolla.

Juuri nyt näyttää Kepun aluepoliittiseen peliin kuuluvan paitsiotaktiikka. Kepu esittää muutoksia ja muut yhtenä rintamana vastustavat. Tämä tilanne muistuttaa kolmen vuoden takaista poliittista tilannetta. Minä luu-

len, että toverit rintamailla ja kehitysalueilla ovat sitä mieltä, että SDP:n ajautuminen tuleviin eduskuntavaaleihin kepun aluepolitiikan pelin säännöillä on **estettävä**. Siinä hävitään joka paikassa niin taajamissa kuin kehitysalueillakin.

Toverit, oton pahoillani siitä, että pykälä 14 jätettiin keskusteluitta. Mielestäni **se** myönteinen asia, että täällä on päästy politiikasta keskustelemaan pitäisi heijastua myös siihen, että me keskustelisimme politiikan arvioinnin pohjalta myös henkilövalinnoista. Henkilövalinnathan eivät ole koskaan mitään maantieteellisiä valintoja, vaan ne ovat aina poliittisia linjavalintoja.

Viime aikoina sosialidemokraatteja vastaan on hyökätty todellakin aika tavanomaisesta poikkeavalla tavalla ja se varmasti on vaikuttanut omaankin poliittiseen käyttäytymiseemme, sillä näyttää siltä, että henkilökysymyksistä mieluummin suojaudumme kuin käymme keskustelemaan. Rohkenisin väittää, että niin politiikan suunta, politiikan sisältö kuin myös puolue-elimet kaipaavat tuuletusta ja tämä tuuletuksen antaja on puoluekokous eikä mikään muu elin. Tätä tärkeätä tuuletusta työtä on haitannut viime aikoina voimistunut nurkkapatrioottinen ajattelu, jonka pitäisi olla työväenliikkeelle vierasta.

Tietenkin on tärkeää, että puoluetoimikunta ja puolueeneuvosto se tosin sääntömääräisestikin mutta kaikki puolue-elimet edustavat tasapuolisesti maan eri osia, mutta se ei toki ole tärkeintä. Mikä sitten on tärkeää? Tärkeää on tietenkin, että puoluetoimikuntaan ja puolueenuevostoon saadaan kokoonpano, joka on rohkea, kestävä, rehellinen, oppimiskykyinen ja oppimishaluinen, halukas linjanvetoon ja halukas kontrolloimaan. Nämä ovat elimiä joissa tämä työ on tehtävä eikä esimerkiksi valtiovarainministeriö tai puolueen virkakoneisto.

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja: Muutama ilmoitusasia tässä välillä. Sihteeri ole hyvä.

Aberg, Martti (sihteeri): Toveri puheenjohtaja. Ilmoitusasiana äänestysvaliokunta kokoontuu välittömästi huone n:o 4. Toinen ilmoitusasia. Varsinais-Suomen ryhmäkokoushuoneesta on mahdollisesti lainattu kirjoituskone. Se tulisi palauttaa ryhmän huoneeseen no 21. Ja vielä kolmantena itsepalveluravintola on auki 21.00 ja sieltä on saatavissa vielä ateriat.

Keskustelu

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Kaarina Suonio, ole hyvä.

Suonio, Kaarina (eduskuntaryhmä): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Puutun tässä lyhyesti erääseen puolueessamme kipeäksi koettuun

ongelmaan, eli pitkän tähtäimen tavoitteiden ja käytännön poliittisten ratkaisujen väliseen suhteeseen.

Me sosialidemokraatit olemme yhdessä toisen työväenpuolueen kanssa joutuneet lähes poikkeuksetta olemaan vähemmistönä eduskunnassa ja myös valtaosa Suomen kunnista on porvarienemmistöisiä. Me käytämme myötämäärämisoikeutta niin valtiollisessa kuin kunnallisessa politiikassa. Me voimme viedä tavoitteitamme käytännössä eteenpäin vain vaivalloisten kompromissien kautta. Juuri tällaisessa tilanteessa on välttämätöntä pitää selkeänä esillä sosialidemokratian pitkän tähtäimen tavoitteet. Koska ilman tavoitetietoisuutta on mahdotonta harjoittaa oikealinjaista, käytännön politiikkaa. Ilman tavoitetietoisuutta meillä ei ole välineitä arvioida poliittisia ratkaisuja, tukea edustajiamme hyvien ratkaisujen tekemisessä ja huonojen torjumisessa. Mikä tärkeintä, ilman tavoitetietoisuutta meillä ei olisi voimia ja innostusta viedä eteenpäin aatettamme arkisessa poliittisessa aherruksessa silloinkin, kun yleinen tilanne näyttää masentavalta ja hyökkäykset kohdistuvat meihin usealta taholta armostomina.

Puolueen jäsenten, puolueen järjestöjen ja puolueen lehdistön tehtävänä on käsittääkseni jatkuvasti pitää esillä näitä pitkän tähtäimen tavoitteita. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista elleimme voi arvostella oikeistoenemmistöisen hallituksen ja eduskunnan päiväpoliittisia ratkaisuja ja vastaavasti kunnallispolitiikassa arvostella niitä ratkaisuja, joita siellä joudutaan kompromisseina tekemään.

Kuitenkin näyttää siltä, että puolueen johto haluaa torjua tämän vaatimuksen sanomalla, että me emme voi olla yhtä aikaa hallituksessa ja oppositiossa, että puolueella ei voi olla esimerkiksi kahdenlaista talouspolitiikkaa. Näin sanoessaan puolueen johto väittää, että tälläkin hetkellä istuva oikeistoenemmistöinen hallitus harjoittaa puhtaasti sosialidemokraattista politiikkaa; vie eteenpäin sosialidemokraattista linjaa. Kuitenkin me kaikki ymmärrämme, että kysymys on kompromisseista joita toki pitää puolustaa ja joita voi monessa suhteessa puolustaa, mutta on tuhoisaa jos niitä on markkinoitava sosialidemokratian nimenomaisena linjana.

Ihmisten on voitava nähdä, että sosialidemokraattisen puolueen tavoitteet on asetettu korkeammalle ja pidemmälle kuin niiden ratkaisujen sisältö, joita joudutaan tekemään käytännön poliittisten reaaliteettien kehyksissä. Ja arvelen, että ihmiset pystyvät myös tämän eron näkemään, kun se selitetään. Kun selitetään, mitä käytännön reaaliteettien kehyksissä voidaan tehdä, kun perustellaan ne ratkaisut, joita on tehty, mutta samalla pidetään selkeästi esillä se mikä on sosialidemokratian tavoite kussakin asiassa.

Ihmisten on myös voitava nähdä, että sosialidemokraattinen puolue ei ole yhtä kuin tämä tai tuo yksilö, jonka toimintaa on helppo arvostella, vaan että puolue on järjestäytynyt joukkoliike, jonka tavoitteet toteutuvat

sitä nopeammin ja täydellisemmin, mitä enemmän sillä on takanaan ihmisten luottamuksen ja aktiivisen toiminnan antamaa voimaa.

Tavoitetietoisuus suojelee meitä myös vääriltä odotuksilta. Sosialidemokratian olennainen sisältö on solidaarisuus. Me emme voi emmekä halua luvata kaikkea hyvää kaikille. Me tavoittelemme oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa, jossa toteutuu uusi ja tasaisempi jako niin toimeentulon kuin vallankäytön suhteen. Puolue ei ole vakuutuslaitos eikä onnenpeli jäsenilleen. Puolueen jäsenten ja kannattajien tulee voida tukea myös sellaisia puolueen perustavoitteiden mukaisia ratkaisuja, jotka eivät anna heille henkilökohtaista etua. Meidän on hyväksyttävä eriarvoisuutta tasoitettava solidaarinen aluepolitiikka riippumatta omasta asuinpaikastamme, meidän on hyväksyttävä solidaarinen tulopolitiikka, solidaarinen veropolitiikka jne. koska muuten me emme pysty näitä tavoitteita toteuttamaan.

Meidän on tänä päivänä esim. uskallettava sanoa, että solidaarista yhteiskuntaa ei voida rakentaa ilman verrattain korkeaa verotaakkaa. Meidän on myös uskallettava vastustaa vaatimuksia verojen alentamisesta silloin, kun se vaarantaa niitä yhteiskunnallisia uudistuksia, jotka sisältyvät perustavoitteisiimme ja joiden puolesta olemme ponnistelleet. Väitän, että me olemme sillä rajalla, ehkä askelen ylikin, jolloin kansanterveystyö, vanhustenhuolto, peruskoulu-uudistus, lasten päivähoito ja monet muut ihmisten tasa-arvoa ja turvallisuutta lisäävät palvelujärjestelmät uhkaavat taantua valtion ja kuntien rahoitusvaikeuksien vuoksi.

Hyvät Toverit. Sosialidemokraattisen työväenliikkeen tulevaisuus riippuu siitä, miten pystymme säilyttämään elävän uudistusvoimamme samalla kun vastuu käytännön ratkaisuista on vienyt meidät yhä tiiviimmin osaksi yhteiskunnallista valtakoneistoa.

Tämä edellyttää tavoitetietoisuutta ja syvällistä puoluedemokratiaa, jossa puolueen kaikki järjestötasot ja kaikki jäsenet ovat mukana, ei passiivisina myötäilijöinä, vaan aktiivisina, vaikuttavina ja taistelevina voimina, ei ainoastaan puoluekokouspäivinä, vaan jokaisena päivänä (suosionsoituksia).

Puheenjohtaja: Seuraava puheenvuoro Erkki Tuomioja, Ole hyvä.

Tuomioja, Erkki (eduskuntaryhmä): SDP:n puoluekokous kokoontuu tällä kertaa oleellisesti synkemmissä oloissa kuin kolme vuotta sitten Jyväskylässä. Kun nyt tänään elämme neljättä perättäistä nollakasvun vuotta ja aikaa jolloin työttömyysluvut ovat kohonneet kolmen vuoden takaisesta 2 prosentista yli 8 prosenttiin työvoimastamme, on sosialidemokraattien ollut pakko tunnustaa tämän talouskriisin merkitsemän haasteen vakavuus, kriisin yhtäältä kalvaessa pohjaa perinteisen sosialidemokraattisen hyvinvointipolitiikan alta ja toisaalta sen nostaessa koko yhteiskun-

nassamme kylmää oikeistolaista vasta-aaltoa, joka käy työväenliikkeen perinteisten arvostusten ja saavutusten kimppuun.

Suunta-ohjelman valmistustyö on näin ollen sattunut tärkeään ja otolliseen ajankohtaan. Lopputulos on varmasti tyydyttävä ohjelmатason vastaus ajan haasteisiin, vaikka on selvää, että murrosvaiheen aiheuttama epävarmuus ja suunnan etsintä ovat vaikuttaneet työhön niin, että lopputulos olisi eittämättä voinut olla selkeämpi, johdonmukaisempi ja joukkoja paremmin innostava, jos aikaa ja mahdollisuuksia olisi ollut perusteellisempaan valmistelutyöhön. Mutta toisaalta on niinkin, että ohjelmiamme keskeneräisyys on hyvin sopusoinnussa sen sosialidemokraattisen näkemyksen kanssa, koskaan voi perustua inhimillisen moninaisuuden ja luokkataistelun arvaamattomat vivahteet sivuuttaviin tiukan kaavamaisiin piirustuksiin, jotka jonain päivänä oikeuttaisivat sanomaa*ⁿ nyt se on valmis eikä se tästä paremmaksi tule. Sosialidemokratialla tulee siten edelleenkin olemaan tyydyttävä ohjelmallinen suunnannäytin työlleen, mutta kokemus on osoittanut etteivät selkeimmätäkään ohjelmalliset linjanvedot sinänsä riitä ellei niiden takana seiso toimiva ja tavoitteissaan tietoinen joukkoliike.

Tässä suhteessa on itsekritiikki paikallaan. Laman aiheuttama oikeistolaistuminen on heijastunut myös SDP:hen. Olemme talouspolitiikassa joutuneet hallituksessa antamaan varsin pitkälle myötä työttömyyttä välienneään käyttävän kylmän uusoikeistolaisen politiikan suuntaan. Myös puolue työ on kärsinyt lamasta. Joukkovoimamme kasvu on pysähtynyt, ja aivan liian monella paikkakunnalla puolue työä leimaa passiivisuus, vetäytyminen; hämmennyskin. Nämä seikat eivät ole toisistaan riippumattomia. Se että puolueemme on porvarisenemmistöisessä hallituksessa ja eduskunnassa ollut osavastuussa politiikasta, jonka aikana työttömyysluvut ovat nousseet sietämättömiksi ja jota politiikkaa ei kannattajakuntamme voi täysin kokea omakseen, on luonnollisesti aiheuttanut vetäytymistä. Ja toisaalta ei keneltäkään ole jäänyt huomaamatta, että meidän puolueesamme on olemassa melko syvällisiäkin eriäviä näkemyksiä talouspolitiikan hoidosta. Yhtä luonnollista ja välttämätöntä kuin se, että tällaisia näkemyseroja on olemassa, olisi myös että tällaisista näkemyseroista käytäisiin paljon laajempaa ja avoimempaa puoluekeskustelua kuin on tapahtunut. Tämän puutteessa on käynyt mahdolliseksi porvarilehdistön toimesta yllättäen loihkia esiin esimerkiksi sellainen kahteen sosialidemokraattiin henkilöityvä vastakkaisuus, joka keväällä luotiin hallituksen ja Suomen Pankin välille devalvaatoratkaisun yhteydessä. Ja huolestuttavinta on ettei tavallisella puolueen jäsenaktiivilla ole ollut juuri mahdollisuuksia järjestöiteitse tai puoluelehtien välityksellä päästä selvytyteen niistä reaalisista näkemyseroista, jotka tämänkin ristiriidan taustalla talouspolitiikan suhteen ovat olleet.

Ylipäättänsä on senlaatuinen puoluekeskustelu joka olisi tähännyt

selkeiden sosialidemokraattisten vaihtoehtojen esiintuomiseen ja antanut puolueen jäsenistölle tai edes päättävälle päätöksentekoeilimillemme mahdollisuuden vaihtoehtojen punnintaan, jäänyt liian vähäiseksi. Puolue-elämässämme on tänään piirteitä joita ei voida pitää terveinä. On syytä kysyä, kuinka paljon meillä loppujen lopuksi on varaa irvailla kommunistien huomattaville puoluevaikeuksille kun myös omassa piirissämme on selviä ja hälyttäviä merkkejä stalinistisen keskityksen ja puoluekäytännön yleistyistä. Tällaista ilmentää mielestäni erään korkean puoluejohtajan äskettäinen ylimielinen tyrmäys puolueen parasta tarkoitaneille keskustelualueille puolueemme johtoeilinten kollektiivisen luonteen vahvistamiseksi. On totta ja erittäin myönteistä, ettei puolueessamme ole sellaisia henkilö- ja suuntaristiriitoja kuin monissa muissa puolueissa, mutta tämä ei kuitenkaan merkitse sitä että puolueemme tila olisi kaikilta osin täysin terve. Julkinen keskustelemattomuus ja supattelun painaminen kabinetin suojiin on päinvastoin merkki siitä, että SDP:ssä vallitsee tänään paremminkin mekaaninen kuin orgaaninen solidaarisuus. Jälkimmäiselle on ominaista keskeisten yhteisten arvojen luontainen kunnioitus ja omaksuminen, joka puolestaan mahdollistaa erilaisuuden, ja arvojen tulkisemisessa ja toteuttamisessa erimielisyydenkin suvaitsemisen ilman, että niissä vainutaan heti uhkaa puolueen yhtenäisyydelle. Voi olla, että tämä näkemys on kärjistetty. Mutta kysymys ei ole vain siitä mitenkä asiat ovat, vaan myöskin miltä ne näyttävät. Ja jos puolueessa laajalti koetaan, että tällaisia puutteita on, on sekin jo seikka, jonka pitäisi olla meitä hälyttävä merkki.

Hyvät Toverit! Puolueen sisäinen tila heijastaa aina suhdettamme ympäröivään yhteiskuntaan ja meidän harjoittamaamme yhteistyöpolitiikkaan. Tämä yhteistyö on kuluneella kaudella perustunut ainakin ulkonaisesti puoluepäätösten edellyttämälle vasemmiston ja keskustan yhteistyölle. On aiheellista, mm. niiden ongelmien valossa, joihin toveri Sorsa esityksissään viittasi, avoimin silmin tarkastella sitä, missä määrin tämä ulkokuori vielä vastaa puoluepäätösten perusteita, ja missä määrin olemme tosiasiaa siirtäneet eräänlaiseen kaikkien puolueiden hallitusjärjestelmään. Siitä riippumatta minkälaiseen arvioon yhteistyön osalta päädyimme, on tärkeätä että työväenliikkeessä lähestymme niitä ongelmia, joita suomalaisesta hallitusjärjestelmästä seuraa, ennakkoluulottomasti. On tosiasia, että poliittisen toiminnan uskottavuus ja arvostus ovat Suomessa huolestuttavan alhaisia. Tällä on kiistämätön yhteytensä hallitusjärjestelmään, jossa eduskuntavaaleilla ei ole kuin poikkeuksellisesti mahdollisuus vaikuttaa hallitusratkaisuun, joka on ennalta määrätty keskustavasemmisto pohjaksi. Tämäennaltamääräytyvyys ja todellisen opposition puute ovat puolestaan omiaan yhteenkuromaan poliittisia vallankäyttäjiä yhdeksi, kaukaa katsoen hyvin yhtenäiseksi hallitsevaksi kerrostumaksi, jossa henkilökohtainen rohkeus, itsenäisyys ja ehdottoman torjuva suh-

tautuminen korruptioon eivät enää olekkaan ensisijaisia hyveitä.

Poliittinen moraalit Suomessa on tuskin heikompi kuin muissakaan demokratioissa. On silti syytä huolehtia siitä, ettei erikoislaatuista hallitusoloistamme seuraava demokraattisten kontrollimahdollisuuksien vinoutuma pääse kansalaisissa tällaista käsitystä ruokkimaan. Itsestään selvää tulisi olla, että työväenliikkeen luottamushenkilöt osoittavat pidättyvyyttä esimerkiksi elinkeinoelämän tarjoamiin etuisuuksiin nähden silloinkin kun ne pysyvät porvarillisia moraalikäsitteitä heijastavan lain kirjaimen rajoissa. Sosialidemokraattien tärkeä tehtävä on kaikissa oloissa turvata puolueeseen riittävä itsenäisyys suhteessa porvarilliseen valtiokoneistoon, sillä mikään ei koidu suuremmaksi vaaraksi työväenpuolueelle kuin samaistuminen yhteiskuntamme vallanpitäjiin ja olemassa oleviin epäkohtiin ja siitä seuraava joukkoliikkeen taistelutahdon ja sisäisen vireyden asteittainen lamaantuminen. Tämän laman torjuminen on myös tämän puoluekokouksen keskeinen tehtävä. Kiitos.

Puheenjohtaja: Keskustelu esityslistan kohdasta 13 on päättynyt.

Keskustelu annetaan evääksi menettelytapavaliokunnalle sen laatiessa luonnosta kokouksen antamaksi sisäpoliittiseksi julkilausumaksi.

Käyty keskustelu poliittisesta tilanteesta merkittiin ja annettiin evääksi menettelytapavaliokunnalle sen laatiessa luonnosta kokouksen antamaksi sisäpoliittiseksi julkilausumaksi.

ASETETAAN EHDOKKAAT PUOLUENEUVOSTON PUHEENJOHTAJAKSI, I JA II VARAPUHEENJOHTAJAKSI SEKÄ PUOLUENEUVOSTON MUIKSI JÄSENIKSI, PUOLUETOIMIKUNNAN PUHEENJOHTAJAKSI, I JA II VARAPUHEENJOHTAJAKSI, PUOLUESIHTTEERIKSI, RUOTSINKIELISTEN PUOLUEJÄRJESTÖJEN EDUSTAJAKSI SEKÄ PUOLUETOIMIKUNNAN MUIKSI JÄSENIKSI JA VARAJÄSENIKSI.

Puheenjohtaja: Siirrytään esityslistan kohtaan 14. Kokousedustajille on jaettu luettelo ehdotetuista ehdokkaista puoluekokouksen henkilövalinnoiksi. Pyydän sihteeriä lukemaan korjatun yhteenvedon, kyseessä olevasta asiasta.

Aberg, Martti (sihteeri): Toveri puheenjohtaja, saliin jaetusta pape-rista puuttuu eräs ehdotus. Minä luen nyt korjatun kappaleen niin että kaikki ne tulevat mukaan.

Asetetut ehdokkaat puoluekokouksen henkilövalinnoiksi: Puolueu-

voston puheenjohtajaksi Aattela Kalervo, Etelä-Häme, Koikkalainen Johannes, Varsinais-Suomi, Kuusi Pekka, Helsinki.

Puolueneuvoston ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi Eskman Margit Helsinki, Ojakangas Anna, Oulu, Tainio Risto, Pohjois-Häme, Tyrväinen Pentti, Kuopio, tämä viimeksimainittu siis lisäyksenä.

Puolueneuvoston toiseksi varapuheenjohtajaksi Hykkäälä Heikki, Kymi, Ojakangas Anna, Oulu, ja Tyrväinen Pentti Kuopio. Tämä viimeinen siis lisäyksenä.

Puolueen puheenjohtajaksi Sorsa Kalevi Helsinki.

Puolueen ensimmäiseksi varapuheenjohtajaksi Helle Veikko, Uusimaa.

Puolueen toiseksi varapuheenjohtajaksi Työläjärv Pirkko, Satakunta.

Puoluesihteeriksi Sundqvist Uut, Uusimaa ja Tuomioja Erkki, Helsinki.

Puoluetoimikunnan varsinaisiksi jäseniksi Aaltonen Markus, Vaasa, Ahde Matti, Oulu, Kalavainen Meeri, Kymi, Kari Leo, Etelä-Häme, Kaukovaara Uolevi Satakunta, Koikkalainen Johannes, Varsinais-Suomi, Lampi, Tauno, Lappi, Liikanen Erkki, Mikkeli, Paasio Pertti, Varsinais-Suomi, Paavola Pekka, Pohjois-Häme, Penttilä Sulo, ay-liike ja Uusimaa, Puhakka Matti, Pohjois-Karjala, Sahi Pentti, Keski-Suomi. Salo Arvo, Helsinki, Sarkkinen Pekka, Helsinki, Tuominen Risto, Kymi, Tuomioja Erkki, Helsinki.

Söderman Jacob, ruotsinkielisten puoluejärjestöjen ehdokkaana.

Moilanen Erkki, Kuopio, oli virheellisesti tässä luettelossa.

Puoluetoimikunnan varajäseniksi Aattela Kalervo, Etelä-Häme, Forsman Mauno, Kymi, Kaukovaara Uolevi, Satakunta, Moilanen Erkki, Kuopio, Niemi Oiva, Etelä-Häme, Rajamäki Kari, Kuopio, Ruukki Kaija, Uusimaa, Sarkkinen Pekka, Helsinki ja Tykkyläinen Marja-Liisa, Kuopio.

P u h e e n j o h t a j a : Ehdotukset merkittäneen pöytäkirjaan ja lähetetään menettelytapavaliokuntaan.

Tehdyt esitykset puolueneuvoston puheenjohtajaksi, I ja II varapuheenjohtajaksi sekä puolueneuvoston muiksi jäseniksi, puoluetoimikunnan puheenjohtajaksi, I ja II varapuheenjohtajaksi, puoluesihteeriksi, ruotsinkielisten puoluejärjestöjen edustajaksi sekä puoluetoimikunnan muiksi jäseniksi ja varajäseniksi päätettiin lähettää menettelytapavaliokunnan harkittavaksi.

MÄÄRÄTÄÄN TILINTARKASTAJAIN PALKKIOT SEKÄ PUOLUEKOKOUSEDUSTAJAIN JA PUOLUENEUVOSTON JÄSENTEN PÄIVÄRAHAT.

P u h e e n j o h t a j a : Siirrytään esityslistan kohtaan 19. Tämä kohta jaetaan kahtia. Ensimmäiseksi otetaan puoluekokousedustajaa ja puolueneuvoston jäsenten päiväraha ja pyydän sihteerä lukemaan puoluetoimikunnan ehdotuksen.

A b e r g , Martti (sihteeri): Toveri puheenjohtaja, puoluetoimikunta esittää että puoluekokouksen varsinaisille kokousedustajille maksettai-
siin päivärahaa 70:— markkaa vuorokaudelta, Helsingin, Espoon, Kauni-
aisten ja Vantaan kaupungeista oleville edustajille päiväraja olisi puolet eli
35:— markkaa. Kokousedustajien tulee itse huolehtia majoitus ja ruokailu-
kuluista. Edelleen puoluetoimikunta esittää, että niille varsinaisille kokous-
edustajille joilta työnantaja suorittaa ansionvähennyksen kokouspäiviltä,
maksettaisiin ansionmenetyskorvauksena 70 markkaa vuorokaudelta,
mutta kuitenkin enintään kolmelta työpäivältä. Edelleen puoluetoimikunta
esittää että varsinaisten puoluekokousedustajien matkakulut puolueko-
koukseen ja takaisin maksettaisiin käyvän linja-autotaksan tai Valtionrau-
tateiden toisen luokan mukaisesti. Edellä esitettyjä korvauksia sovellettai-
siin myös puolueuuvoston jäseniin, puolueuuvoston kokouksissa.

P u h e e n j o h t a j a : Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Puoluetoimikunnan ehdotus on tullut hyväksytyksi.

Puoluekokous päätti yksimielisesti, että puoluekokouksen
varsinaisille kokousedustajille maksetaan päivärahaa 70
markkaa vuorokaudelta. Helsingin, Espoon, Kauniaisten ja
Vantaan kaupungeista oleville edustajille päiväraha on puo-
let eli 35 markkaa. Kokousedustajain tulee itse huolehtia ma-
joitus ja ruokakuluistaan.

Puoluekokous päätti edelleen, että niille varsinaisille kokous-
edustajille, joilta työnantaja suorittaa ansionvähennyksen
kokouspäiviltä, maksetaan ansionmenetyskorvauksena 70
markkaa vuorokaudelta, mutta kuitenkin enintään kolmelta
työpäivältä.

Edelleen puoluekokous päätti, että varsinaisten puolueko-
kousedustajien matkakulut puoluekokoukseen ja takaisin
maksettaisiin käyvän linja-autotaksan tai Valtionrautateiden
toisen luokan mukaisesti.

Vielä päätettiin, että päätettyjä korvauksia tulee soveltaa
puolueuuvoston jäseniin puolueuuvoston kokouksissa.

P u h e e n j o h t a j a : Tähän samaan liittyvä asia, jossa määrätään ti-
lintarkastajain palkkioista, siirretään talousasiain valiokunnan harkittavak-
si.

Tilintarkastajain palkkioista määrääminen lähetettiin talou-
sasiain valiokunnan harkittavaksi.

VALITAAN KOLME TILINTARKASTAJAA SEKÄ KAKSI VA- RATILINTARKASTAJAA

P u h e e n j o h t a j a : Otetaan käsiteltäväksi esityslistan kohta 22, va-
litaan kolme tilintarkastajaa sekä kaksi varatilintarkastajaa.

Asia lähetettäneen talousasiain valiokunnan harkittavaksi. Valiokunta tehnee esityksen tarkistajista.

Lähetetään.

Tilintarkastajain ja varatilintarkastajaa valinta päätettiin yksimielisesti lähettää talousasiain valiokunnan harkittavaksi.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi Aarne Koskinen sekä sihteereiksi Juhani Hietanen ja Hannu Anttonen.

KÄSITELLÄÄN PUOLUEKOKOUSESITYKSET

Kansainvälisten asiain valiokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 1-7)

P u h e e n j o h t a j a : Siirrytään esityslistan kohtaan 23 ja siinä kansainvälisten asiain valiokuntaan evästettävät esitykset 1—7. Tässä on ensimmäinen puheenvuoro puoluesihteerin Sundqvistilla. Samalla hän esittelee myös ohjelmavalioikuntaan evästettävät esitykset.

S u n d q v i s t, Ulf (puoluetoimikunta): Arvoisat puoluekokousedustajat, hyvät toverit! Tänään aloittamaamme puoluekokousta on eri yhteyksissä luonnehdittu ohjelma- ja suuntakokoukseksi. Tuo luonnehdinta on varsin kuvaava ja oikeaan osunut. Tämän kokouksen merkitys puolueellemme tulee esiin niiden päätösten kautta, joita kokous tekee käsitellessään ulkopoliittista asiakirjaa, Sosialidemokratian suunta -ohjelmaesitystä sekä Järjestöpoliittista asiakirjaa. Nämä kolme puoluetoimikunnan aloitetta sisältävät aatteelliset ja käytännönpoliittiset linjavedot puolueemme lähivuosien toiminnalle. Tässä kokouksessa valittavan puoluetoimikunnan työskentely on toimintaa näiden asiakirjojen sisältämien kannanottojen toimeenpanemiseksi puoluekokouksen tahdon määrittämällä tavalla.

Ulkopoliittinen asiakirja määrittelee SDP:n aseman ja tehtävät osana kansainvälistä työväenliikettä ja osana maailman rauhantahtoista toimintaa. Asiakirjassa esitetään kansainvälisen politiikan merkittävimmät kehityspiirteet, viitotetaan SDP:n ulkopoliittinen toimintalinja ja asennoituminen kansainväliseen yhteistyöhön. Selvää on, että suhtautumisemme ulkopoliittikkaan ja kansainväliseen yhteistyöhön ei perusotteeltaan ole muuttunut mitenkään Jyväskylän puoluekokouksen jälkeisenä kolmena vuotena. Päinvastoin, nuo kolme vuotta ovat tässä suhteessa merkinneet toimintaa edellisen puoluekokouksen hyväksymän ulkopoliittisen asiakirjan pohjalta. Niin ollen on luonnollista, että ulkopoliittisen asiakirjan ongelmanasettelu ja kannanmäärittelyt noudattavat edellisen ulkopoliittisen asiakirjan linjaa.

Päähuomio kiinnitetään jännityksen lieventymiskehityksen välttämät-

tömyyteen. SDP on valmis kaikkeen mahdolliseen aktiivisuuteen ja vaivanäköön liennytyspolitiikan jatkon turvaamiseksi. Nyt asetetaan etualalle sotilaallisen varustautumisen hillitseminen ja siirtyminen todelliseen aseidenriisuntaan. Tämän toteuttamiseksi on välttämätöntä ehkäistä asevarustelukierteen jyrkentyminen uusien joukkotuhouksien muodossa. SDP tuomitsee hankkeet neutronipommin kehittämiseksi ja edellyttää kansainvälisen asekaupan tiukkaa valvontaa.

Uusi kansainvälinen talousjärjestys merkitsee syvällisiä muutoksia maailman talouselämässä ja kansainvälisessä kaupassa. Teollistuneitten maitten on vähitellen sopeutettava kehityssuunnitelmansa maailman väestön valtavan enemmistön elinehdot turvaavalla tavalla. Tämä on lähivuosina suomalaistenkin jokapäiväisessä elämässä vaikuttavaa kansainvälistä toimintaa. SDP:n mielestä Suomen on omaksuttava aloitteellinen ja myönteinen suhtautumistapa maailman kehitysongelmien voittamiseen. Sitä edellyttää ihmisten ja kansojen keskinäinen solidaarisuus, joka on sosialidemokraattisen työväenliikkeen keskeinen ja kestävä kansainvälisen toiminnan lähtökohta. Aloitteellista ja johdonmukaista asennoitumista uuden kansainvälisen talousjärjestyksen toteuttamisessa edellyttää myös oman kansantaloutemme pitkäjänteinen rakentaminen.

Näiden viimevuosien ajankohtaisten kansainvälisten vaikutteiden pohjalta SDP määrittelee suhtautumisensa Suomen ulkopoliittiseen asemaan ja maamme noudattamaan ulkopoliittiseen linjaan. Kansainvälisen kehityksen uudet piirteet eivät ole mitenkään muuttaneet vuoden 1948 Ystävyy-, yhteistyö- ja avunantosopimuksen merkitystä maamme harjoittaman ulkopoliitiikan perustana. YYA-sopimukseen perustuvat hyvät ja luottamukselliset suhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä on rakennettu Paasikiven—Kekkosen linjan mukaisen ulkopoliitiikan toteuttamiselle. Siihen perustuva rauhantahtoinen puolueettomuuspolitiikka tekee mahdolliseksi aloitteellisen toiminnan maamme lähialueitten ja koko Euroopan turvallisuuden lujittamiseksi sekä tasa-arvoisen yhteistyön edistämiseksi. Maamme ulkopoliittisen peruslinjan mukaisesti SDP korostaa pohjoismaisen yhteistyön merkitystä ja toimii sen jatkamisen ja laajentamisen puolesta.

Kulunut puoluekokouskausi on ollut SDP:n kansainvälisessä toiminnassa vireän aktiivisuuden sävyttämä. Olemme puolueena asettaneet uusia konkreettisia tavoitteita ja kehittäneet toimintamuotojamme. Vanha sanonta siitä, että SDP on jo perusolemukseltaan rauhanliikettä, on saanut uutta ja elävää vahvistusta. Tämä tulee esille erityisesti, kun tarkastelemme SDP:n suhtautumista Sosialistiseen Internationaaliin ja puolueemme asemaa kansainvälisen sosialidemokratian piirissä. Olemme toimineet päättäväisesti ja johdonmukaisesti kansainvälisen jännityksen lieventämispolitiikan puolesta. Olemme olleet viime vuosina erityisen aloitteellisia aseidenriisunnan kysymyksissä.

Sosialistisen Internationaalin aseidenriisuntakokous järjestettiin täällä Helsingissä poikkeuksellisen merkittävänä ajankohtana, ja se oli hyvä pohja jatkotoiminnalle aseidenriisunnan puolesta. Kokouksen merkitystä korosti Neuvostoliiton ja Yhdysvaltojen arvovaltaisten tarkkailijoiden läsnäolo ja heidän kokouksessa pitämänsä puheet. On merkille pantavaa, että Neuvostoliiton valtuuskunnan johtaja oli korkea-arvoinen Neuvostoliiton kommunistisen puolueen johtohenkilö.

Aseidenriisuntakokouksen ja SDP:n omaksuman aloitteellisen politiikan perustalta arvioituna ei ole sattuma, että puolueen puheenjohtaja toveri Sorsa valittiin äskettäin Sosialistisen Internationaalin aseidenriisunnan mahdollisuuksia selvittävän työryhmän puheenjohtajaksi. Tämä valinta tuo esiin SI:n ajattelutavan tässä asiakysymyksessä ja sisältää huomionosoituksen SDP:tä ja toveri Sorsaa kohtaan.

Aiomme jatkaa edelleenkin aktiivista toimintaamme Sosialistisen Internationaalin piirissä. Kansainvälinen sosialidemokratia on avainasemassa pyrittäessä määrittelemään etenemislinjoja yhdessä kansainvälisen ammattiyhdistysliikkeen kanssa työllisyyden parantamiseksi ja uuden taloudellisen kehitysvaiheen aloittamiseksi.

Myös ensi marraskuussa järjestettävä Internationaalin kongressi painuu koko ihmiskunnan kannalta oleellisiin kysymyksiin. Pohjoisen ja etelän, kehitysmaitten ja teollistuneitten maitten vuoropuhelu, talouspolitiikan linjanvedot, aseidenriisunnan voimistaminen, tuki eteläisen Afrikan vapautensa puolesta taisteleville kansoille sekä toiminta ihmisoikeuksien puolesta ovat esillä ensi syksyn kokouksessa. Jo kokouksen teemat heijastavat sitä, että kansainvälinen sosialidemokratia on tänä päivänä muuttakin kuin länsieurooppalainen teollistuneitten valtioitten poliittinen liike. Internationaalilla on laajat yhteydet kehitysmaihin sosialistisiin ja edistysmielisiin puolueisiin ja kansanliikkeisiin. SDP yhdessä muiden pohjoismaiden veljespuolueiden kanssa on ollut tukemassa SI:n toimintapiiriin avartamista sekä poliittisesti että ammatillisesti. Tämä on linjamme jatkossakin.

Kansainvälisen politiikan myönteisiin kehityspiirteisiin on viime vuosiina kuulunut myös kansainvälisen työväenliikkeen eri aatteellisten virtausten välisen vuoropuhelun edistäminen. Sosialidemokratian ja kommunismin säännelty vuorovaikutus lisää mahdollisuuksia edistysaskeliin poliittisen ja sotilaallisen jännityksen lieventymiseksi, aseidenriisunnan toteuttamiseksi sekä sosiaalisen edistyksen puolesta. SDP:n omat kontaktit Neuvostoliiton kommunistisen puolueen sekä muiden sosialististen maiden johtavien puolueitten kanssa ovat rohkaisemassa jatkotyöhön.

SDP:n lähtökohtasuhteissa NKP:hen ja muihin kommunistisiin puolueisiin on maamme ulkopoliittisen aseman kaikinpuolinen vahvistaminen, rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteiden mukaisen yhteistyön kehittäminen ja kansainvälisen rauhantilan perusteiden lujittaminen. Kuluneel-

la puoluekokouskaudella saavutettiin SDP:n ja NKP:n keskeisissä suhteissa uusi taso, kun NKP:n valtuuskunta vieraili Suomessa SDP:n kutsusta maaliskuussa. SDP:n mielestä suorat neuvottelu- ja yhteistyösuhteet NKP:n ja muiden sosialististen maiden johtavien puolueiden kanssa ovat tulevaisuudessakin suureksi hyödyksi liennytyspolitiikan tulosten varmistamiseksi sekä pysyvän rauhantilan turvaamiseksi.

Ulkopoliittisen asiakirjan toteuttaminen on SDP:lle myös sisäisen järjestötoiminnan tehtävä. Sosialidemokraattien on johdonmukaisesti jatkettava toimintaansa kansalaistietoisuuden lisäämiseksi ulkopoliittikan ja kansainvälisen yhteistyön alueella. Kansainvälisen vuorovaikutuksen syvällisesti sisäistäneenä liikkeenä sosialidemokratia haluaa korostaa rauhantahtoisen kansainvälisen yhteistyön ehdotonta välttämättömyyttä. Sil-le ei ole realistisia vaihtoehtoja. Tasapainoisen ja maailmanlaajuisen kehityspoliittikan taloudellisten ja poliittisten perusteiden rakentamisessa suomalaisten sosialidemokraattien vastuuntuntoinen asennoituminen ja kansainvälisen politiikan ongelmien jatkuva opiskelu on eräs hyvin tärkeä osatekijä. Kehityksen mahdollisuuksien etsiminen ja käytännöllinen valmius kansainväliseen solidaarisuuteen ovat elämänmyönteisen ja rohkean sosialidemokratian tunnusomaisia piirteitä.

Hyvät toverit! Ulkopoliittisesta asiakirjasta ja tästä yleispiirteisestä esittelystä ilmenevä kansainvälisen taloudellisen ja poliittisen tilanteen analysointi on ollut taustalla puoluetoimikunnan laatiessa tämän puoluekokouksen keskeisintä aloitetta, Sosialidemokratian Suuntaa.

Socialidemokraattisen Järjestöväen ja puoluejohdon saamat kokemukset puolueen tavoiteohjelmien laatimisesta, toimeenpanosta ja järjestöllisistä vaikutuksista johtivat siihen, että viime puoluekokouksessa tehtiin erityinen päätös puolueen ohjelmatyön kehittämisestä. Tuo päätös velvoitti puoluetoimikuntaa laatimaan tämän puoluekokouksen käsiteltäväksi uudenkaltaisen ohjelmallisen asiakirjan. Tämän päätöksen mukaan puolueen ohjelmatyössä ja konkreettisesti myös esillä olevassa Sosialidemokratian Suunta -esityksessä on haluttu kiinnittää huomio puolueen tavoitteista muodostuvaan kokonaisukuvaan sekä puolueen poliittiseen Uniaan ja politiikan pääasiallisiin toteuttamiskeinoihin eli strategiaan.

Puoluekokouksen päätöksen mukaisesti asia alistettiin luonnosvaiheessa puoluejärjestöjen käsittelyyn. Järjestöille jäi virallisten lausuntojen antamiseen aikaa runsaat kolme kuukautta ja ennen puoluekokousta on luonnokseen ja puoluetoimikunnan varsinaiseen esitykseen voitu perehtyä yhdeksän kuukauden ajan. Puoluetoimistoon lähetettiin puolueosastojen ja muiden järjestöjen sekä eräitten asiantuntijatovereitten lausuntoja talven mittaan runsaat 400 kappaletta. Asiaan perehtymisen laajuutta osoittaa se, että Työväen Sivistysliittoon ilmoitettiin lähes 550 opintokerhoa, jotka oli perustettu nimenomaan Sosialidemokratian Suunnan käsittelyä varten. Luonnoksen ja esityksen pohjalta käyty keskustelu puo-

luen aatteellisesta perustasta ja lähivuosien poliittisista tehtävistä on vertaansa vailla oleva suoritus koko puoluekenttää ajatellen. Kokemuksen perusteella me voimme olla vakuuttuneita siitä, että järjestöväki ei hyväksy viime vuosina esitettyjä ajatuksia aatteiden kuoleutumisesta ja kaikkivaltiaan teknokraattisuuden kasvavasta mahdista. Sosialidemokraattit ovat halukkaita ja valmiita aatteelliseen, linjaa vetävään keskusteluun suomalaisen yhteiskunnan kehittämistä, kotimaamme ja kansamme tulevaisuudesta.

Poliittisen suunnittelutyön perimmäinen syy ei luonnollisestikaan ole vain keskustelu sen itsensä vuoksi. Suunnittelutyön tehtävät määräytyvät ajankohtaisista tarpeista. Nykyinen pitkävaikutteinen taloudellisen kehityksen kriisi vaatii vastuunsa tuntevilta poliittisilta tahoilta aivan uudenkaltaista aloitteellisuutta. Kansalaisilla on oikeus osallistua työttömyyden syiden, uudistuspolitiikan tiellä olevien esteiden, taloudellisten päätöksentekorakenteiden ja työtehtäviensä muutosten arviointiin. Realistinen ja myönteinen uudistusmielisyys voi perustua vain tietoon, erilaisten kehitysvaihtoehtojen vertailuun ja avoimeen poliittisten tavoitteiden asettamiseen.

SDP:n ohjelmatyö lähtee siitä, että yhteiskunnan kansanvaltainen kehittäminen edellyttää viimekädessä kansalaisten henkilökohtaisia kannanmäärittelyjä. Oman avoimen ohjelmatoimintansa kautta SDP haluaa laajentaa kansanvaltaista keskustelua suomalaisen yhteiskunnan kehittämissuunnasta.

On syytä todeta aatteellispoliittisen keskustelun tarpeellisuus itse puoluelämänsä kannalta. Perusluonteensa mukaisesti sosialidemokratia vierastaa dogmeihin perustuvia »lopullisia ratkaisuja». Jatkuvan itsekriittisyyden kautta meidän on pidettävä periaatteelliset ja käytännön poliittiset linjavaihtomme ajan tasalla, sillä tulevaisuuteen ei todellakaan voi kulkea peruutuspeiliin katsomalla.

Suunta-aloitteeseen liittyy esitys puolueen ohjelmatyön kehittämistä. Puolue toimikunnan käsityksen mukaan olisi huolehdittava puolueen kokonaiskuvan täsmentämisestä ja ajankohtaistamisesta siten, että nyt esillä oleva ohjelma käsiteltäisiin tarpeellisella tavalla uudistettuna myös seuraavassa puoluekokouksessa. Selvää on että tällöin tulisi keskustella asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja uudistuspolitiikan tielle tulevista esteistä. Koska emme kuvittele löytäneemme ikuisesti päteviä viisasten kiviä, tulisi seuraavankin puoluekokouksen poliittisessa keskustelussa arvioida puoluelinjaa kokonaisuutena. On kuitenkin korostettava, että valmius aloitteelliseen poliittiseen suunnittelutyöhön ei voi tarkoittaa nyt tehtäviä päätösten merkityksen vähenemistä. Sosialidemokratian suunta ei ole vain keskustelun pohja, vaan muuttuu puoluekokouksen tahdon mukaisesti puolueen kiinninaulatuiksi tavoitteiksi ja poliittiseksi linjaksi. Se velvoittaa sääntöjen mukaisella tavalla muita puolue-elimiä.

Puolueen ohjelmatyön kehittämisen kannalta on olennaista piiritason ja kunnallisjärjestötason poliittisen suunnittelun voimistaminen. Aluepoliittinen ohjelmatuö on vasta lähtenyt liikkeelle. Vielä emme kenties ole löytäneet mahdollisimman tehokkaita keinoja joilla poliittinen suunnittelu-toiminta voitaisiin kykeä käytännön poliittiseen ahertamiseen ja erityisesti pitkäjänteiseen vaali toimintaan. Olen kuitenkin vakuuttunut siitä, että puolueemme vaalikannatuksen kasvu on huomattavalta osin sen varassa, miten me kykenemme etenemään avoimena ihmisten elämisen laatua parantamaan pyrkivänä ihmisiä omakohtaiseen ajatteluun ja toimintaan rohkaisevana kansan liikkeenä. Tämä ongelmakenttä on puolue työ ja poliittisen vaikuttamisen tehostamista ajatellen nyt ydinasia.

Puoluetoimikunta valmisteli suuntaesitystä puolueperiaateohjelmaa aatteelliselta perustalta. Vuonna 1952 hyväksytyn periaateohjelman iskevä ja lyhyt sanonta uhmaa jo lennokkuutensa voimalla aikaa ja kielellisiä muotioikkuja. Toisaalta periaateohjelma on siinä määrin yleispiirteinen, että tavanomaiset poliittiset edistysaskeleet eivät tee sitä vanhentuneeksi. On kuitenkin tosiasia, että puoluepiirissä käydään keskustelua periaateohjelman ajankohtaisuudesta. Jotkut, tosin kovin pieni joukko, tuntuu haluavan puolueen luonteen muuttamista siinä suhteessa, että käsite sosialismi poistettaisiin puolueen periaatteellisista tunnuksista. Jonkunverran laajempaa piiriä on askarruttanut periaateohjelman ajankohtaisuus, lä-
x hinnä siinä valossa, että kapitalistisen tuotantotavan tunnuspiirteet ovat melkoisesti muuttuneet neljännesvuosisadan aikana. Samoin on selvää, että kansainvälispoliittinen tilanne on nyt toinen kuin kylmän sodan oloissa 50-luvun alussa.

Puoluetoimikunta ei ole nähnyt tarvetta periaateohjelman uudistamista tarkoittavien esitysten tekemiseksi. Puoluekokouksen päätettäväksi esitetään, että puolue toimikunnan tehtäväksi asetettaisiin periaateohjelman asemasta ja ajankohtaisuudesta puoluepiirissä käytävän keskustelun seuraaminen. Tätä esitystä tehdessään toimikunta on lähtenyt siitä, että periaatekeskustelun on kaikissa vaiheissa tapahduttava avoimessa ja vilpittömässä hengessä. Minkäänlainen ryhmäkohtaisuus ei ole sen yhteydessä puolue-edun mukaista ja aina on pidettävä mielessä myös se, että periaatekeskustelun merkitys mitataan viimekädessä puolueen aseman ja vaikutusvallan kehittymisenä.

Hyvät toverit, kiinnitän seuraavassa huomiota sosialidemokratian suuntaesityksen eräisiin keskeisiin piirteisiin.

Suunnan voi katsoa sisältävän 5 elementtiä, jotka tulevat esille kautta linjan, ilman että niitä aivan tarkasti voi yhdistää nimenomaisiin tekstijaksoihin.

Ensinnäkin esitykseen sisältyy sosialidemokratian aatemaailman lähtökohtana pitäen tehty aatteellispoliittinen katsaus ja suomalaisessa yhteiskunnassa vaikuttavien ideologisten virtausten erittely.

Toiseksi esitykseen sisältyy sodanjälkeisen taloudellisen kehityksen ja kansantalouden nykytilan arviointi.

Kolmanneksi ja varsin voimakkaana ajatuksena on esillä vaatimus taloudellisen demokratian toteuttamisesta. Tämä vaatimus on yhdistetty sekä valtiollisen tason päätöksentekoon, jolloin se varsin pitkälle on valtiösääntöasia, että työelämän uudistamiseen, jolloin sen vaikutukset mitataan yksittäisen työntekijän välittömässä kokemus- ja vaikutuspiirissä.

Neljänneksi esitykseen sisältyy yhteenvedo SDP:n tavoitteista yhteiskuntaelämän eri osa-alueiden uudistustyön jatkamiseksi.

Ja viidenneksi esitykseen sisältyy SDP:n toimintapolitiikan olennaisen suuntaviivojen määrittely.

Aatteellispoliittisen arvioinnin osalta on huomiota kiinnitettävä siihen, miten sosialidemokratia liittää toisiinsa kansanvaltaisen uudistustyön ja yhteiskunnan sosialistisen kehityslinjan. Ihmisten kansanvaltaiset oikeudet on turvattava uudistustyön kaikissa vaiheissa. Ihmisten perusoikeuksia on laajennettava erityisesti taloudellisen sosiaalisen ja sivistyksellisen turvan osalta. Uudistuspolitiikkaa toteutetaan sitä mukaa kuin kansan enemmistö sen hyväksyy.

Suunnassa tuodaan esiin sosialidemokraattisen työväenliikkeen mittavat saavutukset valtiollisen kansanvallan toteuttamisessa ja suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisessa ja sivistyksellisessä rakentamisessa. Mutta edelleenkin suomalainen yhteiskunta perustuu olennaiselta osin harvainvaltaan. Tuotantovälineitten käyttöä ja sitä kautta taloudellisen kehityksen suuntaviivoja koskeva päätöksenteko on riippuvaista kapitalistisista omistus- ja vallankäyttösuhteista.

SDP näkee aatteellisena ja käytännön poliittisena tehtävänänsä kansanvallan toimintapiirin avartamisen myös tuotannollista toimintaa koskevaksi. Kansalaisten sosiaalinen turvallisuus palkansaajaväestön, itsenäisten pienviljelijöitten ja muiden pienituloisten väestöryhmien elinotujen turvaaminen ja määrätietoinen parantaminen on kaikessa oltava etusijalla. Näiden tavoitteiden toteuttaminen edellyttää harvalukuisten suuromistajien etuoikeuksien poistamista. Nämä sosialidemokratian periaatteelliset kannanotot saavat erityistä painavuutta nykyisenä aikana, jolloin talousjärjestyksen kyvyttömyys kansalaisten elinehtojen turvaamisessa on aivan liian monen ihmisen elämän tilannetta synkistävää arkitodellisuutta.

Tuotantorakenteen vahvistamiseen ja kansanvallan toimintapiiriin laajentamiseen on etsittävä ratkaisuvaihtoehtoja kansalliselta pohjalta nykypäivän ja tulevaisuuden tarpeet mielessä pitäen. Historian ja työväenliikkeen kunnioitettujen peruskiven muuraajien aatteelliseen perintöön tutustuminen on hyödyksi ja tarpeellista. Se ei kuitenkaan muuta sitä perustilannetta, että koskaan aikaisemmin sosialidemokraattisella työväenliikkeellä ei ole ollut ratkaistavana niitä pitkälle kehittyneen teollisen yhteiskunnan ongelmia, jotka meillä tässä ja nyt ovat käytännön poliittista todel-

lisuutta. Tämän ajattelutavan pohjalta on kirjoitettu suuntaesityksen aatteelliset arvioinnit ja kannanmäärittelyt sekä viitotettu taloudelliseen kansanvaltaan.

Taloudellisen kehityksen kriisin arviointi kokonaisvaltaisella tavalla on sekä taloustieteen että poliittisen analyysin kannalta kovin vaikea tehtävä. On helppo heittää esiin teesejä siitä, että kysymyksessä on kapitalismin kriisi tai teollisen maailman kriisi tai ekologinen kriisi. Nimitysten keksiminen ei asian vaikein puoli olekaan. Eikä sosialidemokraateille nimikkeiden esittäminen ole periaatevalinta. Me kyllä näemme kapitalistisen talousjärjestelmän kaikki kriisi-ilmiöt ja sen maiden taloudelliset vaikeudet jotka ovat saaneet myös kriisisanalla kuvattavissa olevia ilmenemismuotoja. Me näemme myös luonnonvarojen uusiutumiskyvyn sekä energian, että elintarvikkeiden tuottamisen uhkatekijän. Suuntaesityksessä on pyritty tiivistämään viileä erittely taloudellisen kehityksen kriisin syistä ja olennaisimmista ilmenemismuodoista. Taloudellisesta kriisistä irtautuminen edellyttää tuotannollisen rakenteen hallittua uudistamista eli rakennepolitiikan sisällön ja toteutustavan suunnittelemista. Työllisyystilanteen parantamiseksi kestävällä tavalla tarvittaisiin sen kaltaista ennakkoluulottomuutta, johon ei vielä näytetä oltavan tässä yhteiskunnassa valmiit.

Työväenpuolueen täystyöllisyystavoite on väistämättä ja ilman mitään empimistä nykypäivän Suomessa ensimmäinen poliittisen elämän arviointiperuste. Rakennemuutokset teollisuudessa ja kansalaisten elämisen laatua kohottavien hyvinvointipalvelusten tuotannon suosiminen tavara-tuotannon sijasta ovat työllisyyspolitiikan pitkävaikutteisia perustekijöitä.

Mutta sekä talouspolitiikan kannalta että työelämän uudistamisen kannalta on nähtävä myös työaikakysymyksen olennainen merkitys. Viime puoluekokouksessa SDP asetti tavoitteekseen kahden viikon palkallisen talviloman. Tuolloin jopa vitsailevaan sävyyn huomauteltiin, että sosialidemokraatit haluavat saada talvilomiaan samaan aikaan, kun työvoimapolun vuoksi oikeastaan pitäisi tuoda maahan vieras työvoima. Nyt on jottapauksessa saatu alulle talviloman toteutus. Työajan lyhentämismahdollisuudet ovat keskustelussa esillä yhä useammin ja yhdessä ammattiyhdistysliikkeen kanssa on etsitty keinoja kokonaistyöajan lyhentämiseksi siten että sen työllisyysvaikutukset olisivat mahdollisimman tuntuvat. Asiaan liittyvä vaikea kysymys on tietysti ansiotason turvaaminen.

Työaikakysymyksen käsittelyyn on liitettävä olennaisesti vaikuttavana osana myös työaika-käsitteen sisällön uudelleen arviointi. Yritysdemokratian ja työelämän uudistuksen edistyminen voi toteutua laajassa mittakaavassa vain jos ajatusten ja tavoitteiden toimeenpanemiselle on turvattu riittävästi aikaa jokaisen työntekijän kohdalla. Työtehtävien laajalaistaminen ja jatkuva sisällöllinen muuttuminen edellyttää sekä yleisivistävää, että ammatillista jatkokoulutusta, joka tulee nähdä periaatteessa työhön kuuluvana toimintana. Pitkäjänteisenä tavoitteena ei voi olla ihmi-

sen eristäminen työstävään työn luonteeseen ja työolosuhteiden uudistamiseen inhimillistä kehitystä tukeväksi.

Työaikakysymykseen on puolueemme piirissä paneuduttu erityisessä alustuksessa, joka on valmistettu viime puoluekokouksen päätöksen mukaisesti.

Alustus lähetetään alkusyksystä puoluejärjestöjen käsiteltäväksi. Tämä aihe on koko laajuudessaan tärkeä tutkimus ja opiskelukohde, johon on syytä paneutua sekä puolueen ja ammattiyhdistysliikkeen johtotasolla, että työelämässä ja puolue toiminnassa perustasolla.

Taloudellisen demokratian vaatimus hallitsee koko suuntaesitystä. Sen osalta voidaan viitata melko yksityiskohtaiseen jaksoon, jossa asetetaan tavoitteita investointipolitiikan suunnitelmallisuuden parantamisesta ja hallituksen talouspoliittisten valtaoikeuksien lisäämisestä. Paitsi valtio säännön uudistamisen kautta myös muuttamalla hallituksen ja Suomen Pankin työnjakoa. Edelleen vaaditaan valtion tuottolaitosten selväpiirteistämistä liikepankkien ja vakuutuslaitosten hallinnon perinpohjaista uudelleen järjestämistä työeläkelaitosten yhdistämistä ja niiden toiminnan kansanvaltaistamista ja osuustoiminnan edellytysten parantamista. Taloudellisen demokratian vaatimuksiin kuuluu valtiollisen yritystoiminnan voimakas laajentaminen myös metsäteollisuudessa ja puuraaka-aineen riittävän ja tasaisen saannin turvaaminen. Energiatuotannon ja lääketeollisuuden siirtäminen julkisen vallan haltuun on kuulunut SDP:n tavoitteisiin jo pitkään.

Taloudellisen demokratian toteuttamisessa on selvittävä suomalaisen palkansaajarahastojärjestelmän mahdollisuudet.

Tämä rahasto on nähtävä keinona siirtää yritystoiminnassa syntyvästä uudesta varallisuudesta osa varallisuuden luojiin, eli työntekijöitten hallitsemiin rahastoihin. Tällä tavoin laajenisi vähitellen yritysten omistuspohja niin, että myös työntekijöillä avautuisi uusia vaikutusmahdollisuuksia yritysten päätöksenteossa.

Palkansaajarahastojatituksen olennaisena piirteenä on myös se että sen avulla turvataan riittävä säästöjen muodostuminen investointitoimintaa varten. Suuntaesityksessä vaaditaan asiaa koskevan selvitystyön aloittamista.

mahdollisimman nopeasti puoluekokouksen jälkeen on tarkoitus asettaa sosialidemokraattisista asiantuntijoista ja ammattiyhdistysliikkeen edustajista muodostuva puolueen työryhmä valmistelemaan asiaa selvittävää aineistoa ja SDP:n yksityiskohtaisia tavoitteita. Selvää on, että tätäkin aineistoa toimitetaan myös puoluejärjestöjen käsittelyä ja opintotoimintaa varten.

Suuntaesitykseen sisältyy yhteenveto yritysdemokratian kehitysvaiheista ja SDP:n vaatimuksista yritysdemokratian syventämiseksi. Tänä keväänä eduskunnassa käsitelty esitys yhteistoiminnasta yrityksissä on ym-

märrettävä vasta alkuvaalin vaiheena todellisen myötämääräämisen ja päätöksenteon uudelleen järjestämisen toteuttamiseksi työelämässä. Yritysdemokratian toimeenpanon ja työelämän uudistamisen vastustaminen asenteellisista syistä tai järjestöpoliittisen taktikoinnin vuoksi on lyhytnäköistä. Ellei työväenliikkeen ja palkansaajaväestön pitkään ajamia työelämän uudistustavoitteita saada kohtuullisen aikataulun puitteissa käytännöllisen toteutuksen kohteiksi, horjutetaan vakavasti luottamusta yhteiskunnan tasapainoiseen uudistusmahdollisuuteen. Siihen ei luulisi olevan syytä pinttyneemmälläkään taantumuksellisella, onhan suomalainen sivistystaso ja kansanvaltainen käytäntö kansainvälisestikin verrattaessa tavattoman korkealla tasolla.

Valtion ja kuntien lisääntyneet tehtävät ja myös kasvanut taloudellinen merkitys edellyttävät myös julkisen vallankäytön aatteellispoliittista arviointia kuten useissa puheenvuoroissa äsken käydyssä keskustelussa todettiin. Tämä on erityisen tarpeellista sen vuoksi, että sosialidemokratia on tänä päivänä keskeisesti vaikuttamassa julkisen vallan kautta yhteiskunnalliseen kehitykseen. Julkisessa mielipiteessä halutaan asia yksinkertaistaa ja vääristellä sellaiseksi, että julkinen valta olisikin itse asiassa lähes sama sosialidemokratian vaikutuspiiri. Tiedämme, että näin ei ole asian laita. Julkinen valta tottelee porvarillisen hengenperinnön ja taloudellisen harvainvallon ääntä huomattavasti laajemmalti kuin eduskunnan niukka porvarillinen enemmistö antaisi oikeutuksen.

Kansalaisten omakohtaisen vaikutusmahdollisuuden turvaaminen ja yhteiskunnallisten palvelujen ihmisläheinen sujuminen edellyttää virkavaltaisuuden syiden selvittämistä. Sosialidemokratia haluaa vähentää virastovaltaajasen puolustamia etuoikeuksia.

Hyvät toverit, suuntaesitykseen sisältyvä yhteenveto SDP:n tavoitteista yhteiskuntapolitiikan eri osien uudistamiseksi on laadittu sen ohjelmatyön pohjalta joka puolueen piirissä käynnistyi 60-luvun lopulla. Sen jälkeen pidetyissä puoluekokouksissa sekä niiden välisinä aikoina puolue-neuvostossa ja puoluetoimikunnassa käsiteltiin kymmenittäin ohjelmallisia kannanottoja ja suoritettiin niiden tarkistamisia. On selvää että suuntaesitykseen ei ole voitu kirjata kuin pieni osa niistä yksityiskohtaisista tavoitteista, joita sisältyy vuosien varrella tehtyihin kannanottoihin. Nyt esiteltävä yhteenveto pyrkii kuitenkin sisältämään keskeisimmät edelleen ajankohtaiset tavoitteet. Jatkoksin on tarkoitus ja varmasti tarpeellista käsitellä puolue-elimissä laajoja erillisohjelmia. Puoluetoimikunta ei kuitenkaan pitänyt mahdollisena paisuttaa suuntaesitystä pikemminkin oli halukkuutta supistaa esitystä nykyisestäään.

Puuttumatta tässä yhteydessä laajemmin eri alojen tavoiteasetteluun haluan kiinnittää huomiota valtioelinten asemaa ja vaalijärjestelmää koskeviin esityksiin. SDP:n puolueeneuvosto on aikanaan tehnyt päätöksen siitä, että valtiosäännön uudistusta on vietävä eteenpäin osaratkaisujen

kautta. Muuhun ei ole nähty poliittisia mahdollisuuksia ja valtiosääntöky-symys on monitahoisuudessaan sisällöllisestikin sellainen että vain osa-ratkaisujen kautta voidaan saavuttaa käytännöllistä edistymistä.

SDP on koko nykyisen valtiosäännön voimassaoloajan korostanut eduskunnan ja parlamentarismin merkitystä. Se tulee esille myös suuntae-sityksessä. Sen sijaan vaalijärjestelmien osalta puolueen kannanotot ovat vaihdelleet. Toisinaan ovat korostuneet niin sanottujen pitkien listojen jär-jestelmän kielteiset piirteet, toisinaan on haluttu uudistaa presidentin vaa-litapaa suoran kansanvaalin pohjalle.

Suuntaesitys korostaa johdonmukaisesti edustuksellisen demokratian ja eduskunnalle vastuunalaisen hallituksen merkitystä. Tältä pohjalta on päädytty suunnan sisältämiin esityksiin valtioelinten toimivaltasuhteiden osittaisesta tarkistamisesta. Tasavallan presidentin vaalitavan osalta esi-tys sisältää toisaalta kannanoton eduskuntavaalin puolesta ja toisaalta tuodaan esille valmius neuvotella vaalitavan uudistamisesta siten, että eräänä osana ja mahdollisuutena siihen sisällytetään tuo eduskuntavaali.

Suunta-esityksessä on merkittäviä kannanottoja puolueen toimintalin-jan määrittelemiseksi. Talven mittaan käydyissä keskusteluissa korostui eräin osin melkoisesti vaatimus niin sanotun strategian sisällyttämisestä suuntaesitykseen. Mielestäni tuolla strategia sanalla ei voida selväkielelli-sesti tarkoittaa muuta kuin puolueen toimintalinjan yleispiirteiden määrit-telyä.

Puolueen poliittinen toiminta rakentuu sen varaan, että sosialidemok-ratia luottaa ehdottomasti kansanvaltaan ja kansanvaltaisiin menettelyta-poihin niin valtiollisessa kuin järjestöelämässäänkin. Kansan laillisilla vaa-leilla valitsemien vallankäyttöelinten ennen muuta eduskunnan ja kunnan-valtuustojen tahto on ratkaisevaa.

Mutta sosialidemokratian mielestä kansanvalta ei toteudu vain valtioe-linten puitteissa ja hallintokoneiston toimesta. Työväenliikkeen tavoittei-den esittäminen kansalaisten rohkaiseminen toimintaan elämisenehtojen puolesta kotimaan ja ihmiskunnan edistyksen puolesta edellyttää laajaa järjestötyötä ja kansalaistoimintaa. Se on kansanvallan olennainen piirre, jota ilman vaalitoiminta ja edustuksellisten elinten työ on vain tyhjä uiko kuori, pelkkä demokratian muoto ilman sisältöä. Sen vuoksi SDP korostaa poliittisen järjestötyön ja ylipäättänsä kansalaisten omakohtaisen vaikutta-misen ja vastuunkantamisen merkitystä. Kansalaisten omakohtainen osal-listuminen ja vaikuttaminen on ihmisystävällisen asuinseudun ja rikkaan työelämän sekä tietoisuutta syventävän opiskelun lähtökohta. Kansalais-ten omakohtaisen vaikutuksen ja vastuuntunnon tyrehdyttäminen merkit-see virkavaltaisuuden kasvua ja ihmisen irottamista ympäristöstään pel-käksi sivulliseksi.

Sosialidemokratiaan kuuluu erottomattomasti kansanliikkeen olemus monipuolinen järjestöelämä ja kansalaisen omakohtainen vaikuttaminen

kansalaistoiminnan eri muotojen kautta. Nykyaikaisen tiedonvälityksen ja vapaa-ajan käytön tuomat uudet mahdollisuudet on osattava käyttää hyväksi. Lähimmäisyyden tunnetta ja luovaa kykyä lisäävä työväenliikkeen omaehtoinen kulttuuritoiminta ja virkistäytyminen tarjoavat myös nykypäivän kiireisille ihmisille väyliä henkiseen nousuun. Työväenliikkeen on järjestötyössään nähtävä ihmiset myös perheenjäseninä, vanhempina, nuorina ja lapsina. Työväenliikkeen on kansalaistoiminnassaan otettava huomioon ihmisten välitön hyvinvoinnin ja elämisen laadun parantamisen tarve. Tämä edellyttää perheyhteisön huomioonottamista. Kiinnitin huomiota siihen, että kaikki nämä asiat olivat tavalla taikka toisella esillä niissä puheenvuoroissa, jotka äsken käytiin poliittisen tilanteen yhteydessä.

Näin on erittäin hyvä asia, sillä järjestöpolitiikkaan on todellakin keskiyttyvä. Mutta samalla kiinnitän puoluekokouksen huomiota siihen, että sekä suuntaohjelmassa että etenkin tietysti järjestöpoliittisessa ohjelmassa, joka nyt ensimmäisen kerran on puoluekokouksessa käsiteltävänä kokonaisvaltaisena ohjelmana, on juuri näihin asioihin haluttu kiinnittää huomiota. Jotenka toivon että nämä esitykset nyt todella otetaan vakavasti ja perehdytään niihin. Nyt esilläoleva järjestöpoliittinen asiakirja, jonka toveri Matti Ahde tässä esittelee illan mittaan keskittyy ja tällä hetkellä puolueorganisaation toimintaan. Tavoitteeksi on seuraavassa asetettava koko sosialidemokraattisen liikkeen toimintamuotojen uudelleenarviointi tulevaisuudenkin tarpeet huomioon ottaen.

SDP:n toiminnallisiin lähtökohtiin kuuluu erottamattomasti yhteistyö ammattiyhdistysliikkeen kanssa. Tätäkin asiaa selvitetään perusteellisemmin järjestöpoliittisessa asiakirjassa. Mutta tässä on hyvät toverit syytä ottaa tarkemmin esille vielä puolueen toimintalinjan kannalta 2 asiaa: SDP:n ja SKP:n suhteet sekä puolueen hallituspolitiikan peruslinja.

Suuntaesitykseen sisältyy puolueen omaksuma kannanmäärittely yhteistyöstä SKP:n ja kansandemokraattisen liikkeen kanssa. Puoluetoimikunta ei pitänyt tarpeellisena muuttaa aikaisempaa suhtautumista tähän asiaan. Puoluekokoukselle on kuitenkin tehty esityksiä, joiden mukaan pitäisi pyrkiä ohjelmalliseen yhteistyöhön vasemmistoryhmien kesken. Asia tuli näkyvällä tavalla esille myös SKP:n puheenjohtajan puheessa joka pidettiin äskettäisessä kommunistien puoluekokouksessa. Tuossa puheessa todettiin, että tulisi »ryhtyä neuvottelemaan yhteisestä tavoite- ja toimintaohjelmasta, jolle yhtenäinen ammattiyhdistysliike antaisi voimakkaan tuen ja joka muodostaisi perustan yhdensuuntaiselle vaalikamppailulle.»

Tavaksi tulleeisiin esityksiin on jälleen kerran syytä antaa selvä vastaus. Puoluetoimikunnan käsityksen mukaan yleiseen poliittiseen ohjelmaan tähtääviin neuvotteluihin ei ole edellytyksiä eikä tarvetta. Tähän kannanottoon on päädytty sekä aatteellisten että käytännön poliittisten syiden pohjalta. Kansandemokraattisen liikkeen johtavan ytimen muodostama kom-

munistinen puolue on marxilais-leniniläinen vallankumouksellinen puolue. On selvää, että kommunistit määrittelevät arvostuksensa, ihanteensa ja käytännön poliittiset ratkaisunsa aatteellisen, oman aatteellisen perustansa mukaisesti. Eri yhteyksissä on vahvistunut käsitys siitä, että tämä tuodaan esille myös suuntaesityksessämme, että ajankohtaistamisyhteyksistä huolimatta marxilais-leniniläisen teorian pitkälle kehittyneissä kapitalistisissa maissa ajankohtaisen uudistuspolitiikan ja käytännön poliittisten mahdollisuuksien yhteensovittaminen on entistään hankalampaa. Tämä tosiasia tulee esille kaikkien länsimaisten kommunististen puolueiden toiminnassa.

On tietenkin kommunistien oma tehtävä määritellä aatteelliset ja käytännön poliittiset lähtökohtansa sekä ratkaista ohjelmalliset ristiriitansa. SDP:n suhteet myös kommunisteihin lähtevät siitä että suomalaisessa yhteiskunnassa ehdoton kansanvallan noudattaminen ja vakaa uudistustyö laajalla poliittisella pohjalla on sosialismin rakentamisen tie. Se ei ole meille vain eräs vaihtoehto, vaan aatteellisesti merkittävä peruslähtökohhta. Aatteellisia peruseroja ei mielestämme pidä peitellä ja näin ollen ei ole edellytyksiä siirtymä yhteisen ohjelman kirjoittamisen tasolle.

Käytännöllis-poliittisessa yhteistyössä kulloinkin sovittavien tavoitteiden edistämiseksi SDP pitää luonnollisina neuvotteluosapuolina SKP:n ja SKDL:n johtoa. Mutta emme sulje silmiämme siltäkään tosiasialta, että kommunistinen liike on aatteellisesti ja käytännön poliittisissa arvioinneissaan kahtiajakautunut. On pidettävä outona pyrkimystä ohjelmalliseen yhteistyöhön tilanteessa, jossa SKP ei ole edes periaateohjelmaansa kyennyt käsittelemään yksimielisesti.

SDP korostaa poliittisen yhteistyön käytännöllistä luonnetta niin kansandemokraatteihin kuin porvarillisiin ryhmiin nähden. Maan asioiden hoitamisen kannalta on luonnollisesti ensiarvoista se, minkälaisen hallitusohjelman ja hallituspolitiikan avulla maata rakennetaan. Keskusteltaessa hallitusohjelman sisällöstä sekä hallituksessa ja eduskunnassa esilleotettavista asioista on hyödyllistä ja jatkossakin kannatettavaa ylläpitää keskustelusuhdettyöväenpuolueiden kesken. Itsenäisenä puolueena SDP pidättää kuitenkin kaikissa tilanteissa myös ratkaistaessa osallistumista hallitukseen itsellään täyden päätösvalan.

SDP ei halua rajoittaa hyödylliseksi ja tarpeelliseksi osoittautunutta käytännön poliittista yhteistyötä vain hallitus- ja eduskuntatasolle. Eheytyneen ammattiyhdistysliikkeen vaikutus on huomattava ja ammattiyhdistysliikkeen kannanmäärytykset ovat viime vuosien aikana ulottuneet varsin laajalti yhteiskuntapolitiikan kysymyksiin. Ammattiyhdistysliikkeen piirissä yhteisissä järjestöissä muotoillut tavoiteohjelmat on useimmiten tehty yksimielisyyteen pyrkien. Vasemmiston yhteistyö ammattiyhdistysliikkeen piirissä on jatkossakin erittäin merkityksellistä. On toivottavaa, että vastaisuudessa ammattiyhdistysliike kykenee sisäisesti ehyellä tavalla

määrittelemään käytännölliset uudistustavoitteensa myös tavoiteohjelmia laadittaessa. Käytännönpoliittisessa yhteistyössä työväenpuolueitten kesken on voitu löytää sellaiset menettelytavat, jotka ovat tuottaneet myönteisiä tuloksia. Siitä ovat esimerkkinä ammattiyhdistysliikkeen eheyttäminen, työväen urheiluliikkeen eheyttäminen sekä yhteistyöhallitusten sinnikäs uudistustyö.

Yhteenvetona edellä esitetystä voidaan todeta, että SDP kannattaa työväenpuolueitten yhteistyötä käytännön politiikan eri tasoilla sovittuja, hyväksi koettuja menettelytapoja noudattaen, tavoitteena porvarillisen vaikutusvallan murtaminen ja kansanvallan laajentaminen.

Hyvät toverit! Osana toimintalinjan määrittelyä on otettu kantaa hallituspolitiikan perustaan. Samalla se sisältää suhtautumistavan määrittelyn porvarillisiin ryhmittymiin. SDP toimii vasemmistoon ja poliittiseen keskustaan tukeutuvan hallituksen puolesta. Tässä kannanmäärittelyssä on haluttu korostaa vakaan uudistustyön tarvetta. Siihen ei ole millään niukalla eduskuntaenemmistöllä mahdollisuuksia, vaan keskustaporvarilliset ryhmät ovat erittäin keskeisessä asemassa politiikan sisällöstä sovittaessa. Keskustapuolueen ja muiden keskustaryhmien kannanotot, kuten toveri Sorsa toi esille, suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ovat kovin usein vältteleviä päivänsisäisten valtopolitiikan sävyttämiä.

Lähestyvien eduskuntavaalien asetelma näyttää muodostuvan poikkeuksellisen selväksi. Poliittisen keskustan on määriteltävä suhtautumisensa uudistuspolitiikan jatkamiseen tai oikeistolaisen tyrehdyttämispolitiikan puolesta. Poliittinen oikeisto, joka useissa kysymyksissä ulottuu pitkälle keskustapuolueitten sisäänkin, pyrkii kaikin keinoin irrottamaan keskustan nykyisen kaltaisesta hallitusyhteistyöstä. Liberaalisen kansanpuolueen uudessa johdossa näyttää oikeiston pyrkimys keskiryhmien oikeistosuuntauksen voimistamiseksi saaneen yllättävän laajaa vastakaikua sosiaali-liberalismin kustannuksella. RKP joutui näitten paineitten takia lähtemään hallitusyhteistyöstä.

Keskustan vastaus vaalien pääkysymykseen on erittäin tärkeä paitsi keskustapuolueelle itselleen myös koko maan uiko- ja sisäpolitiikan kehityksen kannalta.

Kun SDP asettuu vasemmiston ja keskustan kannatukseen nojaavan hallituksen voimakkaaksi puoltajaksi, ei siinä ole itsearvoisena lähtökohdana poliittisen oikeiston eristäminen yhteiskunnallisesta vallankäytöstä. Parlamentarismin mukaisesti myös kokoomuksella on periaatteelliset mahdollisuudet osallistua hallitukseen, jos se löytää siihen halukkaat kumppanit. Tässä suhteessa kokoomuksella ei ole aihetta minkäänlaiseneen marttyyrikruunuun.

SDP:n hallituspoliittinen lähtökohta on ohjelmallisissa kysymyksissä. Kokoomuksen viime aikoina selvästi jyrkentynyt konservatismi ja hyvinvointipalvelusten tyrehdyttämislinja on avoimessa ristiriidassa SDP:n ta-

voitteiden kanssa, joiden sanomana on työllisyyden turvaaminen hyvinvointipalvelusten laajentaminen, taloudellisen kansanvallan toteuttaminen ja ihmisten välittömien vaikutusmahdollisuuksien avartaminen.

Seuraavien eduskuntavaalien ydinkysymys on uudistuspolitiikan jatkaminen, tavoitteena täystyöllisyys. SDP on valmistautunut toimintaan kansanvaltaisen hyvinvoinnin turvaamisen puolesta. Puolueen aatteellinen perusta on vahvistunut ja kokonaiskuva käytännön poliittisista tehtävistä on entistä yhtenäisempi. Me rohkennemme esittää vaihtoehtomme kansalaisten harkittavaksi ja me haluamme, että vaalitaistelu muodostuu laajaksi kansalaiskeskusteluksi suomalaisen yhteiskunnan kehittämislinioista. Sillä tavoin on mahdollista torjua oikeistolaisen paineen kasvu ja osoittaa porvarillisen politiikan luonne yhteiskunnan hyväosaisten ja etuoikeutettujen pönkäpuuna.

Hyvät toverit!

Sosialidemokraattisen puolueen seuraava vaalitaistelu rakennetaan tässä puoluekokouksessa tehtävien päätösten varaan. Sen vuoksi sosialidemokratian suunnan ulkopoliittisen asiakirjan ja järjestöpoliittisen ohjelman käsitteleminen on vastuuntuntoista puoluettyötä. Puoluetoimikunnan aloitteiden siirtyessä nyt valiokuntien käsiteltäväksi, on toivottavaa, että niiden lopullisesta sisällöstä päätetään mahdollisimman laajan yksimielisyyden vallitessa, puoluetta, sen kaikkia jäseniä ja kannattajia eteenpäin innostavalla tavalla (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Kokouksen puolesta haluan kiittää puoluesihtööri Sundqvistia varsin ansiokkaasta esityksestä, jolla hän esitteli sekä kansainvälisten asiain valiokunnalta menevän esityksen, että ohjelmavalio-kuntaan menevän esityksen ja nimenomaan suunta-ohjelman.

Ilmoitusasioita.

Puheenjohtaja: Ennen keskustelua, keskustelun aloittamista sihtööri lukee yhden tiedoituksen.

Aberg, Martti (sihtööri): Toveri puheenjohtaja, menettelytapavalio-kunta kokoontuu välittömästi valiokunnan huoneessa n:o 26.

Puheenjohtaja: Kuka tuntee omistavansa auton rekisterinumero RPP-318, Lada 1500, vaalean vihreä, valot palaa ja akku tyhjenee.

Keskustelu

Puheenjohtaja: Ilmoitusten jälkeen aloitamme esityksen johdosta keskustelun, teen seuraavan esityksen käsittelyjärjestykseksi. Ensin keskustellaan esityksistä n:ot 1 ja 7 evästettävät asiat kansainvälisten asiain valiokuntaan. Sen jälkeen käsitellään asiat 8—22, niitten mukana suunta-ohjelma, ohjelmavalio-kuntaan evästettävät esitykset. **Käsittelyjärjestys hyväksyttäneen.**

Hyväksytään.

Puheenjohtajan esitys käsittelyjärjestykseksi hyväksyttiin yksimielisesti.

P u h e e n j o h t a j a : Esityksistä 1—7 puheenvuoro Erkki Hatakka Uudenmaan piiri ja seuraava puheenvuoro Erkki Raatikainen Uudenmaan piiri.

Pyydän hiljaisuutta salissa, jotta puhuja voi esittää asiansa.

H a t a k k a , Erkki (Uudenmaan piiri): SDP:n johdolle on syytä esittää varaukseton kiitos puolueen ulkopoliitiikan ja kansainvälisten suhteitten hoidosta. Vaikka jo Paasion puheenjohtajakaudella kompasseihin otettiin oikeat lukemat ja alettiin luoda pohjaa tulevalle, on viimeisen puoluekokouksen aikana menty selvästi eteenpäin ja saavutettu kauniita tuloksia.

Sosialistisen Internationaalin aseriisuntakonferenssi oli sekä Sosialistiselle Internationaalille että SDP:lle eittämätön menestys monessakin mielessä. Puolueen suhteet pohjoismaalaisiin veljespuolueisiin ja NKP:hen ovat nyt sillä tasolla mille ne kuuluvatkin. Näin ainakin puolueen johdon osalta. Leveyttä ja syvyyttä voitaisiin ja pitäisikin lisätä.

Puutun puheenvuorossani puolue toiminnan järjestöpuoleen ja jätän ulkopoliittisen asiakirjan arvioinnin myöhemmin tulevien suurikenkäisempien asiantuntijoiden tehtäväksi.

Tiedän hyvin, että puolue toimiston piskuisen kansainvälisten asiain osaston voimavarat hupenevat kokouksien, matkojen ja saapuvien valtuuskuntien asioitten järjestelyihin. Enkä esitä niinkään koko osaston arvostelua, vaan pientä puhetta piirien kv-toiminnan näkökulmasta. Piirien kv-jaostothan muistetaan lähinnä silloin, kun joku solidaarisuuskampanja on tulossa ja silloinkin kovin myöhään. Kv-asioita piiriin, kunnallisjärjestön ja puolueen osastotasolla hoitavat toverit ovat turhautuneet taaksejäänneellä puoluekokouksella aivan kuten edelliselläkin. On näet turhautavaa, kun suurella vaivalla rakennellulle yhdyshenkilöverkostolle ei ole lähettää materiaalia, kun sitä yksinkertaisesti ei ole ylhäältäpäin saatu ja piiritasolla sitä ei pystytä kovinkaan paljon tuottamaan. Merkkejä pitäisi myydä ja haasteita esittää samoille tovereille, samoille järjestöaktiiveille, joille toiset toverit myyvät arpansa ja lehtensä ja muun vastaavanlaisen rihkaman. Aina ei ole paljoakaan tietoa siitä minkä kohteen hyväksi lipas kulloinkin kiertää, ainakaan ei ole tarpeeksi taustatietoja kulloinkin kyseessä olevasta maasta.

On hyvä, että solidaarisuussäätiössä on nyt päätetty järjestää kampanjoita harvemmin kuin tähän saakka. Niiden pitäisi olla myöskin perusteellisemmin suunniteltuja ja valmisteltuja kuin tähän asti on ollut. Myöskään puolueen edustajien ulkomailla, nimenomaan puolueen edustajina, käymistä neuvotteluista ei juuri raportteja heru piiritasolle, kentästä puhumattakaan. Olisi kiva joskus kuulla näistä matkoista muutakin kuin nähdä

kuvia lehdessä. Piireissä oltaisiin varmasti myös kiitollisia, jos maassa vierailevia sosialistijohtajia saataisiin useamminkin vierailemaan järjestöväen tilaisuuksiin. Jotain tartsit tehdä, sanoisi kai eräs edustajatoveri.

En ole oikein varma mille taholle kysymyksiä ja toivomuksia näistä asioista pitäisi esittää, kuuluuko kansainvälisiä asioita koskeva puolueen jäsenistön valitustoiminta puolueen kv-toimikunnalle vai jollekin koulutuselimelle. En tiedä, tuskin muissakaan piireissä tiedetään. Joka tapauksessa esitän puoluekokouksen kv-valiokunnan puntaroitavaksi seuraavia asioita:

Ensinnäkin ulkopolitiikka ja kv-asioita koskeva valitustoiminta puolueessa on saatettava arvoon, joka sille työväenpuolueessa kuuluu. TSL:n uunituore, uusi »kansainvälinen» tarjoaa nyt hyvän opintoaineiston.

Toiseksi, jos halutaan, että puolueen esittämille näkemyksille, — joita odotan tässä puoluekokouksessa esitettävän — kehitysyhteistyömäärärahojen nostamisesta asteittain, sovittavan aikataulun puitteissa YK:n edellyttämälle tasolle, jäsenistön ja yleisön tuki, on myös solidaarisuustoiminta saatettava samanarvoiseksi muun järjestötoiminnan kanssa.

Kolmanneksi tarvitaan puolueen, ay-liikkeen ja TSL:n yhteistoimintaa järjestettävien solidaarisuuskampanjoiden viemiseksi myös työpaikoille mm. ohjelmallisten tilaisuuksien merkeissä.

Neljänneksi jonkinlainen vapaaehtoinen »solidaarisuusmarkka» olisi voitava maksaa jäsenmaksun yhteydessä.

Viidenneksi, että puolueen ulkomaisia vieraita vietäisiin kentälle tähänastista enemmän.

Kuudenneksi, että yhteistyö SN-seuran kanssa organisoitaisiin johtotason lisäksi, säännönmukaiseksi myös piiri- ja kuntatasolla.

Ja viimeksi, että puolueen SDP:n ulkopolitiikasta pyritään tekemään koko jäsenistön ja kaikkien järjestötasojen toimintaa...

P u h e e n j o h t a j a : Erkki Raatikainen Uudenmaan piiri ja seuraava Valto Lehmuskoski Lapin piiri.

R a a t i k a i n e n , Erkki (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. En tiedä seuraavien puhujien luetteloa, mutta suomalaisen sananlaskun mukaan tarvitaan vähintään kolme muuta miestä kun on kaksi Erkkiä peräkkäin, joten riittänee siellä muitakin puheenvuorojen käyttäjiä kansainvälisistä kysymyksistä.

Me olemme kaikki hyvin tyytyväisiä, enemmänkin kuin tyytyväisiä siihen menestykseen, joka Suomen sosialidemokraattisella puolueella on ollut kansainvälisten suhteiden hoitamisessa meille tärkeällä idänpolitiikan alalla. Kun muistan miten nihkeästi ja epäluulojen täyttämässä ilmapiirissä runsaat kymmenen vuotta sitten Suomen sosialidemokraattisen puolueen taholta lähdettiin kauan kestäneen ulkopoliittisen paitsiokauden jäl-

keen rakentamaan yhteyksiä kansainvälisen työväenliikkeen piirissä, myöskin Neuvostoliiton Kommunistiseen Puolueeseen, niin todella syvässä henkilökohtaisella tunnustuksella esitän myönteisen käsityksen siitä kehityksestä joka on tapahtunut. Aivan erityisesti kun joitakin viikkoja sitten Boris Nikolajevits Ponomarev tuli Helsinkiin, niin se oli senkaltainen henkilökohtainen tunnustus SDP:n johdolle ja erityisesti sen puheenjohtajalle, että meidän on vielä kenties vaikeaa aivan täydellisesti arvioida sen merkitystä. Tämä arvovaltainen neuvostoliittolainen valtiomies on nimittäin ollut erittäin keskeisessä asemassa henkilökohtaisesti rakennettaessa näitä yhteyksiä ja hänen saapumisensa meidän maahamme oli merkityksellinen tapahtuma ja arvelen sen säteilevän tulevaisuudessa puolueyhteyksissä vielä kauan.

Tärkeä seikka puolueen aktiivisuuden laajentamisessa kansainvälisessä elämässä on aktiivinen suhtautuminen aseistariisuntakysymykseen. Tällä hetkellä on jälleen nähtävissä kansainvälisen tilanteen jännittymistä. On nähtävissä sellaista kehitystä, joka voi johtaa maailman tilanteessa viime vuosien aikana myönteisenä jatkuneen kehityksen hidastumiseen, mahdollisesti jopa kääntymiseen kielteisiä seurauksia kohti. Sen tähden puolueen aktiivinen asennoituminen on ikäänkuin ennaltavaraautumista. Jos kansainvälisessä tilanteessa tapahtuu kärjistyminen, me emme enää voi joutua kansainvälisessä arvostuksessa sellaiseen tilanteeseen, ettemme kykenisi valvomaan omia ja kansamme etuja keskeisellä paikalla.

Puoluesihteerin esittelyyn kansainvälisestä asiakirjasta on syytä yhtyä mieltymyksellä. On kuitenkin eräs kysymys, johon haluaisin kiinnittää avoimesti huomiota ja samalla tuoda esille henkilökohtaiselta kannalta epäilyksiä ja jossakin määrin arvosteluakin.

Tämä koskee asennoitumistamme vapaakauppapolitiikkaan. Kun puheenjohtaja omassa alustuksessaan mainitsi, että puolueemme kannanotto avoimeen kansainväliseen talouteen on lopullinen, niin se sanoma sisälsi aika huomattavan muutoksen aiemmin omaksuttuun kantaan.

Palautan mieleen Tampereen puoluekokouksen, jossa käytiin erittäin tärkeä keskustelu Suomen sitoutumisesta Euroopan yhteismarkkinoihin ja EEC:hen. Sen jälkeen tehty ratkaisu, jolla Suomi sitoutui, ei liittynyt mutta sitoutui, merkittävällä tavalla yhdentyneeseen Euroopan talouskehitykseen, ei ole tuonut meidän maallemme yksinomaan myönteisiä seuraamuksia ja kun tällä hetkellä arvioimme vaikeata taloudellista tilaa, erityisesti myös työllisyyskysymystä, on yhtenä perustekijänä pidettävä mielessä, että ellemme olisi tuolloin Tampereella mielestäni väärin tehneet ratkaisua sitoutumisesta EEC:hen, useat ongelmistamme eivät olisi kehittyneet niin nopeasti ja niin vaikeasti hallittaviksi kuin nyt on tapahtunut.

EEC-sitoutumiseen liittyy eräs kohta. Siinä mainitaan asianomaisessa kansainvälisessä asiakirjassa, että Suomi voi sanoutua myös irti tästä sitoumuksesta, jos osoittautuu, että sen seuraamukset on olleet meidän

kansallemme ja kansantaloutemme kehitykselle vahingolliset.

Toivoisin, että se yksittäinen lause, joka sisältyi puheenjohtajan alustukseen siitä, että ratkaisumme oli lopullinen, ei sisältäisi tai kieltäisi tätä mahdollisuutta, että saataisimme sittenkin vahingolliseksi osoittautuneessa tilanteessa myöskin sanoutua irti tuosta yhteistoiminnasta nyt ja tulevaisuudessa, kun itse EEC:n piirissä protektionistiset suuntaukset saavat jatkuvasti jalansijaa eikä EEC:n kehitys suinkaan kulje edes sen ydinalueella senkaltaista talouselämän vapautumista kohti kuin mitä aikanaan sitoumuksia tehtäessä arvioitiin. Päinvastoin. Suuret talousmaat Keski-Euroopassa sulkevat rajojaan erilaisin suojelutoimenpitein myös siltä taloudelliselta kanssakäymiseltä, jota me heidän kanssaan haluamme harjoittaa.

Siksipä kehoittaisin käsiteltäessä puolueen kansainvälispoliittista asiakirjaa asianomaisessa valiokunnassa, kiinnittämään huomiota rakentavassa mielessä myös niihin näkökohtiin, joita SNK:n liittotoimikunnan jäsenten nimissä on käsiteltynä erääksi perustaksi asetettu.

Kun käsiteltäessä myöhemmin tämän illan kuluessa Suunta-ohjelmaa, joudun siinä keskustelun yhteydessä esittämään eräitä arvostelevia huomioita noudatetun talouspolitiikan linjasta, niin haluan tässä yhteydessä mainita, että tämä näkökohta eli suhtautuminen EEC-kysymyksiin on yksi osa sitä arvostelua, jota mielestäni meidän tulee noudatetun talouspolitiikan suuntaan ja linjaan kohdistaa.

Kiitoksia toveri puheenjohtaja (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Valto Lehmuskoski Lapin piiri.

L e h m u s k o s k i , Valto (Lapin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ohi SDP:n »virallisen» pohjoismaisen yhteistyön ja -toiminnan on Pohjois-Ruotsin, Pohjois-Norjan ja Suomen pohjoisten piirijärjestöjen välillä ollut vuosikymmeniä kanssakäymistä, joka 70-luvulla on yhä kehittynyt sekä piirijärjestöjen yhteisen sihteeristön ja vuosittaisten kokousten tuloksena laajentunut myös puolueen lähijärjestöjen ja ammattiyhdistysliikkeen väliseksi pysyväksi kanssakäymiseksi.

Norjan ja Ruotsin pohjoisalueella, Kalotilla, on sosialidemokraateilla yksinkertainen, paikoin määräenemmistö. Tästä johtuen on yhteistyössä läänien välillä ja raja-alueilla selvästi nähtävissä Suomen sosialidemokraattien arvostuksen ja aseman korostunut merkitys ja puolueemme poliittinen etu. Monet maiden väliset lääni- ja kuntatason toimenpiteet, käytännön järjestelyt ja aloitteet ovat lähtöisin sos.dem. yhteistyön alueelta. Samoin ehdotukset, lausunnot ja aloitteet maiden hallituksille ja puolueille. Järjestöllinen kanssakäyminen ja koulutustoiminta kohdistuu vuosittain Kalottialueella satoihin puolueemme jäseniin. Yhteistyö on kiinteä osa puoluetoimintaa.

Veljespuolueemme ovat kuitenkin huomattavasti edullisemmassa ase-

massa yhteistyön käytännön järjestelyissä. Me sensijaan kohtaamme monenlaisia ongelmia. Mm. puolueemme johto on osoittautunufpassiiviseksi kalottialueen yhteistyötä kohtaan. Taloudelliset vaikeutemme ovat suuria, toimihenkilöpuute jne. Myönteisenä voidaan todeta ruotsinkielen lisääntyvä taitaminen ja opiskelun harrastaminen.

Vastaisuudessa kalottialueen yhteistyö tulee muodostumaan yhä tärkeämmäksi. Erityisesti tähän vaikuttaa Pohjois-Norjan odotettavissa oleva öljyteollisuus ja Kiiruna—Narvik tien valmistuminen. Vaille huomiota ei tule jättää mahdollisuuksia Murmanskin alueella.

Edellä todetun perusteella puoluekokouksen tulisi päättää, että kalottialueen yhteistyötä tulee edelleen kehittää ja puoluetoimikunta velvoitetaan tätä toimintaa tukemaan (suosionosoituksia).

Puheenjohtaja: Halutaanko esitysten 1—7 johdosta vielä keskustella. Keskustelu päättynyt. **Esitykset lähetetään kansainvälisten asiain valiokuntaan.**

Evästyskeskustelu esityksistä 1—7 on loppuunkäsittely.

Esitykset n:ot 1—7 lähetettiin kansainvälisten asiain valiokuntaan.

Ohjelmavaliokuntaan lähetettävät esitykset (esitykset 8—22)

Puheenjohtaja: Siirrytään käsittelemään ohjelmavaliokuntaan meneviä esityksiä n:ot 8—22.

Tähän kohtaan on pyydetty 33 puheenvuoroa tähän mennessä ja koska tämä on eräs kokouksen tärkeimpiä asioita, niin pyytäisin salissa hiljentyämään ja kuuntelemaan puheenvuorojen käyttäjiä.

Ensimmäinen puheenvuoro Erkki Hatakka Uudenmaan piiri ja seuraava puheenvuoro Juha Mäkinen, myöskin Uudenmaan piiri.

H a t a k k a , Erkki (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Ollessani espoolaisen järjestöväen evästettävänä puoluekokousta varten useissa eri tilaisuuksissa tapasin aloittaa »Suunta»-kirjasen esittelyn toteamalla: »Suunta sisältää perusteellisen ja hyödyllisen analyysin sotien jälkeisen Suomen kehityksestä.» Tähän jotkut teräväkieliset toverit huomauttivat yleensä, että »jostain syystä näkyy olevan helpompaa analysoida tapahtunutta kehitystä kuin ennakoita tulevaa kehitystä.» Ja näin hän asia tietysti onkin.

Tähän on voitukin huomauttaa heti, kuten täällä monet ovat todenneet, että muissa puolueissa ei olla uskaltauduttu näinkään yksityiskohtaiseen lähivuosien kehitysnäkymien tarkentamiseen ja ongelmien ratkaisumallien selvittelyyn.

Kun Espoon sos.dem. kunnallisjärjestö käsitteli viime syksynä Suunta-kirjasen edellistä luonnosta pidimme esitystä sinällänsä hyvänä, mutta esitimme aika paljon kritiikkiä sen suhteen. Keskeisen talouspolitiikkaa

käsittelevän luvun kohdalla huomautimme mm., että talouspolitiikan tavoitteet olisi pantava tärkeysjärjestykseen, yksittäisten talouspoliittisten keinojen käyttämiselle tulisi asettaa raja niiden hyviä ja huonoja puolia esittelemällä, ehdottoman myönteistä suhtautumista eräisiin talouspolitiikan välineisiin — kuten vapaakauppaan — tulisi pehmentää puolueen aikaisempia kannanottoja vastaavaksi, julkisen vallan tuki elinkeinoelämälle tulisi tehdä mahdolliseksi ja niin edelleen. Ensimmäisten kohtien suhteen kritiikkiin on jossain määrin aihetta vieläkin. Mm. talouspolitiikan tavoitteiden tärkeysjärjestykseen asettelua kaivataan jatkuvasti, myöskin uudessa »Suunta»-versiossa. Mutta keskeisenä muutosvaatimuksena pitämämme kohta on mennyt sensijaan läpi: Suunnan aktiivista rakennuspolitiikkaa koskevassa luvussa todetaan nyt »yrittöystoiminnalle annettavalle tuelle vastineeksi valtiovallan on saatava lisää vaikutusmahdollisuuksia tuottavissa yrityksissä». Tämä on merkittävä parannus. Vaikka onkin ylimalkaisessa muodossa ilman tarkennusta. Julkisen vallan rahoitustuki yrityksille on moninkertaistunut 70-luvulla ja vielä enemmän ovat kasvaneet suoranaiset avustukset. Tätä julkisen vallan tukea elinkeinoelämälle voidaan epäilemättä perustella monien yritysten kohdalla huonolla kilpailukyvyllä ja surkean heikoksi menneellä työllisyystilanteella. Osa teollisuutta on epäilemättä tällaista tukea tarvinnutkin ja tällä tuella on ehkä voitu estää työttömyyden paheneminen vieläkin enemmän. Mutta joittenkin yksityisten suuryhtymien saama tuki ei ole ollut yhtä hyvin perusteltavissa, kun ne ovat jatkaneet osinkojen maksamista omistajilleen niinkuin ei mitään. Ja tämän palkansaaajat toki kokevat laajalti epäoikeudenmukaiseksi. Kuten järjestöissä tavataan sanoa tuntuisi siltä, että valiokunnassa olisi vielä harkittava miten tätä kohtaa olisi yksilöitävä. Olisiko valtiovallan yritystuen vastineeksi vaadittava osakkeita, työllisyysstoumuksia, vai valtiovalan edustajia päättäviin elimiin vai jotain muuta.

Työttömyys on tämän päivän suomalaisen yhteiskunnan epäilyksettä hirvittävin ongelma. Työttömyyden radikaaliin parantamiseen on tämän puoluekokouksen pystyttävä osoittamaan lääkkeitä. Julkisten palvelusten lisääminen on varmaankin eräs keskeinen keino tässä suhteessa. Elinikäisen työajan lyhentäminen tarjoaa sekin useita erilaisia malleja, jotka osaltaan helpottavat tilannetta. Näihin asioihin on »Suunta»-kirjasessakin viitattu mutta tämänkin kohdan syventämiseen on valiokunnissa varmasti vielä aihetta. Erityisen paha on kansakuntamme tulevaisuuden kannalta nuorison työttömyys. Espoon Sos.dem. kunnallisjärjestö on tehnyt tälle puoluekokoukselle laajan ja yksityiskohtaisen aloitteen nuorison työllisyys- ja asunto-ongelmien ratkaisemiseksi. Tätä aloitetta numero 48 tullaan täällä erikseen esittelemään.

Nuoriso-ongelmat ovat kansamme myös puolueemme kannalta nyt sensuurisia ettei ehkä riitä että eri ohjelmissa ja julkilausumissa otetaan niihin kantaa. Ehdotan että puoluekokous antaa erillisen julistuksen

nuoriso-ongelmien erityisesti nuorisotyöttömyyden poistamisesta. Esi-merkiksi työelämän uudistamisvaliokunta voisi sen valmistella. Ainakin tämän me olemme velkaa nuorisollemme.

Kolmas asia johon vielä haluan kiinnittää huomiota on »Suuntaaesityksen kokonaisuus. Tämä esitys on järjestökäsittelyn jälkeen selvästi parantunut ja uskonkin että koska täällä on samojen järjestöjen edustajia nytkin paikalla, että se paranee edelleenkin valiokuntakäsittelyssä. Olen kuitenkin huolestunut sen jälkihoidosta. Jyväskylän puoluekokouksen erittäin painava sisäpoliittinen julkilausuma jätettiin porvareitten riepotel-
tavaksi ilman minkäänlaista suojaa ikäänkuin heitteille. Kokousta seuranneen vaalitaistelun aikana se leimattiin yhdessä silloin ajankohtaisten maapoliittisten lakien kanssa varsinaiseksi sosialismin haamuksi. Etten puhuisi sosialismin luurangosta. Sanomaamme vääristeltiin monin tavoin. Omakotiasukkaille kuiskuteltiin että nyt ne »demoonit» aikovat viedä talot ja tontit. Kesämökinomistajia peloteltiin samalla tavalla. Joku taisi pelätä polkupyöränsäkin puolesta. Tavalliselle suomalaiselle ei silloin selvitetty tavallisen kansan kielellä mitä tuolloin asettamamme tavoitteet merkitsisivät toteutuessaan heille. Mihin me pyrimme — ja mihin emme. Vaalivaltista tuli jossakin mielessä bumerangi. Nyt on toimittava toisin ja otettava huomioon vihollisten katalat aiheet. »Suunta»-ohjelmasta on laadittava kansan painos kuten myös Roihuvuoren sosialidemokraattien aloitteessa olen havainnut esittävän. Tässä kansanpainoksessa on selvitettävä meidän keskeiset tavoitteemme, tavoitteemme mitä ne toteutuessaan merkitsisivät tavallisille suomalaisille. Mitä me haluamme ja mitä me emme halua. Kiitoksia tämän jälkeen en aio tällä äänellä enää teitä piinata ainakaan tästä pöntöstä tänä iltana.

P u h e e n j o h t a j a : Juha Mäkinen Uusimaa, ja seuraava Pekka Mörri Helsinki.

M ä k i n e n , Juha (Uudenmaan piiri): Toveri puheenjohtaja, Hyvät Toverit! Kun me sosialidemokraatit pidimme 30. puoluekokouksen Jyväskylässä teimme silloin monia ratkaisuja sekä ehdotuksia puolueen ja yhteiskunnan kehittämiseksi kansanvaltaisten periaatteittemme mukaisesti. Kolmaskymmenes puoluekokous siunasi sisäpoliittisen julkilausuman tulevaa puoluekokoukselta silmälläpitäen, silloin sovimme myös siitä, että puolue toimikunta asettaa työryhmän laatimaan nyt käsittelyssä olevaa »Sosialidemokratian Suunta»-asiakirjaluonnosta varten. Tuo Jyväskylän sisäpoliittinen julkilausuma kuten myös »Sosialidemokratian Suunta»-luonnos sisältävät periaateohjelmamme mukaisia vaatimuksia yhteiskunnan kehittämiseksi inhimillisemmäksi — kansan enemmistön parhaaksi.

Meidän keravaltaisten puoluejäsenten mielestä ei ole kuitenkaan yhä edentekevää laaditaanko ja minkälainen asiakirja yhteiskunnan kehittämiseksi. Asiakirja tai julkilausuma on ohjenuora käytännön toimenpiteiden

toteuttamiseksi. Tässä mielessä tälle kokoukselle tulisi antaa selvitys kuluneesta kaudesta ja juuri tuon sisäpoliittisen julkilausuman toteutumisesta. Luonnollisesti on asioita jotka ovat lähteneet liikkeelle toteutuakseen tai ovat sitä jo, on myös asioita jotka ovat vain painomustetta.

Keravan Ty on aloitteessaan numero 10 ottanut kannan »Sosialidemokratian Suunta»-asiakirjaluonnokseen. Lausunto on saanut persoonallisen sävyn kuten lukijat voivat itse havaita. Se on palaute, joka kuvaa asiakirjaluonnoksen saamaa vastaanottoa. Hyvästä yrityksestä huolimatta ohjelmaluonnoksesta on tullut tilaustyö joka ei liene kenenkään piirustusten mukainen. Ohjelmaluonnos ei vastaa sille asetettua konkreettista tavoitetasoa. Siinä tuskin esitetään tavoitteiden toteuttamistapaa tahi vilpittömää pyrkimystä eräiden periaatteellisten tavoitteiden toteuttamiseksi. Tällaisena esimerkkinä voitaneen mainita apteekkien, pankkien jne. sosialisointivaatimukset.

Toisaalta ohjelma vaatii täystyöllisyyttä joka sinänsä on alleviivattavaa. Mutta realismi sen saavuttamiseksi on liian etäinen. Eikö rehellisempää olisi puhua työttömyysasteen lieventämisestä, pysäyttämisestä ja edelleen lopullisesta poistamisesta. Täystyöllisyys on niin vakava kysymys, ettei sanoja tule heittää kuten työvoimaa tässä maassa heitetään. »Sosialidemokratian Suunta»-asiakirjaluonnos tuntuu ajoittain olevan sosialististen aatteiden historian merkkihenkilöitymä — jokaista hyppysellinen. Tällöin siitä on muodostunut eri näkemysten aatepuuro eikä mikään yhtenäinen selkeä vaihtoehto joka toimisi loogisuudessaan. Katsomme kuitenkin ettei »Suunta» asiakirjaluonnosta tule tällaisenaan hyväksyä muttei myöskään hylätä, kuten osa jäsenistöstä haluaisi. Tämä edellä mainittu kaikessa ystävyydessä asiakirjan valmistelijoille ja tälle kokoukselle.

Hyvät Toverit! Koska KTYn puoluekokousaloite ei ole puhtaaksikirjoitettu siihen muotoon mihin sitä kuukausikokouksessa esitettiin, katson että valmistelutyötä tulee jatkaa edelleen kuten kuukausikokouksemme ehdotti. Ehdotan käytännöksi menettelyä: jokainen puoluekokous tarkistaisi kuluneen kauden saavutukset, kirjaisi ne, asettaisi uudet tavoitteet ja uudistaisi vanhat toteutumattomat. Ja tätä työtä jatkettaisiin kaudesta toiseen. Silloin mielestämme »Sosialidemokratian Suunta»-viitoitaisi tietä tulevaan. Reformistisin mutta ennenkaikkea selkein järjestelmällisin ja demokraattisin toimenpitein. Silloin toimisimme koko työväenliikkeen voimin yhdessä ammattiyhdistys- ja muun liikkeen kanssa, vaatimustemme toteuttamiseksi. Silloin ehkä pankitkin siirtyisivät kansalle. Kiitos toveri puheenjohtaja.

P u h e e n j o h t a j a : Pekka Morri Helsingin piiri, seuraava Armas Lahoniitty Varsinais-Suomen piiri.

M o r r i , Pekka (Helsingin piiri): Arvoisa puheenjohtaja Hyvät Puolue-toverit! Järjestökäsittelyn ja työryhmätyöskentelyn tuloksena »Suunta»

-ohjelma on sekä kieliasultaan, että sisällöltään huomattavasti parantunut. Ohjelmassa on kuitenkin edelleen eräitä sanontoja jotka ovat jossain määrin vaikeasti tulkittavissa eivätkä avaudu lukijalle ainakaan ensimmäisessä lukemisessa. Tältä osin tarpeelliset korjaukset olisi kyettävä tekemään valiokuntatyöskentelyn yhteydessä.

Ohjelman ehkä keskeisin heikkous koskee politiikan tavoitteiden ja voimavarojen välistä punnintaa. Ohjelmahan kattaa runsaan kymmenen vuoden ajanjakson, joka politiikassa sittenkin on suhteellisen lyhyt aika. Ja vaikka tarkoitus onkin uudistaa ja täsmentää ohjelmaa seuraavassa puoluekokouksessa, on joissakin asioissa ehkä saatettu asettaa tavoitteet käytettävissä oleviin voimavaroihin nähden liian rohkeasti. Tämä koskee mm. eräitä sosiaalipoliittisia tavoitteita, jotka sinänsä ovat hyviä ja tavoitettavia, mutta joiden toteuttamismahdollisuudet näkyvissä olevan talouskehityksen vallitessa ovat varsin vähäiset.

Maamme taloudellista kehitystä ja ongelmia ohjelmassa on käsitelty varsin perusteellisesti ja asiallisesti. Vaikka joidenkin taloudellisten tapahtumien kulusta sekä taloudellisista syy- ja seuraussuhteista voidaan olla jossain määrin eri mieltä, on ohjelmaluonnoksen valmistaneelle työryhmälle annettava täysi tunnustus hyvästä työstä.

Helsinkiläisenä puoluekokousedustajana olen tyydytyksellä pannut merkille, että ohjelmassa on kiinnitetty huomiota maan kaikkien alueiden tasapuoliseen kehittämiseen. Tasapainoinen aluepolitiikka, jota puolueemme pitää tavoitteenaan, ei valitettavasti ole viime vuosien politiikassa ainakaan kaikilta osin toteutunut. Kun aluepoliittisia toimia on toteutettu, ovat monet teollisuus-Suomen alueet kuten pääkaupunkiseutu, Kymenlaakso ja osa pohjois-Hämeestä vain eräitä mainitakseni, jääneet väliinputoajan asemaan. Tämä seikka olisi syytä pyrkiä tulevalle puoluekokouksella korjaamaan. Tätä silmälläpitäen olisi mielestäni »Suunta»-ohjelman tekstiä sivulla 31 aiheellista jonkinverran korjata kappaleen tasapainoiseen aluepolitiikkaan osalta. Esitän, että ohjelmavalioakunta ottaisi huomioon seuraavan muutoksen sekä lisäyksen:

Koska työvoima- ja aluepolitiikka niveltyvät kiinteästi yhteen, tulisi kappaleen ensimmäisen lauseen kuulua seuraavasti: »Täystyöllisyyden saavuttamiseksi tarvitaan työvoima- ja aluepolitiikan yhteen sovittamista.» Sen jälkeen kappale jatkuisi toisesta lauseesta, kuten ohjelmassa on esitetty. Kappaleen loppuun tulisi lisätä lause, joka korostaa myös pääkaupunkiseudun taloudellisen kehityksen keskeistä merkitystä koko maan kannalta seuraavasti: »Kaikissa maissa on pääkaupunkiseudun kehittämisellä ja kehitysedellytysten ylläpitämisellä koko maan taloudellisessa kehittämisessä ratkaiseva merkitys, mikä tulee aluepolitiikassa ottaa huomioon.»

Mainitsin edellä, että ohjelmassa on eräitä sosiaalipoliittisia tavoitteita, jotka sinänsä saattavat olla hyviä ja tavoiteltavia, mutta joiden toteutta-

mismahdollisuudet näkyvissä olevan talouskehityksen vallitessa ovat varsin vähäiset. Ensi vuosikymmen tuskin riittää näiden tavoitteiden toteuttamisajaksi. Tämä koskee mm. tuloharkinnan poistamista kokonaan kansaneläkkeen osalta, toisin sanoen niin sanotun historiallisen kompromissin toteutusaikataulua.

Joku on joskus sanonut, että meillä sosialidemokraateilla on sosiaalipolitiikassa sydän paikallaan, mutta talouspolitiikassa järki puuttuu. Tuohon sanontaan tuskin voitaneen yhtyä sen jälkimmäisen osan osalta. Jotta kuitenkin myös eläkepolitiikassa otettaisiin riittävästi huomioon uudistusten taloudelliset toteuttamisedellytykset, toisin sanoen, jotta sekä talous- ja sosiaalipolitiikassa olisi tältä osin oikeassa suhteessa sekä sydäntä että järkeä, olisi ohjelman sivulla 56 eläketurvaa koskevan luvun kohdassa 3 olevaa sanontaa lievennettävä siten, että historiallisen kompromissin toteutusaikataulua ei vielä lyötäisi tavoitteena kiinni. Edellä sanomaani perustuen esitän ohjelmavaliokunnalle kohta 3:n kuulumaan seuraavasti:

»Kohtuullisen toimeentuloturvan saavuttamisen jälkeen on asteittain lievennettävä kansaneläkkeen riippuvuutta muista kuin eläketuloista. Tarveharkinnan lieventäminen tulee aloittaa työtuloista.»

Mainitsin edellä, että ohjelman valmistanut työryhmä on tehnyt varsin hyvää työtä. Samoin on annettava puolueitoimikunnalle tunnustus siitä, että se on puoluekokouksen käsiteltäväksi tuonut ohjelmakokonaisuuden, joka hahmottaa varsin selkeästi puolueemme tavoitteita ensi vuosikymmenelle. Monien laajojen erityisohjelmien jälkeen koetaan puolueen kokonaistavoitteet sisältävä ohjelma varmasti tarpeellisena. Se on myös omiaan terävöittämään puolueemme profiilia.

Toveri puheenjohtaja! Pidän tarpeellista ohjelman hyväksymistä tässä puoluekokouksessa (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Armas Lahoniitty, Varsinais-Suomen piiri, seuraava Artturi Kyllönen, Oulun piiri.

L a h o n i i t t y , Armas (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja! Jyväskylän puoluekokous korosti, että sosialidemokraattisen puolueen ohjelmatyössä on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota ohjelman muodostamaan puolueen kokonaiskuvaan. Parhaillaan käsittelyssä oleva Sosialidemokratian Suunta-asiakirja vastaa pääosiltaan tällaista puoluekokouksen asettamaa tavoitetta. Varsinais-Suomen ryhmä katsoo, että ohjelmakirja muodostaa käyttökelpoisen perustan ohjelmatyön kehittämiseksi myöskin seuraavalla puoluekokouskaudella.

On välttämätöntä, että puolue pystyy vastaamaan ajan haasteisiin välittömästi ja muodostamaan omat vaatimuksensa, tavoitteensa yhteiskunnallisen kehityksen tuomalta pohjalta. Tässä suhteessa ohjelmatyötä on tehtävä jatkuvasti puoluekokouksesta toiseen. Varsinais-Suomen ryhmä yhtyy puolueitoimikunnan käsitykseen siltä osin, että periaateohjelma, jo-

ka on hyväksytty vuonna 1952, muodostaa edelleen käyttökelpoisen perustan muulle ohjelmatyölle. Siinä määritellyjä perustavoitteita ja siinä olevaa yhteiskunnan perusanalyysia ei ole tarpeellista muuttaa tänäkään päivänä.

Tästä huolimatta on periaateohjelmastakin syytä käydä jatkuvasti keskustelua ja puoluetoimikunnan tulee seurata tätä keskustelua. Tästä syystä olisi ryhmämme mielestä tarkoituksenmukaista, että nimitettäisiin erillinen periaateohjelman ajankohtaisuutta ja siitä käytävää keskustelua seuraava seurantatyöryhmä, joka olisi puoluetoimikunnan apuna ja joka laati- si tarpeen vaatiessa ehdotuksia puoluetoimikunnalle.

Tämän hetken yhteiskuntapoliittista ja taloudellista tilannetta vasten tarkasteltuna ohjelman keskeisimmät ja tärkeimmät osat liittyvät kansanvallan laajentamiseen ja talouspoliittiseen linjanvetoon. Kansanvallan laajentamisvaatimukset työelämässä, valtiollisessa elämässä ja erityisesti talouselämässä ovat tämän ohjelman keskeisiä tavoitteita. Ohjelmassa oleva vaatimus palkansaajarahastojen perustamisesta merkitsee uutta askelta työntekijöiden ja ammattiyhdistysliikkeen vaikutusmahdollisuuksien lisäämisessä itse yritysten taloudellisessa päätöksenteossa.

Erittäin merkittävää on vaatimus suunnitelmallisuuden lisäämisestä ja toisaalta pääomaan ja omistusoikeuteen liittyvän vallan rajoittamisesta kansalaisten päätäntävällän hyväksi. Kansantalouden kehityksen ja vaadittavan talouspolitiikan osalta suunta-ohjelmassa olisi kuitenkin Varsinais-Suomen sos.-dem. ryhmän mielestä eräit tarkistamisen kohtia.

Käsitellessään vallitsevan taloudellisen laman syitä ohjelma ei aivan suoranaisesti ja avoimesti mainitse seikkaa, josta lama perimmältään joh- tuu, eli toisin sanoen, että itse kapitalistinen talousjärjestelmä ei ole pys- tynyt vastaamaan niihin haasteisiin, joita tällä hetkellä sille asetetaan. Sel- västi on näkynyt myöskin se, että pääpyrkimykseksi konservatiivisen ta- louspolitiikan puolella on tullut itse vapaan markkinamekanismin säilyttä- misen ja toiselle sijalle on jäänyt työllisyyden hoitaminen. Sosialidemok- raattien kannalta katsottunahan järjestys pi'ää olla päin vastoin, täystyöl- lisyys on ensisijainen ja järjestelmää tulee kehittää ja muuttaa tämän ta- voitteen edellyttämällä tavalla.

Tämä olisi syytä selvästi tuoda suunta-asiakirjassa myös esille.

Ehkä erään kaikkein ongelmallisimman osan asiakirjan perustassa tuo mukanaan suhtautuminen taloudelliseen kasvuun ja sen jatkumiseen. Tä- mä ohjelma ottaa siihen myönteisen kannan, mutta se ei ole johdonmukai- nen kaikkien lukujen osalta, ja näin ollen asiaa pitäisi ehkä tarkastella uu- delleen.

Yhteiskunnallisen kehityksen tavoitteena voitaneen jonkin asteista ta- loudellista kasvua pitää tarpeellisena ja hyväksyttävänä, mutta se ei kui- tenkaan yksinään missään vaiheessa riitä takaamaan täystyöllisyyttä, ku- ten olemme havainneet, vaan tämä edellyttää nykyisin käytettävissä ole-

vien taloudellisten resurssien, erityisesti pääomien, uudelleen järjestämisestä siten, että jokaiselle voidaan työpaikka turvata.

Tältä osalta ohjelman perustaa pitäisi tarkistaa.

On myöskin todettava, että ohjelma talouspoliittisen osan jälkeen yhtä hyvin täystyöllisyysvaatimuksen kuin uudistusvaatimustenkin osalta rakentuu jossakin määrin taloudelliselle kasvulle, ja näin ollen meiltä puuttuu selvä ohjelma silloin, jos tämä perusta romahtaa, eli taloudellista kasvua ei tapahdukaan. Näin ollen ohjelman sisältöä siltä osin pitäisi uusia niin, että uudistukset, joita me vaadimme, voidaan toteuttaa ja tulee toteuttaa erityisesti tasa-arvoa silmällä pitäen myös taloudellisen laman valitessa sekä silloin, kun tuo niin sanottu uudistuksiin varattu reformimarginaali taloudellisessa mielessä puuttuu. Me emme saa jäädä kädet ristissä istumaan myöskään laman vallitessa, vaan meillä täytyy olla esittää vaihtoehto ja vaatimukset myös tätä silmällä pitäen.

Käsityksemme mukaan ei myöskään taloudellista kasvua enää tule perustaa nimenomaan energian kulutuksen lisäämiseen, vaan enemmänkin työvoiman käytön lisäämiseen. Tätähän edellyttää jo myöskin ympäristöhoidolliset vaatimukset.

Ohjelmassa todetaan aktiivinen rakennepolitiikka erääksi tärkeäksi osaksi talouspolitiikkaa, ja tähän Varsinais-Suomen edustajat yhtyvät.

Tässä yhteydessä haluamme tehdä yhden lisäyksen tänne ohjelmaan, ja se koskee telakkateollisuutta. Varsinais-Suomen osalta tämä teollisuuden haara muodostaa erittäin tärkeän työllisyystekijän, joka viime vuosina on ollut selvästi uhattuna. Näin ollen me esitämme, että perustettaisiin valtion telakkayhtiö, johon yksityiset telakat myös liitettäisiin. Tämä on mielestämme oikeansuuntaista sopeuttamista ja rakennepolitiikkaa, ja tämä tietysti koskee erityisesti juuri Varsinais-Suomen ja Länsi-Suomen työllisyyttä.

Ohjelma-asiakirja ottaa hyvin myönteisen kannan ulkomaankauppaan, nimenomaan vapaakauppaan ja myöskin Suomen osallistumiseen kansainväliseen työnjakoon. Tämä osallistuminen on perusteltua ja vapaakaupan harjoittaminenkin on perusteltua, mutta ei aivan niin sinisilmäisellä tavalla kuin tässä ohjelmassa annetaan ymmärtää. Tältä osalta olisi ohjelmaa tarkistettava niin, että valtiovallalla tulee olla mahdollisuudet myöskin tietyssä määrin luopua tuosta vapaakaupasta ja tarkistaa sitä, mikäli nimenomaan kansainvälinen edellytys edellyttää. Erittäin tarkasti sen vaikutuksia Suomen talouselämään olisi jatkuvasti seurattava, ja siltä pohjalta tehtävä myöskin johtopäätökset.

Meidän ryhmässämme on myöskin varsin voimakkaasti ollut esillä suhtautuminen liikepankkien ja vakuutuslaitosten aseman muuttamiseen, jota täällä puolueltoimikunta ehdottaa, että tämä tapahtuisi nimenomaan hallintoa uusimalla. Olisi ehkä syytä tätä asiaa tarkastella myöskin siltä pohjalta, että pyrkisimme etsimään keinoja liikepankkien aseman muutta-

miseen kokonaisuudessaan myöskin osittain omistuksen pohjalta niin, että valtio saisi omistukseensa enemmistön näistä liikepankeista. Tällainen järjestelmähän on olemassa eräissä Länsi-Euroopan maissa jo tällä hetkellä, ja tässä mielessä ei kysymys ole mistään vallankumouksellisesta vaatimuksesta eikä myöskään mistään utopistisesta vaatimuksesta. Ainahan sosialidemokraattisen puolueen ohjelmissa pitää olla tavoitteita, jotka voidaan joskus saavuttaa, vaikka niitä ei saavutettaisikaan tänä vuonna tai ensi vuonna poliittisista olosuhteista johtuen.

Edelleen Varsinais-Suomen ryhmä kiinnittää huomiota täällä aloitteen numero 12 tämän valiokunnan osalta, joka koskee tällaista talouspoliittisen asiantuntijaryhmän nimeämistä ja ryhmä ehdottaa, että puoluetoimikunta nimeäisi erityisen talouspoliittisen neuvoston, johon kutsuttaisiin tai nimettäisiin eri aloilla työskenteleviä sosialidemokraatteja, jotka joutuvat nimenomaan taloudellisten kysymysten kanssa toimimaan niin, että tämä toimisi puoluetoimikunnan asiantuntijaelimenä ja, että julkisuuksessa korkea-arvoisten tovereitten ei enää tarvitsisi talouspolitiikasta olla päätöksentekohetkellä erimielisiä (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava Artturi Kyllönen.

K y l l ö n e n , Artturi (Oulun piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät kokouksen osanottajat! Aion vähiltäosin puuttua suunta-asiakirjaan ja siinä lähinnä maa- ja metsätalouspolitiikkaan, tosin sen omistussuhteisiin. Suunta-asiakirjan sivulla 28, luonnonvarat ja teollisuus, asetetaan tavoitteeksi metsäteollisuudessa valtion osuuden lisääminen. Tämä on aivan oikein. Kuitenkaan raaka-aineen saavuttavuuden turvaaminen ei ole saanut mielestäni tosi jämerää kannanottoa. Ei voida uskoa, että puunhintaa voidaan pitää nykyoloissa sillä tasolla, että se tukee metsäteollisuuden kilpailukyistä kehittämistä. Me emme pysty vaikuttamaan ulkomaankaupan hintatasoon. Emme ainakaan parantamaan sitä silloin, kun hintakilpailu kiristyy. Meillä on tuoreet karvaat kokemukset aivan viime vuosilta. Puuraaka-aineen yksityinen omistus sanelee täysin puunjalostusteollisuuden vientimarkkinoiden tahdin eikä taitane olla suuriakaan mahdollisuuksia julkisen vallan ohjauksen lisäämiseen.

On suorastaan irvokasta kuunneltavaa se, että kun selvästi tiedetään vientihintojen olevan kansainvälisesti tuotantokustannuksiamme alhaisemmat, niin puuraaka-aineen omistajien taholta tällöin vaaditaan raaka-aineen hinnan korottamista, ja saatetaan kymmenettuhannet alan työntekijät työttömiksi ja pakkolomalle. Suoranaiseen taloudelliseen puutteeseen.

Käsitykseni mukaan maallemme näin elintärkeän teollisuuden raaka-aineen tulisi olla kokonaan yhteiskunnan hallinnassa. Ohjaus ei enää riitä, ettei yksityinen keinottelu pääsisi toki vaikeuttamaan alan työntekijöiden elinoloja ja koko talouselämäämme. Puunjalostusteollisuudella on koko

kansantaloudessamme ratkaiseva merkitys. Väitteet siitä, että puuraaka-aineen hintataso olisi niin alhainen, ettei sitä metsänomistajan kannata tuottaa ja myydä, ei ole todellisuutta. Yhteiskunnan metsät on maatalousmaan yhteydessä jaettu lähes ilmaiseksi. Tämän lisäksi on yhteiskunta pitänyt verovarjoilla yllä lähes kokonaan hakkuun jälkeisestä uudistamisesta. Sama menetelmä jatkuu edelleen.

Tiedämme hyvin, että metsäomaisuus muodostaa omistajilleen hyvin arvokkaan reaali-pääoman, jolla ikävä kyllä on käynnistetty devalvaatiot ja inflaatiokierteet. Se on tehnyt monista raharikkaita, jotka kyllä siitä huolimatta ovat tätä yhteiskuntaa kohtaan suuria marisijoita. Valtio on menettänyt sotien jälkeen luvattoman paljon maa- ja metsäomaisuudestaan. Sen osuus ei ole enää ollenkaan ratkaiseva puunjalostusteollisuuden raaka-aineen tuottajana.

Ja pahinta mikä tässä vielä on tapahtunut, on se, että maa- ja metsäomaisuus on hyvin hälyttävästi siirtynyt maataloudenkin käytöstä keinotekojen hallintaan ja omistukseen. Ellei tässä saada lakisääteisesti heti perusteellisia ratkaisuja aikaan, ennustan asiassa tulevaisuudessa hyvin vaikeasti hoidettavaa sarkaa, joka kyllä vaatii yhteiskunnalta vielä suuret lunnaat. Suunta-asiakirjan sivulla 48 kohdassa 10 oleva tavoite, että metsämaata on myös ostettava valtiolle ja kunnille, ei taitane toteutua aivan helpolla. Näin tietysti tulisi kaiken järjen mukaan tehdä, mutta näin kannauttajan kannalta asiaa katseltaessa tämä tuntuu aivan mielettömältä, kun tietää asian kiertokulut. Ensin siis jaetaan maat ja metsät lähes ilmaiseksi hyvin suppealle ihmisryhmälle ja kun nämä ovat käyttäneet näistä kaiken pääomahyödyn itselleen ja yhteiskunta ne lisäksi hoitaa, niin ostetaanpa sitten veromarkoilla ja kalliilla hinnalla nämä ryöstetyt raakkimaat takaisin valtiolle. Tällainen mielettömyys ja muiden kansalaisten etuuk-sien väärinkäyttö ei saisi enää jatkua. En ole aikonut tehdä suunta-asiakirjaan tästä asiasta mitään muutosehdotusta, mutta toivoisin kuitenkin valiokunnan ottavan käsitellessään asiakirjaa huomioon ja tutkittavakseen sekä myöskin pöytäkirjattavaksi seuraavat ajatukset:

Ensimmäiseksi: että yhteiskunnan maaomaisuutta tulevaisuudessa luovutettaessa maataloustarkoitukseen metsämaan luovuttaminen rajat-taisiin hyvin vähiin, koska jo yleensä hyvin suuri määrä maataloustuotta-jista joutuu elämään ja pärjäämään ilman tällaista pääomatukea ja on näin ollen hyvin epäsolidaarista yhden ammattikunnan keskuudessa.

Toiseksi: että sosialidemokratian taholta pyrittäisiin kaikin keinoin turvaamaan jokaisessa tilanteessa puunjalostusteollisuudelle sen tarvitse-ma raaka-aine, koska siitä ollaan omavaraisia ja on sitäpaitsi koko kansan omaisuutta, niinkuin muutkin luonnon vapaasti tuottamat raaka-aineet.

Kolmanneksi: että myöskin maa-alueiden luovutus yksityiseen omis-tukseen pyrittäisiin hyvin tiukasti sääntelemään ja että sen pirstominen pienempiin omistuksiin vihdoin estettäisiin. Kyllä tässä maassa tulisi tur-

vata maattomienkin oikeudet elää ja liikkua vapaammin kuin tämän hetken suuntaus näyttää muodostuvan.

Hyvät toverit, lopuksi sallittaneen vakavalla asialla pieni leikkimielinen ulkopuolella pöytäkirjan, sillä tämä kuvainnollisesti osoitetaan miehille. Luonnossa liikkua me näemme kaikkialla kieltotauluja. »Yksityisalue, liikkuminen edesvastuun uhalla kielletty.« Siinähan se jokamiehen oikeus toteutuu, vai toteutuuko? Tapahtuuko tässä yksityisomistuksen kaoksessa hyvät miestoverit niin, että jokamiehen oikeudelta emme voi suojella vaimojamme, mutta jos omistamme maata niin sitä kyllä suojelee laki ja jokamiehen oikeus.

Puheenjohtaja: Risto Tuominen eduskuntaryhmä. Seuraava Marja-Liisa Tykkyläinen, Kuopion piiri.

Tuominen Risto, (eduskuntaryhmä): Toveri puheenjohtaja hyvät toverit. On erinomainen asia, että Sosialidemokratian suunta-ohjelmaan on sisällytetty viestintäpolitiikkaa käsittelevä luku. Todetaanhan ohjelman tueksi laaditun TSL:n opintoaineiston perusteluissakin, että sosialidemokraattien kannalta viestintä on tärkein yhteiskunnallinen väline, kun olemme luponeet kiväärien käytöstä. Myös vastustajamme, kuten esimerkiksi elinkeinoelämän valtuuskunta, on määritellyt viestinnän ja joukkotiedotuksen yhteiskunnallisen vallankäytön kannalta tärkeimmäksi alueeksi.

Kun viestintäpolitiikka näin todetaan sosialidemokratian kannalta keskeiseksi kysymykseksi, olisi 80-luvun suuntaohjelman viestintäpoliittiselta kappaleelta voinut toivoa enemmänkin kuin mitä nyt on aikaansaatu. Suuntaohjelmassa viestintäpolitiikkaa käsitellään kovin yleisesti ja väljästi, toisaalta taas esimerkiksi yleisradiotoiminnan osalta jopa turhankin pitkälle yksityiskohtiin mennessä. Sen sijaan lehdistön tulevaisuutta on silmäilty varsin ylimalkaisesti ja mikä surullisinta, oman lehdistömme kehittämisen kannalta todella pintapuolisesti. En tietystikään edellytä, että suuntaohjelmaan voitaisiin sisällyttää yksityiskohtaisia toimintaohjeita, mutta oman lehdistön aseman parantamisen olisin suonut saavan ohjelmassa keskeisemmän painopisteen. Ilman omaa lehdistöä sosialidemokraattisen liikkeen koko vaikutusmahdollisuus on nykyistä huomattavasti pienempi. Tiedän, että on laadittu lehdistön kehittämissuunnitelmia. Mielestäni myöskin puoluekokousedustajilla tulisi olla oikeus tutustua näihin suunnitelmiin.

Toinen tärkeä lehdistöä koskeva painopistealue on suurten yhteistyöjärjestöjen, kuten ammattiyhdistysliikkeen lehdistö, jonka kehittämisestä niinkään ay-liike on vasta pitkän tien alkutaipaleella. Lehtiemme osalta voidaan yleisesti todeta, että uuteen lehtitekniikkaan on olosuhteiden pakosta jouduttu sitomaan paljon pääomia. Nämä rahat ovat pois lehtiemme journalistisesta kehittämisestä. Ja kuitenkin; eikä juuri luova journalistinen

työskentely ole ainoa keino parantaa lehtiemme luettavuutta, joka taas on niiden myynnin ja levikin lisäämisen edellytys. Ajattelumme on väärä, jos emme tunnusta toimittajien työn ensiarvoisen suurta merkitystä jokaisen lehden luomisessa. En toki väheksy ilmoitusmyyjiä, en levikkiasiamiehiä, en lehtitekniikan parissa työskenteleviä, päinvastoin, mutta toimitus on silti lehden perusyksikkö. Näihin perusyksikköihin on kuitenkin paljon vaikeampi saada lisää voimia ja rahaa kuin uusiin koneisiin ja laitteisiin. Investoinnit henkiseen pääomaan, jota työväen sanomalehtimiehet edustavat, eivät ole pelkillä taloudellisilla tunnuksilla mitattavissa, vaan paljon tärkeämillä mittareilla.

Olen sitä mieltä, että lehdistön kehittämistä on puolueemme sisällä luotava suuren luokan poliittinen kysymys, johon on saatava mukaan koko puolueen väki. Lehdet eivät ole itseisarvoja, vaan välineitä, joilla voimakkaasti vaikutetaan sosialidemokratian menestykseen. Lehdistöemme kehittämistä ei voida jättää asiantuntijoiden yksinomaiseksi huoleksi, vaan mukaan olisi saatava väkeä paljon laajemmin. Lehdistömme tilasta tulisi kyetä keskustelemaan asiallisesti ja monipuolisesti siten, että yhtäkään mieli pidettä ei väheksytä eikä suoralta kädeltä tyrmentä.

Taloudellinen keskittäminen on ilmeisesti ja epäilemättä välttämätöntä, mutta se ei saa johtaa journalismin olemuksen keskittämiseen, hengen kahlitsemiseen. Sananvapaus on sosialidemokraattisen liikkeen kestävä osa, josta meidän on pidettävä tiukasti kiinni.

Ja tämän edellä todetun vuoksi toivoisin, että sosialidemokratian suunta-ohjelman valiokuntakäsittelyssä ohjelmaan liitettäisiin yksityiskohtaisesti oman lehdistön tilaa ja kehittämistä käsittelevä kappale (suosionsoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Ennen seuraavaa puheenvuoroa ilmoitan, että Demari ilmoittaa painotuoreita lehtiä olevan myynnissä aulassa Demarin myyntipisteessä, siis huomisen päivän lehti.

Seuraava puheenvuoro Marja-Liisa Tykkyläinen, Kuopion piiri ja sitä seuraava Seppo Lehtimäki, Lapin piiri.

T y k k y l ä i n e n , Marja-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja hyvät toverit. Periaateohjelmamme mukaan on meillä sosialidemokraateilla velvoite huolehtia siitä, että demokraattisen vapauden ja anarkian rajat ovat aina niin selvät, että kansanvalta vapaan ihmisen elämän muotona säilyy jatkuvasti.

Elämme nykyisin aikaa, jolloin joudumme olosuhteiden pakosta olemaan hallitusyhteistyössä porvarien sanelemassa asemassa, niin kuin kommunistienkin. On kuitenkin huomioitava ettei aatesuunta, jota hallitus joutuu toteuttamaan ole aina yhtäpitävä puolueen ohjelmien kanssa. Useimmat ratkaisut tehdään hallituksessa sovittelun ja välityssopimuksilla. Järjestöväen tehtäväksi jääkin että kentällä tapahtuvassa toiminnassa

noudatetaan puolueen ohjelmia ja periaatteita. Totuus on, että eletävänä oleva lamakausi vahvistaa ääriryhmiä saaden aikaan demokratian kaventu- mista ja aatteellisuuden hämärtymistä. On myöskin havaittavissa työttö- myyden aikaansaama passiivisuus ihmisten keskuudessa, joka vieroittaa meidänkin puolueen jäseniä yhteiskunnallisesta toiminnasta ja siihen osallistumisesta. Yhteiskuntamme tärkeimpiä tehtäviä on turvata ihmisille työnteon mahdollisuus, joka puolestaan aktivoi ihmisiä yhteiskunnalli- seen toimintaan. Kuopion piirin puoluekokousryhmä esittääkin että suun- taohjelman 6 sivulle 5 kohdan jatkona selvitetäisiin täsmällisemmin kuin- ka järjestötoiminnassa ja kasvatuksessa aatteellisuutta voidaan pitää esil- lä ja mitkä ovat puolueen ja hallituksen tavoitteet.

Suuntaohjelmamme tulee sisältää puolueemme kokonaisvaltaisen kulttuuriohjelman. Kulttuurin ja työelämän sekä vapaa-ajan on muodostet- tava ehyt kokonaisuus. Päämääränä henkisen ja aineellisen tason kehittä- minen, joka kohdistuu yhteiskuntaan ja yksilöön. Samalla kun työelämää kehitetään mielekkäämmäksi ja inhimillisemmäksi kansalaisten valmiutta kulttuurin vastaanottamiseen ja monipuolisempaan vapaa-ajan viettoon on parannettava. Tässä pyrkimyksessä asenteiden muuttaminen ja koulu- tus ovat avainasemassa.

Kulttuuriperinteiden vaaliminen kuuluu yhtenä tärkeänä osana koko- naisvaltaiseen ohjelmamuodostukseen. 1980-luvun tavoitteena tulisi olla yh- teiskunnan ylläpitämä teollisuusyhteiskunnan museo, jonka toiminnassa työväenliikkeelle olisi annettava oleellinen vaikutusvalta. Keskusmuseo- na, joka ei suinkaan estäisi muuta valtakunnallista museotoimintaa. Ei maakunnallista paikallista, koska se on koko ajan aktivoituvaa museotoi- mintaa. Sen tulisi näyttelyin, keruutoimenpitein ja julkaisujen muodossa edustaa työväen liikkeen näkemyksiä. Kuopion piirin puoluekokousedus- tajaryhmä esittääkin lisättäväksi suuntaohjelma kirjaan sivuille 62, 63 esi- tettyjen keskeisten asioiden lisäksi 10:ksi kohdaksi oleellisena osana kan- sallista kulttuuria kehitettäessä muodostaa työväenliikkeen perinne, jon- ka järjestöaineisto on talletettava omaan keskuarkistoon, työväenarkis- toon. Valtion on edistettävä teollisuusyhteiskunnan työväestön elämää valaisemaa perinnakeruuta tärkeänä kansanperinnetutkimuksen osana. Yhteiskunnan on annettava taloudelliset edellytykset työväen keskusmu- seolle (suosionosoituksia).

Kokouksen sihteereiksi siirtyivät Kari Pekkonen ja Mikko Karppinen.

P u h e e n j o h t a j a : Seuraava puhuja Seppo Lehtimäki Lapin piiri.

L e h t i m ä k i , Seppo (Lapin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit. Kun Jyväskylän puoluekokous 1975 lausui nyt järjestökäsittelyssä olleen ja puoluekokouksen käsittelyyn tulevan Sosialidemokratian suunta- asiakirjan syntysanat, se totesi mm. seuraavaa: »Sosialidemokratian ideo- logisten lähtökohtien uudelleen arviointiin ei ole aihetta. Ideologisen ja

ohjelmallisen keskustelun tulee kohdistua periaateohjelman soveltamiseen yhteiskunnan nykyisessä kehitysvaiheessa.»

Aina kun keskustellaan aatteista ja ideologiasta, on hyvin lähellä vaara tulla väärin ymmärretyksi. Kaikki eivät näet suinkaan anna samaa sisältöä kaikille käsitteille^ varsinkin kun liikutaan yleisellä tasolla, puhutaan tavallaan otsikoin. Siksi onkin tervehdittävä tyydytyksellä viime puoluekokouksen päätöstä yksityiskohtaisemman ja soveltavan ohjelmakokonaisuuden aikaansaamisesta.

Toivottavasti tämä suuntaohjelma ja siitä käytävä keskustelu voisi jatkossakin elvyttää puoluettamme selkeisiin ja yksityiskohtaisiin päämäärän asetteluihin yhteiskunnan eri osa-alueilla. Vaikka käytiin sanaa suuntaohjelma, tuntuu siltä, että tällaisista sinänsä hyvin tärkeitä tienviitoista ei saisi tulla uutta periaateohjelmaa. Se keskustelu, mitä käydään periaateohjelmassa mainittujen suurten linjojen konkretisoimiseksi suhteellisen lyhyellä 5—10 vuoden aikavälillä, aiheutuu kussakin yhteiskunnallisessa tilanteessa tarkoituksenmukaisimpien menettelytapojen ja välitavoitteiden määrittelyn tarpeesta. On oltava kuitenkin jotakin johon nojata, josta katsoa suuntaa. Se olkoon SDP:n periaateohjelma, kuitenkin niin, ettei se kään ole mikään tabu vaan senkin ajankohtaisuudesta ja asemasta pitää keskustella ja olla myös tarvittaessa valmiit sitä uudistamaan.

Koska suunta-asiakirja pitää sisällään kannanottoja lähes kaikilta laajan yhteiskuntaelämän eri osa-alueilta, niitä kaikkia on tässä yhteydessä mahdotonta yksityiskohtaisesti tarkastella. Enkä tunne edes siihen tarvetta, PTS-ryhmä on tehnyt hyvää ja ansiokasta työtä kootessaan aineiston, joka on vaikkapa vain sellaisenaankin hyväksytyksi tullessaan ja toteutuessaan Suomen maassa, muuttaisi yhteiskuntaamme melkoisesti oikeudenmukaisempaan ja tasa-arvoisempaan suuntaan. Kehittämisen on kuitenkin jatkuttava sillä eihän yhteiskunta ole vielä sittenkään valmis.

Toveri Sorsa totesi poliittisessa tilannekatsauksessaan, että tärkein tavoitteemme 1980-luvulla on taloudellisen demokratian kehittäminen. Suunta-asiakirjan taloudellista demokratiaa käsittelevässä luvussa esitetään pitkä lainaus puolueen periaateohjelmasta, mikä onkin aivan paikallaan, koska siihen sisältyy eräs koko ohjelman ydinkohdista. Olisinkin toivonut tarkempia kannanottoja tuotantovälineiden omistuskysymyksistä, lainaan tässä periaateohjelmaa »sikäli kuin se on tarkoituksenmukaista työn ja pääoman välisen ristiriidan poistamiseksi, omistussuhteista johtuvien epäoikeudenmukaisuuksien hävittämiseksi tai edellytysten luomiseksi sosialistiselle suunnitelmataloudelle».

Sosialidemokratiahan pyrkii antamaan ideologista sisältöä suunnitelmataloudelle. Periaateohjelman perusteluissakin todetaan, että »suunnitelmatalous ei ole mahdollinen, eikä sitä voida toteuttaa, jolleivät sen edellytyksenä olevat elinkeinoelämän avainalat ole yhteiskunnan hallinnassa ja omistuksessa».

Pitkällä tähtäyksellä yhteiskuntaelämän demokratisoituminen maassa, jossa on Euroopan vanhoillisimmat määränemmistösäännökset, tuottaa suuria vaikeuksia. Siksi onkin erittäin hyvä asia, että sosialidemokratian suuntaankin on otettu mm. seuraavat kaksi tavoitetta. Ensiksikin poliittisen vallankäytön alueella tavoitteena oleva valtiösääntöuudistus, johon vastustuksesta huolimatta on saatava määränemmistösäännösten poistaminen tai ratkaiseva muuttaminen. Toiseksi taloudellisen vallan vähentäminen yksityiseltä suurpääomalta siirtämällä niiden voittoja ammatillisten järjestöjen hallitsemiin rahastoihin.

Valiokuntatyössä Lapin piiri tulee myöhemmin esittämään yksityiskohtaiset kannanotot ja muutosesitykset sosialidemokratian suunta-asiakirjaan ja ohjelmatyön kehittämiseen.

Hyvät toverit, puolueen periaatteista ja niiden käytännön toteuttamisesta käytävä jatkuva keskustelu järjestöväen keskuudessa on tärkeää. Sosialidemokratian suunta on elvyttänyt tätä keskustelua, mikä jo sinänsä on tärkeä aikaansaannos. Toivottavasti se saa myös konsultit valvomaan. Tärkeitten tavoitteiden toteuttamiseen on pyrittävä juhlallisten puheitten ja tämän Espoon kokouksen jälkeen (suosionosoituksia).

P u h e e n j o h t a j a : Martti Havin, Varsinais-Suomi. Seuraavana Raija Parkkari Satakunnan piiri.

H a v i n , Martti (Varsinais-Suomen piiri): Toveri puheenjohtaja! Kiinnitän huomiota suunta-asiakirjan strategia osaan ja lähemmin sanottuna vasemmiston yhteistyöhön.

Tässä asiakirjassa liittolaispolitiikka on sivuutettu muutamalla virkkeellä. Hallitusyhteistyöstä sanotaan että hallituksessa voidaan olla yhteistyössä työväenpuolueiden ja poliittisen keskustan kanssa ja kommunistien kanssa niistä kysymyksistä joista kulloinkin sovitaan. Saattaisi kaikesta huolimatta olla paikallaan lähteä kokonaan toisesta lähtökohdasta vasemmiston yhteistyössä. Asiakirjassa ei täysin huomioida sitä kehitystä kommunistisessa liikkeessä, joka on viime vuosina tapahtunut länsi-Euroopassa ja osin myös Suomessa. Kommunistiset puolueet ovat osoittain toiset täysinkin luopuneet proletariaatin diktatuurin teoriasta reformistien suuntaan. Eräät kutsuvat tätä eurokommunismiksi. Tämä kehitys antaa mahdollisuuden SDP:lle käsitellä vasemmiston yhteistyötä strategisena lähtökohdana työväenehtoiselle politiikalle taktisen sijasta.

On siis olemassa edellytykset aloittaa neuvottelut ohjelmallisesta yhteistyöstä vasemmistopuolueiden kesken. Periaatteena pitää olla osapuolten tasavertaisuus ja itsenäisyyden kunnioittaminen. Lähtökohta neuvotteluille olisi työväenpuolueitten yhteisten poliittisten tavoitteiden kirjaaminen yhtenäiseksi asiakirjaksi, joka ei edellyttäisi aatteellisia kompromisseja. On selvää, että jos ja kun lähdetään tällaisiin neuvotteluihin niin ei saa olla liian kunnianhimoisia tavoitteita tässä asiassa. Vaan asiakirjan

pitää olla erittäin konkreettinen. Aluksi ehkä vain luettelon omainen niistä asioista joista vallitsee yksimielisyys ja jota yhdessä tahdomme viedä eteenpäin. Karttuvien kokemusten myötä asiakirjaa olisi kehitettävä. Mikäli niin nähdään tarpeelliseksi. Todettakoon, että vasemmistopuolueet ovat pystyneet hyvin pitkälle menevään yhteistyöhön monissa järjestöissä. Huomattavin on ohjelmallinen yhteistyö SAK:n ja sen jäsenliittojen piirissä.

Muita yhteistyöfoorumeja ovat esim. urheilu- ja osuuskauppaliike. Esi-merkiksi niinkin merkittävä asiakirja kuin SAK:n periaateohjelma on yksimielisesti hyväksytty. Kaikesta tästä huolimatta en ole kenenkään kuullut sanovan että sekoittaisivat jotenkin sosialidemokraattisen ja kommunistisen ay-liikkeen. Sen sijaan voidaan todeta, että mikäli tällainen yhteistyö, asioiden luettelo taikka asiakirja, jos halutaan käyttää näin juhlallista nimeä, on kommunistien liikkumavara pienenisi käytännön politiikassa ja konkreettisissa vaalitulanteissa meillä olisi selvä vaihtoehto porvarilliselle blokille. Käsittääkseni nämä ajatukset joita olen täältä sanonut eivät ole ristiriidassa siihen joita toveri puoluesihteeri täällä aikaisemmin esitti. Tässä on vaan hieman eri tavalla tätä käytännön yhteistyötä katsottu. Tulokoon todetuksi, että Varsinais-Suomen Sos.dem. piirin lausunnossa suunta-asiakirjasta vaadittiin tämän strategia-kohdan uudelleen kirjoittamista ja jo Jyväskylän puoluekokouksen päätös edellyttää, että tämän asiakirjan pitää tarkastella linjaa ja strategiaa 10—15 vuoden tähtäyksellä.

Toveri puheenjohtaja, esittäisin siis, että suunta-asiakirjan neljännen osan kolmannen pääkohdan toinen kappale uudelleen muotoiltaisiin esittämään suuntaa ja hyvää pohja-aineistoa antavat ne konkreettiset puoluekokousaloitteet, joita tästä samasta asiasta on tehty.

P u h e e n j o h t a j a : Raija Parkkali Satakunnan piiri. Seuraava Anna-Liisa Meriläinen Kuopion piiri.

P a r k k a l i , Raija (Satakunnan piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Työelämän uudistamisesta keskusteltaessa on törmätty tavoitteeseen, minkä mukaan eduskunnan enemmistöllä on oltava mahdollisuudet joustavaan työelämän uudistamiseen ja siinä todettiin, että siinä suhteessa porvarienemmistöinen eduskunta on totisesti joustava. Eduskunnan on todella päästävä mukaan työelämän asioista päättämiseen. Käsittelykenttää on laajennettava SAK:n ja STK:n ulkopuolelle. Heikoimmat liitot jäävät nykyisin aina toiseksi neuvotteluissa, siksi työmarkkina-asioissa on voitava vaikuttaa lainsäädäntöteitse.

Oikeus työhön edellyttää, että irtisanomissuoja merkitsee työnantajan todellista vastuuta. Korkeasuhdanteen aikana varovaisuutta työntekijöiden ottamisessa, koska lamaan pitää varautua. Lainsäädäntö on saatava aukottomaksi myös siinä, ettei tilapäistä työvoimaa saa ottaa reppu- ym. firmoista.

Ohjelmassa on tuotava esiin kapitalismiin luonnollisena kuuluvan työtömyysreservin olemassaolo samoin kuin vaara sen pitämiseksi oikeana ja kohtalonomaisena luonnollisuutena, jollaista ajattelutapaa on työväestönkin keskuudessa.

Ohjelman pitää opettaa uuteen ajattelutapaan, pyrittävä tuomaan ehdotuksia täystyöllisyyden toteuttamiseksi, kaikki muut asiat, joita on totuttu pitämään tärkeinä on sivuutettava, koska työllisyys on niin huikkeasti eri luokan asia.

Työttömyyteen liittyy käsittämättömiä asenteita, työttömiä jopa ajatellaan rikollisiksi lintsareiksi, siihen liittyy yhtä käsittämättömiä aukkoja irtisanomissuojassa. Työttömyysavustusten karenssiaika ei perustu mihinkään, samoin avustusmaksujen viivästyminen on yleistä. Työllisyys on tärkeä asia, sen täytyy olla kaikkein näkyvimmin esillä joka kohdassa, on osoitettava mitä sen hoito edellyttää, mitä pitää tehdä, ovatko ja mitkä tahansa toimenpiteet oikeita, kuten hätäaputyöt. Pitäisi päästä siihen, että lakisääteisesti kouluttamisen kautta aina olisi mahdollisuus siirtyä elin-
kelpoiselle alalle.

Kapitalismissa voi myös olla täystyöllisyyttä nostavia toimenpiteitä, kuten työajan lyhentäminenpä eläkeikärajan alentaminen. Kiitos.

Puheenjohtaja: Anna-Liisa Meriläinen Kuopion piiri, seuraava Veikko Aalto Helsingin piiri.

Meriläinen, Anna-Liisa (Kuopion piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Vetäessämme sosialidemokratialle suuntaa 1980-luvulle meidän on syytä enemmän tarkastella ja myöskin käsitellä ohjelmassa nyky-yhteiskunnan tavallisen ihmisen ongelmia tuolta lattiatasolta katsottuna.

Yhteiskuntajärjestelmämme ei ole pystynyt takaamaan jäsenilleen perusturvallisuutta. Työ on ihmiselle tyypillistä toimintaa. Työn avulla me turvaamme toimeentulon, käytämme ja kehitämme kykyjämme sekä koemme olevamme tarpeellisia.

YK:n ihmisoikeuksien julistus ja Suomen perustuslaki tunnustavat työn ihmisoikeudeksi, mutta käytännössä meidän lakimme suojaavat vain omistusoikeutta ja vapaata kilpailua. Parhaimmillaan työ tuottaa iloa ja innostaa vapaa-ajan toimintoihin, mutta valitettavan moni tekee kuitenkin liian rasittavaa ja yksitoikkoista työtä, toimimalla puoliautomaatiossa koeneen jatkeena. Tuotannon järjeistämissestä on tavoiteltu taloudellista hyötyä välittämättä inhimillisistä vaatimuksista ja terveysriskeistä. Tästä ovat osoituksena nopeasti kasvavat työkyvyttömyyseläkeläisten luvut ja ammattitautitapausten määrät.

Työtyytyväisyyden tärkeimpiä tekijöitä on työpaikkaturvallisuus. Irtisanomisten ja pakkolomautusten uhka pitää työläisiä jatkuvasti pelossa. Työttömyys on kohdistunut ammattitaidottomiin, vähiten koulutettuihin, naisiin ja nuoriin eli niihin ihmisryhmiin, joilla muutoinkin on vaikeuksia,

kuka ottaa vastuun nyt työmarkkinoille turhaan pyrkivien nuorten tulevaisuudesta, hehän eivät edes ehdi oppia vastuullisina yhteiskunnan jäseninä toimimista jäädessään heti yhteiskunnan ulkopuolelle. Monilla kanssaihmisistämme on paha olla työssä ja monilla ei ole työtä lainkaan. Yksitoikkoisen työn ja työttömyyden olennaiset haittavaikutukset ovat samoja, elämän piiri ja ihmissuhteet kapeutuvat liikaa, ihmisen älyllinen, sosiaalinen ja henkinen kehitys näivettyvät virikkeiden puutteessa, hän menettää itseluottamuksensa, tulee välinpitämättömäksi, turtuu ja ahdistuu. Kun työ ei ole mielekästä, ei vapaa-aikanakaan jaksa harrastaa ja toimia aktiivisesti.

Työelämän ulkopuolinen elinympäristö on taajamissa ihmisen kehitykselle kielteinen. Yhdyskuntarakenteet on sanellut maanomistajien ja rakennuttajien voitontavoittelu, asunnot ovat pieniä, kalliita, etäällä työpajoista ja palveluista. Lasten päivähoitopaikoista on jatkuva pula. Kansantaiteen nauttimisen ja harrastamisen mahdollisuuksia ei ole edes tarjolla, tavaroiden ja massaviihteen kuluttamismahdollisuuksista ei sen sijaan ole puutetta. Onnettomuuden tunnetta yritetään torjua ja vähätellä, mutta se näkyy lisääntyvänä sairastuvuutena, ihmissuhdehäiriöinä, avioerojen määrissä, lasten ja nuorten häiriöissä ja kasvatusvaikeuksissa ja alkoholin liikkakäytössä. Vieraantuneilla ihmisillä on mielipiteitä ja ennakkoluuloja, joita on helppo ohjailla, mutta yhteiskuntaa muuttavan poliittisen toiminnan edellytykset vakaumukset ja tahto jäävät kehittymättä.

Kun tietyt yhteiskuntamme osaryhmät aktiivi-ikäiset massatuotannon ja palvelualojen työntekijät, työttömät, nuoret ja lapsiperheet voivat huonosti, ei koko yhteiskuntakaan voi hyvin. Paha olo leviää. Poliittisesta demokratiasta huolimatta yhteiskuntajärjestelmämme ei ole pystynyt tarjoamaan jäsenilleen perusturvallisuutta, puhumattakaan tasa-arvoisista ihmisenä kehittymisen mahdollisuuksista. Palkanansaitsijat, pienyrittäjät ja pienviljelijät työskentelevät tänäkin päivänä eriarvoisuuteen johtavan taloudellisen tehokkuusvaateen ja sille perustuvan tuotantorakenteen orjuuttamina. Talousjärjestelmämme rakenne on sellainen, että joudumme kriisiin elleivät ihmiset halua ostaa jatkuvasti uusia ja entistä parempia tuotteita. Siksi demokraattisen sosialismin rakentaminen ei pitkällä tähtäimellä onnistu, mikäli se kytketään markkinatalouden suhdanneheilahteluihin.

Teen seuraavat evästysesitykset ohjelmavaliokunnan työskentelyyn. Esitän, että »suuntaa» valiokunnassa käsiteltäessä otettaisiin erityisesti huomioon yhteiskuntamme kehityksessä eniten jälkeenneiden ryhmien aktiivi-ikäisten työntekijöiden, työttömien, nuorten ja lapsiperheiden perusturvallisuuden ja inhimillisten kehittymismahdollisuuksien parantaminen, hoitamalla vilpittömästi näiden ihmisten asioita luomme kasvumaaperää aatteillemme.

Esitän, että ohjelmassa mainituista työllistämisen-, asunto-, sosiaali-,

terveys-, kasvat- ja kulttuuripalveluista joiden pitäisi palvella erityisesti aktiiviväestöä, muodostettaisiin omat tuotannon alansa ja luovuttaisiin tunnistetuista mallista, jossa näiden yhteiskuntapalveluiden kehittäminen rakentuu yksinomaan taloudelliselle kasvulle. Pyrkimyksenä tässä olisi suunnata tuotantoa aloille, joissa todelliset ihmisen perustarpeet ovat vielä tyydyttämättä.

Esitän, että uskallamme nostaa kunniaan demokraattisen sosialismin inhimillisistä ja sosiaalisista arvoista johdetut tavoitteet, kuten ihmisen kokonaispersoonallisuuden kehityksen edistämisen, elämisen laadun parantamisen jne. Tämän esitän yleiseväänä valiokuntia ja tulevaa ohjelmatyötä varten. Oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon ja lähimmäisyyteen perustuvaa yhteiskuntaa rakennettaessa on tehtävä työtä ehkä hitaammin, mutta leveämmällä rintamalla ja tunnuksilla, jotka tulevat lähelle tavallista ihmistä. Ihmisiäkin on meidän aikamme elvyttävä.

Kokouksen puheenjohtajaksi siirtyi kello 22.35 Sylvi Siltanen.

Pu h e e n j o h t a j a : Seuraavaksi Veikko Aalto ja hänen jälkeensä Erkki Raatikainen.

A a l t o , Veikko (Helsingin piiri): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Laajassa 1980-luvulle tienviitaksi tarkoitetussa ohjelmassa käsitellään varsin monia yhteiskunnallisia kysymyksiä, niiden joukossa myös eläkepolitiikkaa. Eläkepolitiikkaa koskevan osan johdosta esitetään seuraavassa eräitä kommentteja.

Ohjelman kohdassa 3.7. Eläketurva, sivut 55—56 asetetaan eläkepolitiikan perustavoitteeksi kohtuullisen vähimmäistoimeentulon ja saavutetun ansiotason turvaaminen. Tämä tavoiteasettelu on yhdenmukainen nykyisen eläketurvan tavoiteasettelun kanssa. Sen mukaisesti kansaneläke ja työeläke yhdessä takaavat toisaalta a) vähimmäistoimeentulon, b) saavutetun kulutustason eläkkeelle siirryttäessä. Jos henkilöllä ei ole työeläkettä esimerkiksi korkean ikänsä vuoksi, turvaa kansaneläke yksinään vähimmäistoimeentulon. Tämän jälkeen ohjelmassa todetaan perustavoitteeseen edettävän sen kansaneläkkeen kehittämisohjelman kanssa, joka sisältyi Mieltämyksen viiden puolueen hallituksen ohjelmaan.

Puolueen suunta-ohjelmassa todetaan mm., että kohtuullinen vähimmäistoimeentuloturva voidaan saavuttaa tämän ohjelman avulla tekemällä kansaneläke tuloista riippumattomaksi. Ainoa tulolaji, joka vähentäisi kansaneläkettä olisi työeläke. Niin ikään ohjelmassa todetaan, että on huolehdittava kansaneläkkeen tukilisän ja asumistuen jatkuvasta korottamisesta asumis- ja elinkustannusten ja yleisen ansiotason myötä.

Ohjelmasta voitaneen vetää se johtopäätös, että sen perusteella oltai- siin ilman muuta valmiita hyväksymään ilman yksityiskohtaisempaa selvit- tystä koko se eläkepoliittinen ohjelma, kansaneläkkeen kehittämiseksi, jo- ta keskustapuolue on vuosikaudet ajanut omien kannattajiensa eduksi.